

The Project Gutenberg eBook of Heräämiseni, by Arvid Järnefelt

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Heräämiseni

Author: Arvid Järnefelt

Release date: December 6, 2004 [EBook #14267]

Most recently updated: December 18, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HERÄÄMISENI ***

Produced by Tapio Riikonen

HERÄÄMISENI

Kirj.

Arvid Järnefelt

Kustannusosakeyhtiö Kirja, Tampere, 1917.

SISÄLLYS:

Johdatus

Suhteeni Jumalaan nuoruudessa

Suhteeni ihmisiin nuoruudessa

Molemmat suhteet muuttuvat

Uusi oppi

Rakkaus kansaan

Minä luon itsestäni kuvan, jommoisena tahdon olla uuden
ympäristön silmissä

Elämä siirtyy tulevaisuuteen

Humaltuminen muuttuu tarpeeksi

Kaksinaisuuden huipulla

Kotona

Päätökseni

»Kristuksen opin henki»

Uuden suhteen syntyminen

Rakkaus
Mistä syystä en ruvennut tuomariksi
Tasa-arvoisuus
Tulevaisuus
Usko

Johdatus.

Aivan kuin aamun valo valahtaa herätessä silmään, juuri niin kolme vuotta sitten [ensimmäinen painos tätä kirjaa ilmestyi v. 1894. A. J.] täytti olemukseni suuri henkinen valo.

Tätä tapahtumaa sanonkin senvuoksi verrannollisesti heräämisekseni.

Ja niinkuin herätessä yö unohtuu ja mieli kokonaan kiintyy päivään, niin minäkin heti aloin tehdä ensimmäisiä tottumattomia liikkeitä uuden elämän valossa, enkä enää muistanut enkä ajatellut menneisyyttä.

Niin että vasta nyt, kun olen päättänyt kirjoittaa tästä heräämyksestä, minun täytyy lukijan vuoksi jälleen kääntyä entiseen elämään.

Ja etsiessäni sen johtavaa lankaa minä aluksi haparoin kuin hämäreiden unimuijosten seassa. Vaivalla näen siellä mitään järjestystä tai yhteyttä. Tuntuu kuin olisin kaiken aikaa ollut satunnaisten sokeitten voimien heiteltävänä, jotka minuun tulivat ja minusta menivät riippumatta tahdostani.

Mutta kun sitten syvennyn tuohon elämään, alkaa minulle vähitellen näkyä sen ajatus. Useimmat niistä asioista ja tapauksista, joita, tarkemmin mennyttä elämääni ajattelemta, olin tottunut pitämään sen tärkeimpinä asioina ja tapauksina, kadottavat nyt kaiken merkityksensä. Ja merkityksen saavat sitävastoin suhteet ja seikat, jotka hämärinä muistoina ovat enää vaivaloisesti pysyneet tietoisuudessa, joita minun täytyy erikoisesti unohduksista elvyttää, mutta jotka elvyttyänsä kummallisesti kasvavat ja levittävät valoansa hämäryyteen.— Koulunkäyntini, ylioppilas-, kandidaatti- ja lainopillinen tutkinto, hää, ulkomaanmatka ja muut semmoiset tärkeudet, joista kuvailin koko elämäni olevan muodostunut, himmenevät tuntumattomiksi; ja esille astuvat vähäpätöiset lapsuuden rukoukset ja toiveet, kärsimykset ja ajatukset, joiden luulin kuolevan kanssani ikuisiksi salaisuudeksi. Ei ole ollut minun elämäni tarkoitus niiden levottomien, usein intohimoisten ja ristiriitaisten pyrintöjen toteutuminen, jotka täyttivät tämän elämäni, nuoruudesta miehuuden ikään asti. Kaikki nuo pyrkimykset ja tavoittelut eivät ole olemassa olleet toteutuakseen, vaan päinvastoin valmistaakseen ja kypsyttääkseen omaa vastakohtaansa, omaa täydellistä särkymistänsä,—ja heräämistäni siihen elämään, jota nyt elän.

Nukkuva luulee unennäköä elämäksi. Mutta herännyt tietää, että se vaan on jouduttanut heräämistä elämään.

* * * * *

Ei mikään kirjallinen tehtävä liene niin vaikea, kuin oikean, täysin rehellisen kuvan antaminen omasta itsestä. Ulkomuodon voi helposti oikein kuvata, sillä minulla voi olla selvä kuva siitä, miltä muiden silmään näytän. Voin asettua ikäänkuin ulkopuolelle itseäni, sinne, mistä muut minua katsovat, ja sitten vaan kirjoittaa, mitä näen. Täten voin nähdä myöskin kaikellaisia tapojani, jopa luonteenikin ominaisuuksia—esimerkiksi, että olen epäluuloinen, että lepyn yhtä pian kuin kiivastun, että olen arka kunniaistani ja niin edespäin. Mutta ihan toiselta tuntuu tehtävä, jos minun on kuvaaminen itseäni sisästäpäin, osoittaminen syyt ominaisuuksiini, esittäminen olentoni semmoisena, kuin voin olla vaan omassa silmissäni.

Kun ryhdyin itseäni tältä kannalta kuvaamaan, hämmästytti minua tehtäväni vaikeus. Se alkoi tuntua yhä enemmän voittamattomalta mitä lähemmäksi tarkoitustani koetin päästä. Tuskin olin pitkän miettimisen perästä saanut paperille jonkun piirteen, ja tuskin olin ennättänyt iloita sen onnistumisesta, sen kuvaavaisuudesta, kuin jo minusta alkoi tuntua, että suurempaa valhetta tuskin olisin voinut itsestäni kirjoittaa. Oma arvosteluni käänsi samassa hetkessä ylösalasin kaikki, mitä sain ajatelluksi ja suurella vaivalla puetuksi sanamuotoon.

Tahdoin muun muassa, perustuen nuoruuteni muistoihin, kirjoittaa itsestäni seuraavaa:

»Minä rakastan maalaista luontoa yli kaiken, koivuja, petäjiä ja pilviä;—rakastan maatyötä, hevosia, ajoa, vesiä, veneitä;—rakastan konepyöriä, varveja, pajoja, rautateollisuutta, mitä hyvänsä käsin tehtävää vaihtelevaa työtä, joka kysyy ruumiillista harjaantumusta ja taitoa. Samalla minä rakastan yksinäisyyttä ja haaveilua, rakastan kirjoitella kertomuksia ja kuvauksia, mieltä, rakentaa filosofisia

teorioja. Kaikki yhteiskunnallinen virka- ja pakkovalta on minulle vastenmielinen; kammoon julkista esiintymistä ja yhteiskunnalliseen vaikutukseen ja valtaan pyrkimistä, mutta erityisesti sitä kilvoittelua, joka on näiden luonnollinen seuraus. Tahtoisin paeta tätä kaikkea, ja luulen, että valkoinen koivunrunko tai pilvien lomasta näkyvä iltataivas juuri siksi minua vetääkin semmoisella sammumattomalla kaipauksella puoleensa, että ne ovat vapaat siitä levottomasta kilpailun hengestä, jota tuntiessa sydän niin kipeästi sykähtää.»

Mutta kun jatkoin kuvaustani tähän suuntaan, hämmästyin yhtäkkiä sen virheellisyyttä. Minä melkein punastuin, kun ajattelin, että joku, joka minut tuntee, tulisi tuon valheellisen kuvauksen lukemaan. Ja tahtoisin nyt kirjoittaa ihan toisella tavalla:

»Minä olen kaupunkilaistyyppi kiireestä kantapäähän; rakastan valtakatuja, ihmisjoukkoja; käytän paraimpia pukuja, jotka antavat minulle edullisen ulkonäön; liikun mielelläni valaistuissa juhlasaleissa; pyrin puhujalavoille ja muuhun julkiseen esiintymiseen; koetan päästä kaikkien yhteiskunnallisten laitosten perille; valitsen toimialakseni käytännöllisen lakimiehen työn, joka voi johtaa korkeimpaan yhteiskunnalliseen asemaan; antaudun intohimoisesti puolue-elämään; kilvoittelu on minun elämäni,— vaikutukseen ja merkitykseen pyrkiminen on minun uskontoni.»

Mutta siinäähän oli minulla edessäni kaksi kuvausta, jotka olivat melkein toistensa vastakohtia! Ensimmäinen oli ehdottomasti tosi, jos ajattelin itseäni ikäänkuin sisältäpäin, omissa silmissäni, mutta särkyi heti, jos ajattelin jonkun muun sitä katsovan. Toinen sitävastoin oli tosi, jos ajattelin itseäni muiden mielteenä. Ainoastaan muiden mielteenä se oli minunkin mielteeni.

Ikäänkuin pelastuakseni tästä vaikeudesta minä vihdoinkin rupesin tutkimaan syytä juuri siihen, miksi tehtäväni oikeastaan tuntui niin pulmalliselta. Ja näin huomasin, että vaikeuden tuottaa juuri tuo omituinen kaksinaisuus olemuksessani. Minulla on kuva itsestäni sellainen, kuin tunnen olevani sisällisesti. Ja minulla on kuva itsestäni sellainen, jollaiseksi tahdon että muut minua mielessään kuvailisivat.

Tämän seikan merkitys niinmuodoin ei ole suinkaan siinä, että se estäisi minua antamasta oikeata ja yhtenäistä kokonaiskuvaa itsestäni, vaan päinvastoin juuri kaksinaisuuden ymmärtäminen auttaa minua pääsemään olentoni varsinaisille perille.

Sen sijaan, että siis katsoisin pois tästä kaksinaisuudesta, minä nyt koetan seurata sitä läpi elämäni, kertoa sen synny, kehittymisen ja päättymisen.

Ja tämän kertomuksen on vastaaminen, mitä minä olin ennen heräämistäni.

1.

Suhteeni Jumalaan nuoruudessa.

Suhteesta Jumalaan voi puhua kahdessa tarkoituksessa. Toinen suhde on ulkonainen, toinen sisäinen. Ulkonainen suhde on se, mitä minä järjen kannalta jumalasta ajattelen, mistä voin vapaasti keskustella toisten kanssa, minkä voin kieltää tai tunnustaa. Jumalan nimeä minä silloin sekä ajatuksissa että puheessa käytän vaan yleisen kylmän käsitteen merkitsemiseksi. Mutta sisäinen suhde jumalaan on riippumaton siitä, tunnustanko ulkonaisen jumalan olemassaoloa vai kiellänkö sen, riippumaton järjen päätelmistä. Semmoisena jumalan nimi ei ilmaise toiselle ainoastaan käsitettä, vaan avaa hänelle näköluokun minun syvimpään sieluuni. Eikä tätä nimeä voi silloin edes lausua pakottamatta itseään.

Sisäinen suhde Jumalaan syntyy aikaisessa lapsuudessa, silloin kuin ensimmäiset elämänkysymykset astuvat ihmisen eteen. Nämä kysymykset saattavat myöhempään ikään päästyä näyttää vähäpätöisiltä, ja sentähden se harras rukous taikka hätäinen avunpyyntö, joka silloin kohosi lapsellisesta sydämmestä, myöskin näyttää merkityksettömältä. Mutta kerran perustuneen suhteen muisto pysyy aina, ja se jatkuu yhtä lapsellisena kauas miehuuden ikään, silloin tällöin puhjeten tietoisuuteen vaikeiden tapausten sattuessa, vaikka elämä muuten olisi kuinkakin Jumalasta vieroitunut. Nuori ihminen, joka juuri on ylpeästi julistanut kieltävänsä jumalan olemassaolon, saattaa hetkeä myöhemmin sisässänsä rukoilla tai vedota omaan Jumalaansa, vähääkään ajattelematta, että olisi menetellyt ristiriitaisesti. Sillä hän ei tule ajatelleeksikaan, että nuo kaksi jumalaa, se, josta puhutaan, ja se, joka on jonakin parina hetkenä hänen sisässänsä elänyt, olisivat sama olento. Joskus ihmiset, tärkeinä ja ratkaisevina hetkinä, puhuvat toistensa kanssa tästäkin elävästä Jumalasta. Mutta ei kukaan voi tulla ajatelleeksi kieltää semmoisen Jumalan olemassaoloa. Ihmiset kieltävät sanoissa ja kirjoituksissa ainoastaan niitä ulkonaisia jumalia, joita he itse tai toiset heistä ovat sanoissa ja kirjoituksissa pystyttäneet. Tosin saattaa ihminen ajatuksissaankin kieltää jumalan, mutta silloin hän ajattelee jotakin väittelyä, jossa hän jo ennen oli

menestyksellä esiintynyt kieltäjänä, tai muistelee jotakin kirjaa, jossa oli lukenut jumalaa kieltävän teorian. Hän ei sillä hetkellä ajattele eikä muista vanhaa suhdetta omassa sydämessänsä. Mahdollisesti hän ei ole sitä tuntenut eikä tarvinnut sitten lapsuutensa. Mutta jos hän sitä jumalaa ajattelisi, niin ei hän kykenisi kieltämään; sillä se oli hänen sydämessään. Silloin perustunut suhde on hänen oma kokemansa tosiasia, jota käy kieltäminen yhtä vähän kuin sitä, mitä näkee tai käsin tunnustelee.

Ei ole kauan siitä kuin tulini tähän johtopäätökseen,—vasta silloin, kuin rupesin tarkemmin ajattelemaan entisyyttäni.

Sillä vielä äskettäin olin täydesti vakuutettu siitä, että minä nuoruudessani kokonaan kielsin Jumalan.

Olimme ennen kotopiirissä äärimmäisiä vapaa-ajattelijoita. Emme rakastaneet polvistumista, messuja, saarnoja, veisausta,—emme koko noita sunnuntaimenoja, jolloin ihmiset kokoontuvat julkista rukousta pitämään, »jumalaa palvelemaan.» Se elämän hienous ja ylevyys, jota me saatoimme ajatella, oli aivan vieras sille jumalalle, joka esiintyi virsikirjoissa ja raamatuissa raakojen lauseiden ja epähienouksien keskellä, jotka jumalan ohessa kertoivat perkeleistä ja enkeleistä ja kaikellisista meille oudoista juutalaisista käsitteistä.— Kristinopilla ei ollut myöskään mitään jalansijaa meissä. Kaikki se, mitä sanotaan pääasiaksi tässä opissa, se oli meille vastenmielistä ja loukkaavaakin. Semmoinen oli etupäässä lunastusoppi, joka meistä tuntui jonkinlaiselta uhritoimitukselta—hiukan vaan muodostuneelta—niin että uhrieläimen sijassa oli uhri-ihminen. Kun pakanain jumala tahtoi leppyäkseen eläimen verta, hyväksyi kristittyjen jumala ihmisveren syntiinlangenneiden lunnaiksi. Molemmat tapaukset edellyttivät leppymätöntä, vihaista jumalaa, jota ainoastaan orjan hengessä syntyneet ja kasvaneet ihmiset saattoivat kunnioittaa. Niinikään oli kolminaisuuden oppi meille vieras. Me emme voineet ymmärtää jumalaa, joka antoi ihmisille järjen, mutta käski uskomaan semmoista, mikä on tälle järjelle mahdottomuus, hullutus.—Erytisesti vastenmielinen oli meille myöskin kristittyjen puhe siitä, että tämä maailma oli jonkinlainen surunlaakso, nimenomaan ajottu ihmiselle valmistuspaikaksi taivaalliseen iloon, heidän taipumuksensa jakaa ihmiset uskovaisiin ja epäuskoiisiin, ja heidän luulonsa, että jumala oleskelee vaan heidän seuroissaan kuunnellen heidän huokauksiansa ja jättäen kaiken muun ihmislauman selkensä taa. Semmoinen jumala, joka heidän tavallansa ylenkatsoi taidetta eikä ymmärtänyt pyrkimistä taiteelliseen totuuteen,—joka viihtyi vaan siellä, missä veisattiin, rukoiltiin ja notkisteltiin polvia, semmoinen jumala jouti meidän puolestamme hyvin jättämään meidät selkensä taa. Kurjin kaikesta oli meidän mielestämme oppi helvetistä ja sen polttavasta kidutuksesta yhdeltä puolen, ja toiselta puolen oppi taivaan ilosta ja paratiisista, joka odotti nöyriä kirkonkävijöitä ja virsikirjan viljelijöitä. Ei ollut meistä miehekästä pelätä uhkaa, yhtä vähän kuin myöskin imarrella itselleen palkintoa.

Mutta vaikka näin katsoin olevan syytä melkein ylpeillä siitä, etten tunnustanut mitään uskontoa, vaikka sekä puheissa että teoissa, sekä kotona että toverien piirissä kielsin kaikki jumalat, ja vaikka tällöin luulin olevani täysin rehellinen ja avomielinen, niin minulla oli yhtäaika tietoa, tai ehkä paremmin muisto toisesta jumalasta, joka kuului sisäiseen maailmaani ja jolla ei ollut mitään tekemistä uskonnon opetuksen, ei julkisen jumalanpalveluksen, eikä edes sen kanssa, mitä näistä aineista itse puhuin tai teorian kannalta ajattelin. Aivan riippumatta kaikesta tästä oli minussa syntynyt jumaluuden ensimmäinen tunto ja perustunut se Jumalan ja minun välinen suhde, joka tajunnassani on laadultaan ja luonteeltaan niin määrätty.

Sen synnyn juuri on seuraava.

Jo aikaisesta nuoruudesta pitäen minua vaivasi eräs pahe, joka ei ole painanut leimaansa ainoastaan nuoruuteeni vaan sittemminkin ja jo muodostuneena on ollut sisäisen elämäni pääkysymyksenä, ajatusteni ja surujeni keskuksena. Ijän karttuessa aloin yhä selvemmin ymmärtää sen turmiollisuuden. Suurena, salaisena häpeänä se minua painoi, värittäen kaikki silloiset ajatukset vastaisesta elämästäni ja omasta itsestäni. Minä aloin yhä enemmän pelätä, että koko tulevaisuuteni turmeltuisi, että tulisin tarmottomaksi ja kykenemättömäksi työhön ja jäisin kaikessa muista jäljelle.

Koetin sentähden kaikin voimin vapautua paheesta enkä koskaan luopunut tästä taistelusta. En ainakaan koskaan unohtanut, että kysymys oli taistelusta ja voittamisesta. Jos olisin sen tehnyt, niin olisi se minusta ollut samaa kuin jos olisin päättänyt suin päin häviöön heittäytyä.

Mutta pysyväisestä voitosta ei tullut mitään. Ja kun yhdeltä puolen minulle kävi yhä varmemmaksi tieto, että oli välttämätöntä voittaa, niin toiselta puolen yhä varmistuin siinä, etten sitä voi.

Ja niin aloin rukoilla.

Sain käsiini pienen kirjasen, joka käsitteli itsesaastutusta. Ja tässä kirjasessa sana, ettei itsesaastutuksen paheesta voi löytyä muuta pelastusta kuin harras rukous. Aloin hakea tämmöistä pelastusta rukouksen avulla.

Mutta ei rukouskaan minua auttanut eikä pelastanut. Rukouksissani minä tunsin Jumalan suuren, isällisen läsnäolon, joka kyllä lohdutti ja turvasi, mutta ei tehnyt sitä, mitä pyysin: ei vapauttanut minua paheesta. Hänen läsnäolonsa oli aivan sanaton; vajajeten se vetosi minuun itseeni antaen tuntea, etten ollut tehnyt kaikkea mitä voin. Kun sitten aloin pyytää voimaa, niin näin, että sekin riippuu minusta itsestäni, ja kun joskus kiusauksen voitin, niin tunsin, että olin voittanut omin voimin. Jumala oli vetäytynyt syrjään.

Mutta minä lankesin uudestaan ja yhä uudestaan.

Tuskin olin iloinnut siitä tyydytyksestä, minkä saavutettu voitto tuotti, ja tuskin olin tälle voitolleni rakentanut valoisamman tulevaisuuden, kun uusi kiusaus minut petti.

Voimakkaan kiusauksen hetkenä koko tuo Jumalan kanssa perustunut maailma meni, kiusauksen herättämän mielialan rinnalla, niin pieneksi ja mitättömäksi ja oli niin vähän puoleensa vetävä, etten voinut kuin heikosti muistaa sitä olleeksikaan. Minä muistin silloin vaan, että kysymys oli omasta tulevaisuudestani ja edustani, ja kun jo tiesin, että tulisin lankeemaan, niin en ollut tietävinäni muusta kuin vaan siitä, että tulisin menettelemään omaa etuani vastaan, vähän kevytmielisesti, mutta itse asiassa tulisin vaan olemaan samassa asemassa kuin tähänkin asti olin ollut, en parempi enkä huonompi.

Mutta lankeemuksen jälkeen muistin jälleen Jumalani.

Miksi hän oli vetäytynyt niin näkymättömäksi silloin, kuin hänen olisi pitänyt minua asioissani auttaa? Miten hän siis tahtoi, että minun olisi pitänyt häntä rukoilla? Pitikö minun pyytää, että hän ratkaisevalla hetkellä paremmin ja tuntuvammin muistuttaisi itsestänsä?

Lupaisinko, vannoisinko hänelle ja kirjoittaisin valani paperilapulle, jonka päättäisin lukea kiusauksen herättämän mielialan vallitessa?

Minä lupasin ja minä vannoin.

Mutta aivan niinkuin ennenkin kadotti jumala ja hänen ilmakehänsä kaiken merkityksen, kun tämä mieliala jälleen minut valloitti, tukkien joka suunnalta näköpiirini. Tieto, että menettelen vastoin omia toiveitani, tulevaisuuttani ja etuani ei taas ollut minulle mikään ratkaiseva pelotin.

Ja tämä kiusauksen mieliala saattoi minut unohtamaan myöskin erään toisen tärkeän seikan, joka rauhallisina hetkinä oli minulla niin elävänä mielessäni.

Kysymys siitä, voitanko paheeni vai en, ulottui nimittäin paljoa laajemmalle kuin vaan siihen itseensä. Minulla oli muita suuria virheitä luonteessani, jotka minua vaivasivat ja hävettivät. Minä olin epärehellinen, olin laiska, huolimaton, kevytmielinen. Näistä kaikista helmasynneistä, jotka tekivät minut inhottavaksi omista silmissäni, minun täytyi päästä; tunsin koko elämäni siitä riippuvan; tiesin, että jokainen valehteleminen saastutti minua yhä enemmän ja teki minulle totta puhumisen yhä vaikeammaksi; tiesin, että mitä kauemmin olin voittamatta velttouttani, sitä varmemmin se muuttui varsinaiseksi luonteekseni; tiesin ja tunsin, että jokainen synti yhä kiinteämmin kahlehti kykyäni siitä irtaantumaan. Ja sentähden minulla oli nuoruuteni omassatunnossa aina elävä aije tehdä täydellinen, perinjuurinen muutos, kääntymys. Mutta se kaikki ehdottomasti riippui siitä, voitanko tuon pääpaheeni. Koko taisteluni kärki oli kääntynyt sitä vastaan. Minä en voinut mitään voittaa, ellen voittanut tätä. En voinut muuttua ahkeraksi, rehelliseksi, totta puhuvaksi, ja samalla kuitenkin jatkaa paheeni harjoitusta. Sitävastoin oli minulle taistelu muita paheita vastaan helppoa, jos olin onnistunut ajaksikin kukistaa tuon pääpaheen, ja toiselta puolen, joka kerta kun olin siihen langennut, minulta samassa meni mitättömäksi muita paheita vastaan alotettu työ. Se oli aivan kuin ollut kaikki turhaa vaivaa. Ja sama epätoivo, minkä lankeemus vaikutti yhtäällä, levisi joka paikkaan toisaallekin. Kaikki kääntymys, kaikki parannus, jota alituisesti ajattelin, riippui yksistään tuosta ainoasta voittamattomasta pääpaheesta.

Mutta, kuten sanoin, kiusaus ei edeltäpäin muistuttanut mieleeni kaikkea sitä epätoivoa, jolla se lankeemuksen jälkeen täyttäisi sydämeni.

Rauhallisina hetkinä minusta tuntui, että minun olisi pitänyt tehdä Jumalani kaikessa jokapäiväisessä elämässäni enemmän pääasiaksi, kuin mitä hän minulle oli, niin että olisin voinut alituisesti pitää häntä mielessäni ja alituisesti elää semmoisessa hengentilassa, kuin mikä minussa oli rukoillessani ja varsinaisesti tuntiessani Jumalan läsnäoloa.

Koetin rukoilla enemmän ja muistaa häntä niin usein kuin omilta toiveiltani ja asioiltani ja ajatuksiltani joudin.

Mutta eihän jumala voinut olla pääasia minun elämässäni niin, kuin hän oli rukouksissani.

Pitikö minun rukoilla, että hän muuttuisi pääasiaksi?

Vai pitikö minun sitä varten heittää ne ajatukseni ja toivomukseni, kaikki, mikä minua viehätti ja joka oli minulle pääasia, mutta tuntui olevan ikäänkuin ulkopuolella hänen ilmakehäänsä, se on, kaikkea sitä mihin hän minua kutsui?

Tämä kysymys ei esiintynyt minulle silloin näillä sanoilla, näissä lauseissa tai tämmöisessä ajatuksen muodossa. Lapsi, joka ei vielä osaa puhuakaan, voi kumminkin ajatella; ja aikaihminen voi tarvita hyvin monimutkaisia lausekäänteitä kertoakseen muille, mitä tämä lapsi ajattelee. Aivan samalla tavalla minä nyt vanhempana haen sanoja ilmaistakseni sitä, mitä nuoruudessani sanattomasti ajattelin.

Tämä kysymys ei myöskään alituisesti ollut minun edessäni. Jokapäiväisen elämän ensimmäinen henkäys sen saattoi puhaltaa haihduksiin. Ja ainoastaan sisällisen surun tai rukouksen aikana minä siihen palasin ja se muuttui eläväksi kysymykseksi.

Rukous tutustutti minua jumalaan. Oma rukoukseni loi minulle käsityksen Jumalasta.

Eikä niin paljon rukous, kuin se, ettei jumala kuullut minun rukouksiani. Sillä samalla kuin tämä asia oudostutti minua, se myöskin saattoi minut yhä uudistuvalla huomiolla tutkimaan sitä olentoa, jota rukoilin. Mitä oli se jumala, jonka läsnäolon rukouksessa tunsin? Mitä hän minulta vaati? Miten hän suhtautui kaikkeen muuhun elämään,—siihen varsinaiseen, minun käsittämäni elämään, joka oli, kuten sanoin, ikäänkuin ulkopuolella hänen ilmakehäänsä?

Tästä sisäisestä Jumalasta, joka näin syntyi sydämmeni salaisimpien ajatusten ja surujen kanssa, minä sanon, etten voinut kuvailla häntä siksi samaksi jumalaksi, kuin se, joka oli johtanut Israelia korvessa; tai siksi, joka oli puhunut Abrahamille, Iisakille ja Jaakopille, tai siksi, joka oli lähettänyt ainoan Poikansa maailmaa vapahtamaan synnistä ja kadotuksesta, tai siksi, jolle rakennettiin kirkkoja ja jota julkisesti palveltiin.

2.

Suhteeni ihmisiin nuoruudessa.

Minua sanottiin luonteeltani ujoksi, epäluuloiseksi ja helposti loukkaantuvaksi, ja joskus pidettiin ikäisekseni liian alakuloisena.

Tämmöinen arvostelu poika-iässä olevista ihmisistä ei ole suinkaan harvinainen, päinvastoin hyvin tavallinen. Sen lausuvat aikaihmiset, jotka ovat tekemisissä senikäisten kanssa, ja lausuvat usein semmoisista, jotka muuten voisivat näyttää vallattomilta, iloisilta poikanulikoilta. Mutta se seikka, että arvostelu on tavallinen ja usein kuultu, ei estä minua pitämästä sitä myöskin minun omana erikoisena luonnekuvauksenani.

Kun nyt kaikkia näitä ominaisuuksia ajattelen sisästäpäin, se on, ajattelen syitä siihen, miksi olin ujo, epäluuloinen, loukkaantuvainen ja alakuloinen, niin tunnen, että jos ottaisin nuo syyt esittäökseni minä samalla tulisin esittäneeksi oman olentoni ytimen.

Miksi olin alakuloinen?

Minussa oli alakuloisuutta enemmän kuin päältäpäin näkyikään. Tahdoin ja koetin sitä peittää, sillä sen syy oli jotakin, jota enin pelkäsin ilmaista,—nimittäin se pahe, josta juuri puhuin.

Jos sitä ajattelin syntyä jumalaa vastaan, niin ei se minusta tuntunut niinkään kauhealta. Jumala ymmärsi minut hyvin, ja tiesi, että minä usein olin pannut kaikki voimani paheen voittamiseksi. Ja hän antoi minulle anteeksi niin usein kuin sitä pyysin. Minä en hävennyt hänen edessäni, etten voinut voittaa minulle melkein ylivoimaista kiusausta.

Häpeäksi asia vasta muuttui, kun sitä ajattelin häpeällä ihmisten edessä. Jo semmoisella se minua painoi ja löi leimansa koko olentooni. Salaisuuteni oli niin suuri, että, jos ajattelin jonkun pääsevän sen perille, minusta tuntui, että samassa olisi olemassaoloni käynyt mahdottomaksi. Kun nyt vähitellen aloin tulla siihen käsitykseen, etten voisi koskaan vapautua paheesta, niin ei ollut minulla muuta neuvoa kuin tottua siihen ajatukseen, että tuo mato jää ainaiseksi minua kalvamaan, että tuo salaisuus, tuo sisäinen häpeä on erottamattomasti liittynyt kohtalooni. Ja kun en aavistanut kessään muussa ihmisessä samallaista pahetta, kasvoi ja juurtui minuun se vakaumus, että olen muita ihmisiä ala-arvoisempi olento.

Se oli alakuloisuuteni syy.

Se oli syy myöskin epäluuloisuuteeni.

Sillä vaikka olin varma siitä, ettei salaisuuteni ollut kellekään tietty ja ettei kukaan voinut minusta mitään toteen näyttää, epäilin kuitenkin ihmisten vainuavan sisäistä viheliäisyyttäni eikä siis pitävän minusta. Tuntui kuin olisi sisäinen minuuteni ollut luettavana kasvopiiirteissäni, käytöstavassani ja kaikessa muussa olennessani. Ja jos niin oli, niin olisivat he joskus, vaikka hetkeksikin, tunteneet samanlaatuista inhoa minuun, kuin tunsin minä ajatellessani omaa sisäistä itseäni. Mutta juuri sitä he eivät saaneet millään muotoa tehdä. Minä sentähden epäluuloisesti tutkin joko ilmettä heidän katseessaan taikka tarkoitusta heidän puheissaan. Ja loukkaannuin syvästi, milloin vaan luulin huomaavani jotakin, joka ilmaisi rakkaudettomuutta minua kohtaan.

Miksi olin ujo?

Sylilapsi, niinpian kuin oppii erottamaan ympärillensä olevia ihmisiä toisistaan, samalla tavallisesti alkaa myöskin ujostella. Lapsi tekee niin senvuoksi, ettei hän ole varma siitä, rakastaako jokainen häntä niinkuin äiti tai hänen jokapäiväiset hoitajansa ja vaalijansa. Että ujostelemisen syy todellakin on tämä, käy ilmi siitä tosiasiasta, että lapsi lakkaa heti ujostelemasta sitä henkilöä, jonka rakkaudesta se tavalla taikka toisella tulee varmasti vakuutetuksi,—tai siitä tosiasiasta, että ne, jotka tahtovat, että lapsi lakkaisi heitä ujostelemasta, koettavat sille kaikin tavoin saada todistetuksi ja vakuutetuksi, että he häntä rakastavat.

Mutta nuorukainen on ujo, kun hän pelkää esiintyä epäedullisessa valossa tuntemattomien ihmisten edessä; kun hän pelkää antamasta itseänsä ilmi; kun hän pelkää joka sanaansa ja joka liikettään, arvellen, että ne, jotka eivät häntä tunne, voisivat näiden perustuksella luoda itselleen semmoisen kuvan hänestä, jota sitten kylmästi arvostelisivat ja josta ehkä löytäisivät naurettavia puolia.

Mitä on tämä pelko, ellei se ole koko hänen olentonsa läpi tunkeva vaatimus, että muiden täytyy häntä rakastaa?

Tämän rakkauden tarve, kaipaus, tavoitteleminen, on ollut minun elämäni punainen lanka, sen suuri »pääasia». Kaikki minun ominaisuuteni perustuvat siihen, ja se määrää kaiken suhteeni ihmisiin.

Tästä alkaa myöskin se kaksinaisuus, josta olen maininnut.

Sillä salaten sisäisen itseni, joka ei kelvannut kenenkään rakastettavaksi, minä koetan luoda semmoisen tekokuvan itsestäni, jonka luulen kelpaavan. Ja niin minulla jo on kaksi mielletä itsestäni: se teeskentelemätön, mitä minä olen itseni ja Jumalan edessä, ja se valheellinen, mitä luulen olevani ihmisten edessä.

3.

Molemmat suhteet muuttuvat.

Eräällä toisella kirjalla on niinkään ollut suuri vaikutus minuun. Se oli hyvin levinyt ikäiseni nuorison keskuudessa. Ja se sisälsi jotakin aivan toista kuin tuo ennen mainittu pieni vihkonen, jossa ainoana pelastuksena itsesaastuksesta neuvottiin rukousta.

Tämä uusi kirja ei ollut kirjoitettu siinä raskaassa, epätoivoon johtavassa mielialassa, joka ainoana pelastuksena pitää yhä uudistuvaa, väsymätöntä sisällistä taistelua. Tämän kirjan henki oli vapaa, kevyt, rohkaiseva. Jättäen sikseen kaikki teologiset näkökohdat, se tahtoi pysyä vaan lääkeopillisissa tosiasioissa ja usein vetosi yleistajuisella tavalla kaikkeen inhimilliseen tieteeseen, jota piti korkeimpana ratkaisijana. Vakuuttavasti se selitteli järjestetyn siitinolon tarpeellisuutta ja välttämättömyyttä. Sekä miehen että naisen luonto muka vaatii säännöllistä ruumiillista yhteiselämää toisen sukupuolen kanssa, aivan niinkuin kaikessa eläinkunnassakin on asianlaita urosten ja naarasten välillä. Sentähden kirjoittaja käy sattuvin ja usein purevin sanoin taisteluun niitä katsantotapoja ja mielipiteitä vastaan, jotka rakentavat estettä ihmisten luonnollisuudelle tässä kohden ja koettavat mikäli mahdollista vieroittaa eri sukupuolia toisistaan, jotta nämä pysyisivät viattomina siihen asti kunnes varsinainen avioliitto tulee mahdolliseksi. Luonnollisuus on ensimmäinen, ja ihmisten laitokset saavat mukaantua sen mukaan, eikä päinvastoin. Luonnottomuus kostaa itsensä aina. Päätodistukset siihen on yhdeltä puolen porttolaitos ja toiselta puolen itsesaastutus. Edelliseen turvaantuvat ne ihmiset, jotka suoraan rikkovat tapojen vaatimukset. Jälkimmäiseen taas ne, jotka ulkonaisesti noudattavat tapojen vaatimuksia, mutta salaisuudessa kituvat oman paheensa tähden.—Kirjoittaja ei voi käyttää kyllin ankarointa sanoja itsesaastutusta vastaan. Se on luonnottomuudesta luonnottominta ja

alhaisuuksista alhaisinta. Ja kuitenkin, kuinka lukuisat ovat sen uhrit! Sain vasta nyt tietää, että se pahe, jonka olin luullut vaan minua yksin painavan, joka oli ollut minun syvin salaisuuteni, oli niin yleinen ja levinnyt, että kirjoittaja piti harvinaisena poikkeuksena niitä, jotka olivat siitä kokonaan vapaina säilyneet. Kirjoittajan ehdoton neuvo tästä paheesta pääsemiseksi oli säännölliseen ja molemmin-puoliseen yhteiselämään antautuminen. Ja jos avioliitto oli syystä tai toisesta mahdoton, niin täytyi murtaa tapojen kahleet, hävittää turha ujous ja saattaa luonto oikeuteensa hinnalla millä hyvänsä! Itse prostitutsioonikin oli pidettävä oikeutettuna, koska toiselta puolelta tavat tekivät luonnolle väkivaltaa. Kirjassa esitettiin neuvoja, miten prostitutsioonista seuraavat terveydelliset vaarat olisivat vältettävät ja mitkä varokeinot olisivat noudatettavat.

Henki tässä kirjassa oli niin ystävällinen, tuttavallinen, niin sydämmestä sydämmeen käypä, että sana sanalta siihen yhä enemmän kiinnyn ja luottamus kirjoittajaan, hänen toverilliseen osanottoonsa kasvamistaan kasvoi. Yhtä vähän voin vieläkin epäillä hänen tarkoitustensa puhtautta, kuin jos olisivat omat vanhempani minulle samaa neuvoneet.

Omituisen vapauttava oli kirjan vaikutus. Samassa kuin olin, mitä itseeni tulee, ehdottomasti valmis myöntämään näiden uusien näkökantain oikeuden, minua sekä kummastutti että viehätti ajatus, että se, mitä olin pitänyt miltei suurimpana syntinä, nyt olikin semmoista, mihin päinvastoin kehoitettiin.

»On hyvin järjetöntä uskoa, että meidän päävelvollisuutemme himoihimme nähden on kieltäytyminen niiden tyydyttämisestä. Tämä ominaisuus ei ole lainkaan aina hyvä; aivan yhtä usein se on pahe, jota ei pitäisi suinkaan ehdottomasti ylistää. Jokainen luonnollinen intohimo on, kuten kaikki ruumiin elimet, aijottu vaikuttamaan ja saamaan säännöllistä tyydytystä, ja siihen olisi jokaisen yksityisen niinkuin yleensä yhteiskunnankin pyrkiminen. Se on sekä yksilössä että yhteiskunnassa aina puutteellisuuden merkki, kun ei kaikkien jäsenten luonnollisia ja oikeutettuja vaatimuksia tyydytetä. Milloin hyvänsä näemme taudin seuraavan jotakin tekoa, voimme olla varmat siitä, että teko on ollut virheellinen ja synnillinen, sillä luonto ei erehdy. Kieltäytymisellä on usein seurauksia, jotka eivät ole ollenkaan vähemmän totista laatua kuin liioittelun seuraukset, vieläpä voivat olla paljoka petollisemmat ja vaarallisemmat, koska niitä ei niin yleisesti tunneta.»—

[Näiden seurausten joukossa mainitsee kirjailija oikeastaan vaan ylenmääräisen kiihtymisen ja hermollisen tunteellisuuden, joka tekee mahdottomaksi ajattelemaan ja toimimaan muilla aloilla, tekee ujoksi ja araksi ja ennen kaikkea tarmottomaksi. Tämän seurauksena sitten on itsesaastutus ja ehdoton siemenenvuoto, jotka lopullisesti kiihdyttävät ihmisen sekä henkiset että ruumiilliset voimat.—Minun täytyy huomauttaa, että oma kehitykseni oli käynyt ihan päinvastoin ja että nuo seuraukset minulla esiintyivät juuri siitä, etten kyennyt kieltäytymään. Kieltäytyminen vapautti minua ujoudesta, arkamaisuudesta ja tarmottomuudesta.—En kuitenkaan epäillyt kirjailijan arveluita, vaan näyttivät nekin minusta tosilta.]

Annettuansa Parent Duchâtelet'n teoksen mukaan asiallisen kuvauksen porttolaitoksen pääpiirteistä ja ominaisuuksista, lausuu tekijä muun muassa:

»Missä valossa esiintyy siis porttolaitos jos otetaan lukuun siitinellöisen yhtymisen perusvälttämättömyys? Se on pidettävä arvokkaana ajallisena korvauksena, kunnes olot muuttuvat paremmiksi. Se on parempi kuin luonnottomuus. Siis on ihmiskunnan vatedes halveksimisen sijasta osottaminen syvää kiitollisuutta niitä onnettomia naisia kohtaan, jotka ovat kärsineet meidän siitinellöisen luontomme asiassa. Totta on, että he ovat muuttuneet alhaisiksi, monessa tapauksessa joutuneet ihmisten poljettaviksi kuin koirat, hävittäneet ruumiinsa kohtuuttomuuden kautta sekä tärveltyneet huonojen ja luonnottomien intohimojen alaisina; tätä kaikkea ja vielä paljon enemmän he ovat tehneet, vaan kenen on syy? Ei suinkaan noiden, jotka ovat epäkohtien ja onton ja huonosti mietityn siveyslain orjia, vaan pikemmin meidän, heidän kanssaihmistensä, jotka olemme kovuudessaamme ja huolimattomuudessaamme antaneet heidän vajota niin alas. Totisesti, totisesti olemme mekin kärsineet ja tulemme vielä katkerasti kärsimään heidän alentumisensa tähden.»

»Ainoa mahdollinen keino porttolaitoksen välttämiseksi on tehdä rakkaus ulkopuolella avioliittoa kunnialliseksi. Jos nuoret henkilöt voisivat kunniallisella ja avonaisella tavalla saada sopivaa sukupuolten keskeistä kanssakäymistä, sitoutumatta yhteen koko elämän ajaksi, niin ostettu ja myyty rakkaus pian lakkaisi. Tällä asialla on ääretön merkitys. Ei ole mitään muuta keinoa päästä porttolaitoksen sanomattomasta epäkohdasta, veneerisistä taudeista ja kaikesta siitä yhteiskunnallisesta alennuksesta, joka näistä syistä seuraa.»

Minä ikäänkuin henkisesti suoriusin ja kohotin päätäni. Olihan oikeastaan naurettava koko tuo käsite: synti. Jokin asia, jokin paha tapa voi olla minulle vahingollinen ja sotia minun omia etujani vastaan, mutta ainoastaan lapsille pelottimeksi kelpaa selitys, että se samalla on synti jumalaa vastaan. Ja minä näin nyt tässä kirjassa semmoisen kannan, joka on kokonaan ottamatta lukuun jumalaa, ja perustuu yksistään ihmisen omaan etuun. Tämä kanta minusta tuntui terveeltä ja järjelliseltä; enkä minä voinut muuta kuin täydestä sydämmestä omistaa sen mielipiteen, jonka kirjasta löysin, että neuvot rukouksiin

ja sisällisiin taisteluihin, jotka tarkoittavat paheesta vapautumista täydellisen kieltäytymisen avulla, eivät voi muuta kuin vaikuttaa epätoivoa ja ristiriitaisuutta ja kuluttaa parhaimmat hengen voimat turhaan työhön.

Sinä yönä, jona vihdoin olin voittanut »tuon tarpeettoman ulkonaisen ujouden» ja tapasin itseni kulkemassa kotiin syrjäisellä kaupungin kadulla, minä ikäänkuin sanoin hyvästi entiselle olemukselleni. Muistan selvään kuinka minusta oli outoa ajatus, että »juuri se, mitä olin pitänyt suurimpana syntinä», oli nyt tapahtunut. Ja muistan, että tunsin hetkeksi taas Jumalan tutun läsnäolon. Taas se ei minulle puhunut mitään; se oli vaan läsnä, ja minä ihmettelin, ettei sillä ollut sen enemmän sanomista minulle juuri silloin. Ei vähintäkään vivahdusta moitteesen! »Onko minulla todella vapaus tähänkin», kysyin sydämmessäni ensi kerran, vaikka ajatuksissani olin jo aikaa sitten ratkaissut kysymyksen, ja minä annoin ajatusten vastata sydämmelle. Muistan, että salaa, ikäänkuin Jumalan selän takana, päätin käyttää hyväkseni tuota hänen äänettömyyttensä. »Minun omat etunihan tässä olivat kysymyksessä! Kuinka minä, joka aloin jo olla aikaihminen, olinkaan saattanut jäädä niin lapselliselle kannalle, että tahdoin ratkaista tätä asiaa kysymällä itseltäni, oliko se synty vai ei! Lapsille ja puolivillissä tilassa olevalle kansalle, jotka eivät itse ymmärrä mikä on heille eduksi, saattoi olla hyödyllistä opettaa, että tuo tai tämä on synty taikka ei sitä ole; koska heitä ainoastaan rangaistuksen pelko taisi pidättää siitä, mikä oli heille itsellensä vahingollista. Mutta että minä olin kulkenut sama lapsellinen mielikuvitus ajatuksissa, se minulle nyt oli selvenevinä. Jumalan äänettömyyskin ei voinut merkitä muuta, kuin että hän tahtoi sanoa minulle: »sinä olet nyt täysikäinen ja tiedät itse, mikä on sinulle hyväksi ja mikä vahingoksi; syntiä ei sinulla enää ole». Ja minä houkka, kun en ollut tätä ennen ymmärtänyt! Ympärilläni liikkivat ihmiset kaikki täydessä toimessa ja puuhassa. He olivat aikaa sitten ymmärtäneet, että kysymys ei ollut muusta kuin heidän omasta edustaan. Ja sentähden, jos heillä onkin ollut nuoruudessa persoonalliset pienet erehdyksensä, niin he ovat aikaa sitten ymmärtäneet niistä vapautua, eivätkä enää ollenkaan niitä ajattele. Heillä on jokaisella elämäntarkoituksensa, heillä on tulevaisuutensa ja aatteensa, jotka heitä viehättävät ja vievät eteenpäin. Minä yksin olin takertunut hedelmättömiin punnitsemisiin, enkä osannut elää sitä reipasta, tervettä tulevaisuuden elämää, jota kaikki muut elivät.»

Muistan varmaan, että juuri niinä aikoina minä kadotin nuoruuteni. Jumalan,—kadotin sen hienon suhteen, joka oli syntynyt rukouksieni ja sisällisten taistelujen keskellä. Ei niin että suhde olisi tullut kerrallaan revityksi, mutta niin, että se vähitellen itsestään nukkui unohduksiin.

Ja aivan erilainen henkinen elämä kasvoi minulle sijaan.

Se alkoi muuttuneesta suhteesta ihmisiin,—sen perusti tieto, etten siis ollutkaan muita ala-arvoisempi olento, jonka olisi pitänyt kulkea elämän läpi sisällisesti masennettuna, hiipiä salattu synty sydämmessä. Se oli minulle vapauttava ilosanoma, että muutkin olivat olleet saman paheen alaisia kuin minä. Niinkuin muut olivat siitä vapautuneet, tahdoin nyt minäkin siitä vapautua,—aivan sillä samalla keinolla, jota kaikki aikaihmiset pitivät järkevänä eikä lapsellisena.

Minulle tuli hyvin tärkeäksi muuttua pian aikaihmissen tapaiseksi, tulla heidän joukkoonsa ja seuroihinsa, ja näyttää semmoiselta, josta voi sanoa, että hän on jo jättänyt nuoruuden ja viattomuuden selkensä taa.

Maailma minulle aukeni. Minä hengitin syvään ja tunsin kuin olisin vasta nyt saanut oikeuden elää. Ihmiset eivät näyttäneet yhtä vierailta kuin ennen; olin ikäänkuin lähempänä heitä. Sisällinen kokemukseni, jota olin luullut niin perin persoonalliseksi, oli nyt muuttunut yhteiseksi muiden kanssa. Maailma sitoi minut omituisesti jäsenekseen.

Mutta ei siinä kyllä.

Minulle aukeni samassa myöskin ikäänkuin uusi oikeus: arvostella ympäristöäni, sääliä sen kärsimyksiä ja ajatella parannuskeinoja.

Oli ikäänkuin olisin nyt täältäpäin vasta löytänyt oikean tilaisuuden pyrkiä totuutta kohden, sittenkuin olin sulkenut jälkeeni sinne vievän ahtaan ja epämurkavan oven.

4.

Uusi oppi.

Se kirja, josta olen viimeiksi maininnut on nimeltänsä »Samhällslärans Grunddrag eller fysisk, sexuel och naturlig religion. En framställning af den verkliga orsaken till och det enda botemedlet för samhällens tre förnämsta olyckor: fattigdom, prostitution och celibat.—Af en medicine doktor.»

(Yhteiskuntaopin pääpiirteet eli fyysillinen, siitinellöinen ja luonnollinen uskonto. Todellisen syyn ja ainoan parannuskeinon esitys yhteiskunnan kolmeen suurimpaan onnettomuuteen: köyhyyteen, porttolaitokseen ja kieltäytymiseen siitinellöstä.—Kirjoittanut lääkeopin tohtori.)

Mahdollista on, että nuorin nuorisö ei enää tunne tätä kirjaa ja että se on kokonaan joutunut pois muodista. Minun aikuiselleni, ylioppilasnuorisolle—noin 14 vuotta sitten—se oli hyvin tunnettu ja sen mielipiteet levisivät miehestä mieheen kuin kulovalkea. Nuo mielipiteet yhtyivät kiinteästi koko silloiseen »ajanhenkeen», joka lienee lukijoilleni kyllin tuttu. Niille, jotka eivät omin verin tunne tätä ajanhenkeä, koetan tehdä sen selväksi valitsemalla mainitusta kirjasta vielä pari kuvaavaa otetta, jotka ilmaisevat samalla sen, mikä minuun enin vaikutti.

Fyysillisestä uskonnosta puhuessaan, sanoo tekijä:

»Se hengen uskonto, joka keskuudessamme on vallan päällä, on uhkaamalla ikuista rangaistusta ja alituisesti teroittamalla nöyryyden ja altistumisen hemmottavia ominaisuuksia, suuressa määrin murtanut ihmishenkeä. Ei yksikään ihminen voi tosissaan uskoa ikuisia rangaistuksia, ilman että koko hänen luontonsa menee pilalle, ja ilman että hän joutuu pelonalaiseen mielentilaan omiensa ja muiden ihmisten tekojen tähden, joka pelko ei sovellu yhteen miehekkään arvollisuuden ja vapauden kanssa. Nöyryys ja alistuvaisuus ovat usein kyllä toivottavia avuja, mutta yhtävähän nämä kuin mitkään muutkaan mahdolliset tuntemisen tavat ovat kaikissa tapauksissa sanottavat hyviksi, ja niiden teroittaminen noin ylimalkaan on samaa kuin aikaansaada äärettömän paljon pahaa. Kun niitä koetetaan alituisesti tyrkyttää henkilöille, joiden sielu jo ilmankin on murtunut ujoudesta, itseluottamuksen ja voiman puutteesta, kyvyttömyydestä todellisesti nauttia elämästä (mikä kaikki on nykyään juuri päävirhe luonteissamme), niin se paljon muistuttaa vanhaa parannustapaa: lyödä usein suonta ja antaa ulostavia aineita, jotka keinot lääketiede onneksi on hylännyt ja jotka vähitellen voivat lopettaa kaiken ruumiinvoiman. Nykyään sekä sielu että ruumis eivät vaadi hurskautta tai laupeutta tai nöyryyttä tai hartautta, vaan vaativat itseluottamusta, miehekästä intoa ja todellista elämännautintoa,—sanalla sanoen terveyttä.»

Ja puhuessaan yhteiskunnallisista epäkohdista yleensä, sanoo tekijä:

»—Suurin osa tästä surkeudesta riippuu suorastaan siitä, ettemme tunne onnen ja hyveen luonnollisia lakeja, että päästäksemme tästä surkeudesta alituisesti takerrumme ylikuonnollisiin keinoihin luonnollisten asemesta. Mitä hyödyttävät rukoukset, että jumala armahtaisi köyhiä, poistaisi köyhyyden tai ehkäisisi juopumuksen ja porttolaitoksen! Kaikki rukoukset taivaan alla eivät vähimmäksi osaksikaan voisi auttaa tätä kurjuutta ja tätä rikossellisuutta. Ainoastaan tarkoin tutkimalla onnen luonnollisia ehtoja, voidaan näin siunattu tulos saavuttaa. Kuinka paljon aikaa onkaan tuhlatu, kuinka paljon inhimillistä tuskaa ja alennusta onkaan saatu tuntea, kun on pidetty kiinni näistä petollisista keinoista!

»Usko ylenluonnolliseen on aina vaikuttanut masentavasti ihmisten pyrintöihin kurjuuden poistamiseksi. Köyhyyttä on pidetty välttämättömänä pahana, joka on ylhäältä lähetetty ihmissuvulle, mahdollisesti rangaistukseksi heidän ylpeydestään ja synnistään. Tauteja on myöskin vuosisatojen kuluessa arvosteltu tässä väärässä valossa, kunnes lääketaito on näyttänyt niiden täydellisesti riippuvan fyysillisten lakien rikkomisesta. »Jumala on sallinut», taikka: »Jumalan käsi lepää heidän ylitsensä», on ollut alituinen sananparsa niiden suussa, jotka näkevät ylenluonnollista ilmestystä kaikkialla, ja tältä kannalta ovat siveystieteilijät aina halveksineet niitä tuumia, jotka tarkoittavat ihmissuvun olojen nostamista ja parantamista. »Nämät eivät voi onnistua»,—sanovat he—»sillä köyhyyden ja kaikkien muiden yhteiskunnallisten onnettomuuksien syy on ihmisissä itsissään asuva pahennus. Ja eikö raamattukin sano, etteivät köyhät koskaan katoa maan päältä?» Siis tyytyvät he rukoilemaan ylenluonnollista apua ihmismielten muuttamiseen, ja panevat verrattain vähän arvoa luonnontutkijan toiveihin ja oikeihin. Mutta tämäpä, vaikka sureekin ihmisten nykyistä alennuksen tilaa, on kuitenkin täynnä toivoa, sillä hän ei voi unohtaa sitä suurta totuutta, että kaikki kurjuus syntyy luonnollisista syistä, luonnonlaeista, joita on rikottu, ettei siis myöskään ole olemassa ylenluonnollisia esteitä sen poistamiseen, ja että me, kunnioittaen tutkimalla onnen ja onnettomuuden, paheen ja hyveen, köyhyyden ja rikoksen erilaisia syitä, olemme ajallamme, ainakin suuressa määrin, poistavat nämät epäkohdat.»

Erityisesti hyväksyin sen ajatussuunnan, joka oli viimeisessä kappaleessa. Se oli minun mielestäni valtava totuus, että ihmisten oli oma asiansa järjestää, korjata ja parantaa yhteiset laitoksensa ja olonsa, että jos he olivat syypäät niiden huonontumiseen, niin he myöskin itse voivat ne jälleen entiselleen saattaa,—ettei mitään ole tapahtunut ylenluonnollisesta sallimuksesta, vaan kaikki on seuraus luonnollisesta asiain kehityksestä. Se oli ihmisen ylpeys, kunnia ja onni, että hän tällä maanpallolla oli yksin herra, että hän sai muutella ja asetella täällä aivan niinkuin tahtoi.

Porttolaitos—niin, minä tätä laitosta pakosta käytin ja olisin ollut valmis neuvomaan sen käyttämistä paraimmalle ystävälleni,—oli yhteiskunnallisena laitoksena surkea epäkohta, kurja vääräys, Ei saanut,

ei voinut olla oikein, että meidän keskellämme oli olemassa semmoinen mädännys. Yhteiskunnan piti muuttua niin, ettei porttolaitos siinä olisi välttämätön. Kuinka se voisi tapahtua, se ei ollut minulle aivan selvä; selvä oli vaan, että laitos oli poistettava. Ja jos ei muuten, niin kirkolliset käsitykset avioliitosta olivat hävitettävät; taloudelliset olot olivat muutettavat niin, että yhteiselämä tuottaisi aineellista voittoa eikä tappiota, kuten nyt; naisille oli välttämättä hankittava ansiotyötä, naisen tila oli parannettava, naisen arvo nostettava j.n.e.—kuka kaikki silloiset mietteet luettelisikaan!

Näin alettuani arvostella olevia oloja, ja yltyneenä siitä kasvavasta itseluottamuksesta ja voimasta, minkä tämä arvostelu tuntui minussa kehittävän, löysin epäkohdan toisensa perästä ja toistansa suuremman, Minä muistan, että tämä arvostelu, jonka kynsissä tahdoin pitää koko maailmaa, oli muuttunut ihan äkkiä minulle varsinaiseksi tarpeeksi, sielun ruuaksi, jota paitsi en voinut elää. Minä iloitsin kaikista näistä erehdyksistä, sillä ne antoivat minulle tilaisuutta pidellä totuutta kädessäni ja vakuuttaa itselleni, että minä sen omistin.

Erittäin teki mieleni arvostella ihmisten jumaluudenkäsityksiä, heidän jumalanpelkoansa, jumalanpalvelustansa ja kirkonmenojansa. Se oli näistä käsityksistä johtuva, tuo katsantotapa, jonka mukaan maailman järjestys on ylhäältä meille annettu, riippuu Korkeimman tahdosta,— siis myöskin kaikki köyhyys, kaikki eriarvoisuus ihmisten välillä. En voinut olla tuntematta suorastaan vihaa semmoista ihmistä kohtaan, jonka tiesin »uskonnolliseksi». Ja minä melkein nautinnolla ilmoittelin, etten puolestani enää uskonut mihinkään jumaliin, että olin »ateisti» ja pidin sitä kunnianimenäni,—että materia on ollut olemassa paljoa ennen kuin henki, ettei nytkään ole olemassa oikeastaan muuta kuin voima ja aine, joista kaikki muu sitten on syntynyt.

Löysin niitä, jotka, kuten minä, tahtoivat nousta vastarintaan yhteiskunnallisia epäkohtia vastaan ja rakastivat odottaa suurta yleistä vallankumousta, jonka sanoivat jo olevan ihan kynnyksellä ja joka tulisi ukkos-ilman tavalla puhdistamaan koko maailman. Löysin kirjallisuuden, joka voimalla kävi olevia oloja vastaan; löysin sen ajanhengen, joka vaati muutosta, täydellistä muutosta, ja hylkäsi kaikki parsimiset.

Syvimpänä syynä kaikkeen kurjuuteen yhteiskunnallisissa oloissa näytti minusta olevan yhdenvertaisuuden puute ihmisten välillä. Yhdenvertaisuuden aate oli tosin jo ennestään ikäänkuin omainen minulle. En tiedä kuka oli istuttanut sen siemenen, enkä myöskään muista, milloin sen olisin itse omistanut. Tuntuu kuin se olisi minulla ollut jo syntyissäni. Ja tuntuu kuin sen pitäisi olla yhtä synnynnäinen jokaiselle ihmiselle. Niin yhdistynyt se on olentooni, etten voisi olla minä, ellei tuo ajatus, pyrintö, vaatimus—miksi sitä sanoisinkaan siinä asuisi. Jo lapsena minä tunsin jonkinlaista vastenmielisyyttä rahaan ja viranomaisiin, uniformuihin ja pakkomahtiin. Sillä tällä ijällä en vielä ymmärtänyt sitä, mitä vanhetessani sain oppia ja vähitellen itsekini todeksi tunnustin: että tuo jyrkkä vallan ja arvон erotus, mikä vallitsee yhteiskunnallisessa koneistossa, on välttämätön juuri yhdenvertaisuuden ja tasapainon ylläpitämiseksi kansalaisten kesken! Lapsena me olemme niin lapselliset, että meistä tuntuu maailma olevan vääryyttä täynnänsä. Me ihmettelemme, että toiset saavat liikkua töyhtöpäinä kenraaleina, koristettuina tähtiin, kultanappeihin, punanauhasiin ja rusettiloihin, syödä ja juoda mitä tahtovat,—silloin kuin toiset kulkevat likaisissa ryysyissä ja syövät kovaa leipää ilman voita.

Mutta nyt sai minussa tämä vastenmielisyyys kaikkeen inhimilliseen viranomaisuuteen ja pakkovaltaan suurta vauhtia. Huomasin ilolla, etten ollut yksin minä ehdottomasti pakkovaltaa vastaan, vaan että niitä oli, jotka tahtoivat antaa tällaisen minulle tutun vastenmielisyyden puhua teoissa. Historiassa ne olivat niitä, jotka olivat panneet toimeen yhteiskunnallisia vallankumouksia, ja nykyisyydessä niitä, joita sanottiin anarkisteiksi. Juuri niinkuin nämä, niin minäkin nyt tahdoin tuntea, että olin ehdoin tahdoin asettunut vastarintaan jumalaa vastaan, että minä oikeana, puhdasverisenä pakanana olin lämmin kanssaihmissiäni kohtaan ja tahdoin auttaa heitä heidän kärsimyksistensä.—En voinut sammuttaa sydämmestäni myötätuntoisuutta näihin yhteiskunnan hävittäjiin. Rehellisyys, totuus oli minusta heidän puolellaan. Sillä he tahtoivat—ja se oli minusta tärkeintä— perinjuurin sitä, mitä tahtoivat. Tinkimisen varaa ei saanut olla pyrinöissä pakosta vapauteen. (Sosialistien aatteista vieraannuin senvuoksi, että näin heidän asettavan käytännölliseksi tarkoituksiperäkkeen etuoikeuksien hankkimisen työväestölle lain ja asetusten avulla. Semmoinen pyrintö tulisi aina rajoittumaan jonkinlaiseen yhteiskunnalliseen reformatsioniin, ja olisi lopussa, kun uusi työväestön luokka olisi etuoikeutensa saavuttanut ja järjestynyt). Minä olisin tahtonut jyrkkää, ehdotonta ja loppumatonta vastarintaa sitä yhteiskuntaa vastaan, joka myöntää ja jakaa etuoikeuksia jäsenilleen,—ihmisille, joilla täytyy olla yhtäläiset oikeudet kaikilla, omat synnynnäiset oikeudet, jotka eivät ole keltään saadut. Se, joka pyysi yhteiskunnalta etuoikeuksia, hän pyysi itselleen samaa väkevämmän oikeutta, johon koko yhteiskunta oli perustettu, ja joka oli vääryyttä, väkivaltaa ja verenvuodatusta.—Ainoastaan anarkistit olivat perin pohjin ja oikein käsittäneet lain järjestämisen väkivallan epäpyhyden. Ainoastaan heillä olikin täysi totuus sydämessä.

Mutta—heidän keinonsa olivat väkivaltaisia ja verisiä, ja ne siis myöskin sisälsivät vääryyttä. Semmoisia keinoja ei saanut käyttää yhdenvertaisuuden aatteen toteuttamiseksi. Ihan toisella tavalla oli tämä aate ajettava.—Millä tavalla? »Vähitellen itsestäänkö», lain ja asetusten avulla?—Ei. Sillä

tärkeintä koko kysymyksessä juuri oli se, että muutoksen piti olla perinjuurinen, täydellinen, eikä se saisi merkitä vaan siirtymistä toisesta pahasta toiseen.

Kysymystä en voinut ratkaista. Ja suuren osan ikääni olen sitten elänyt tietoisena tästä ratkaisemattomasta ristiriitaisuudesta, joka ulottui kaikkialle, mihin vaan ajatukseni käänsin. Yhdeltäpuolen eli minussa vaatimus, että piti viipymättä muuttaa kaikki; toiselta puolen ei saanut käyttää väkivaltaisia keinoja; mutta syvimmin olin vakuutettu, ettei mitkään rauhalliset parsimiset voineet ihmiskuntaa auttaa kurjuudesta, jonka juuria minä aavistin ja olin tunnusteleminani niin kaukaa.

Nyt, kun minulla ei enää tätä ristiriitaisuutta ole olemassa, voin vaan sanoa, että koko tuo vaatimus saada perinjuurin, täydellisesti puhdistetuksi maailma ulkopuolellani syntyi siitä sanattomasta, itsellenikin tunnustamattomasta sisällisestä tiedosta, että ainoastaan perinjuurinen, täydellinen muutos olisi voinut auttaa minua itseäni, ja että minä, seuraamalla kirjan neuvoa, olin oikeastaan vaan siirtynyt toisesta pahasta toiseen,—siitä tiedosta, että olin kesken jättänyt sisälliset taisteluni, suhteeni jumalaan ja sen kanssa aikeeni muuttua perinpohjin.

Se tieto, että olin antautunut kirjan neuvoa seuraamaan, että yhä enemmän tulin uudessa muodossa esiintyvän paheen orjaksi, ja että samalla olin jättänyt aikeeni muuttua täydellisesti, teki, etten voinut jatkaa mitään sisällistä elämää. Minulle päinvastoin tuli tuntuvaksi pakoksi vapautua siitä, koko tuosta elämästä sisällisine ajatuksineen, kokemuksineen ja rukouksineen,—vapautua siitä arvostelusta, joka välttämättä käypi kaiken sisällisen elämän edellä ja mukana. Ja sen sijaan käänsin arvostelun kärjen ulkopuolelleni. Sillä kokonaan arvostelematta ei ihminen voi olla; se on hänessä välttämätön tarve. Ja niin minä nyt käytin kaikkea minulle mahdollista teräväpäisyttä tuomitakseni olevat olot ja ympärilläni olevan yhteiskunnan.

Mutta yhtä välttämätöntä kuin minun näin oli löytää uutta esinettä arvostelulleni sen sisällisen arvostelun sijaan, joka minussa oli vajennut,—yhtä välttämätöntä oli löytää ulkopuolellani alaa, jossa olisin voinut olla jalo, suurimielinen, rakastavainen, hyvä—sen sisällisen hyvään-pyrkimisen sijaan, jonka olin jättänyt.

Ja tähänkin tarjoutui tilaisuus.

[Leo Tolstoi väittää tupakanpolton syntyvän tarpeesta tukahuttaa omantunnon ääni. Tätä väitettä todistettaessa kelpaisin minä eläväksi esimerkiksi. Sillä juuri tähän aikaan, jolloin minä lakkaan sisässani arvostelemasta ja koetan saada sekä itseni että muut vakuutetuksi siitä, että minulla on jotain muuta tekemistä elämässäni, tulee tupakanpolto minulle varsinaiseksi tarpeeksi. Se auttoi minua haihduttamaan mielestäni omituisen henkisen epämukavuuden tunteen, joka vaivasi henkisesti aivan kuin esimerkiksi sopimaton kaulus voi vaivata ruumiillisesti. Vaivasta en ollut muka tietääkseni ja kuitenkin alituisesti ryhdyin erityisiin temppuihin sitä haihduttaakseni. Vasta sittenkuin jälleen voitin itselleni sisällisen elämän, on minulle ollut mahdollista luopua tupakoimisen tavasta.]

5.

Rakkaus kansaan.

Siihen aikaan kuin tulin ylioppilaaksi, kulki suuri kansallinen herätys läpi meidän maan.

Ihmismieliin oli levinnyt uusi kansanrakkauden oppi. Oli syntynyt ja tuhansissa sieluissa vastakaikua löytänyt aate, että kansan kieli, jota tähän asti julkisessa elämässä, ruotsalaisen sivistyskielen rinnalla, oli melkein hävetty käyttää,—joka oli ollut vaan talonpoikien kieli maalla ja palvelusväen kieli kaupungeissa, oli nyt tunnustettava sivistyneiden kieleksi, ja uuden yhteisillä voimilla luotavan kansallisen sivistyksen mukana vähitellen korotettava maan korkeimman hallituksen kieleksi.

Ne, jotka nyt kuulevat ympärillensä tätä kieltä jo valmiina sivistyskielenä, tuskin voivat ymmärtää sitä voimakasta tunnetta, joka vielä noin viisitoista vuotta sitten nostatti koko kansaa, kun siinä tuli yleiseksi ajatus, että oli häpeä nähdä oma äidinkieli sysättynä syrjään tässä sen kotimaassa, ja joka niin kuvaavasti puhkesi esiin rakastetuissa runosäkeissä:

Äänisjärvi, Pohjanlahti,
Auranrannat, Ruijansuu,
Siin' on suomalainen mahti,
Jok'ei oo kenenkään muun!
Sillä maalla sie oot vahti,
Älä ääntäs halveksu!
Nouse siis sä suomenkieli

Korkealle kaikumaan!

Erittäin oli innostus virinnyt ylioppilaihin, joita siihen aikaan koko maan huomio seurasi.

Kansallisen liikkeen herättäjän, Juhana Vilhelm Snellmanin heegelimäinen rakkauden oppi sytytti ylioppilaiden mielet ilmi liekkiin. Se oli uusi, demokraattinen oppi: sivistyneiden oli lähestyminen sivistymättömiä, herrojen piti muuttua talonpoikien veljiksi. Herännyt rakkaus kansaan oli pidettävä ylinnä kaikkea muuta; isänmaalle oli kokonaan uhraantuminen; yksilö oli vaan katoava varjo kansan rinnalla; yksilöt olivat vaan muotojen vaihtelua niinkuin meren laineet, jotka nousivat ja laskivat olematta itsessään mitään.

Ja he muuttivat vanhat sukunimensä suomalaisiksi, niinkuin jättivät koko entisyytensä ja vannoutuivat uudelle tulevaisuudelle.

Kun minä ensin tulin heidän piireihinsä, niin hämmästyin ja ihastuin sitä elämän rikkautta, intomieltä, vapautta, jossa he näyttivät elävän. He olivat täynnä suuria, rakentavia aatteita ja jaloja tulevaisuuden aikeita. Heidän silmänsä loistivat ja heidän verensä kuohuivat. Eikä heillä minun nähdäkseni ollut aavistustakaan mistään kivuloisesta, ikävästä, hedelmättömästä sisällisestä elämästä ja taistelusta.

Minä melkein kadehdin heitä. Minä myöskin olisin tahtonut tulla semmoiseksi kuin he. Minulla oli, kuten jo sanoin, välttämätön tarve juuri tällaiseen ulospäin menevään aatteelliseen elämään, jonka päämäärä olisi tulevaisuudessa ja olisi ylevä, jalo,—johon kaikki ajatukset, kaikki pyrynnöt olisivat voineet kiintyä.

En vaan voinut innostua niinkuin he, vaikka kuinka olisin tahtonut. Tunsin, että heillä oli jotakin, jota minulla ei ollut, ja että se juuri oli tuo »rakkaus isänmaahan». Ja sentähden minä tutkimalla tutkin, mikä tunne se oikeastaan oli sydämessä, jota he sanoivat isänmaanrakkaudeksi. Sillä mahdotontahan oli, ettei sitä minulla ollut, jos oli kaikilla muilla.

Vihdoin pääsinkin sen perille,—vaikka ensin hyvin epäilin olinko löytänyt oikean tunteen. Sillä se oli sydämmen monien tunteiden joukossa vähäpätöisimpiä. Se lehahti vaan vaatimattoman lämpimänä esille äidinkielen tutun soinnun kanssa,—värähti mielessä, kun muistui hongan humina kanervaisella salolla, tai kiurun viserrys pelton pientareella.

Ymmärsin toverien puheista, että se oli juuri se oikea tunne, se, joka oli sanottava rakkaudeksi kansaan eli isänmaahan. Silloin se minullakin yhtäkkiä alkoi kasvaa siksi, mikä se oli muilla. Isänmaallisia puheita kuultaessa, isänmaallisia lauluja laulettaessa ja isänmaanmaljoja juotaessa se saattoi paisua valtavaksi tunteeksi pienimmästäkin kosketuksesta. Ja minä paloin halusta näyttää tovereilleni, että nyt minäkin osasia innostua,—rajattomasti niinkuin hekin, ja puhua ihan saman hengen voimasta kuin hekin,—niin, että minulla oli ehkä enemmänkin intoa ja että osasin lausua suurempiakin ajatuksia, kuin mitä olin heiltä kuullut. Pian oli tuo ensin niin vähäpätöinen tunteen värähdys muuttunut ikäänkuin lähteeksi koko elämälle, koko tulevaisuudelle; se puhalsi todellisuudeksi ihanimmat ihanteet ja teki lihaksi ja luuksi kaukaisimmat haaveet.

Elämä oli nyt minunkin kuin asetettu uudelle pohjalle; minäkin olin kuin uudestasynntynyt, minullakin oli usko.

Eikä ollut epäilystä enää; varmin luottamus oli sydämessä. Sillä elämä, joka perustui isänmaanrakkauteen, uhraantumiseen kansalle, ei voinut viedä harhaan. Ja meillä oli kaikilla tosi aikomus perustaa vastainen elämämme tähän rakkauteen, unohtaa itsemme ja elää vaan isänmaalle.

Hehkuvana elämäninnosta, horjumatta luottaen uuteen tulevaisuuteen, minä aloin tämän väririkkaan, edessäni tuhansissa taitteissa heijastelevan, kimeltelevän elämän,—elämän ilman Jumalaa.

Niin, mitä Jumalaan tulee, minä luulen, että tässäkin kohden nimenomaan tahdoin tuntea voimaa ja uskallusta ja intoa riippumatta hänestä. Minusta tuntui selvään, että minä olin, riippumatta Jumalasta, itse synnyttänyt kaiken sen henkisen rikkouden, joka niin uhkuvana ja niin aavistamattani oli alkanut tulvata sydämmestä.—Eläen hengen maailmoissa minä tosin saatoin usein puhua Jumalasta, minulla saattoi olla paljon tekemistä itse käsitteen kanssa, saatoin äkkiä unohtaa ateistiset mielipiteeni ja innokkaasti selitellä, että Jumala on rakkaus, että hän on juuri se meidän rakkautemme kansaan. Mutta Jumalaa sisällisenä uskottina en kaivannut. En antanut itselleni aikaa kuullakseni ääntä, joka niin vaatimattoman hiljaisesti tahtoi minulle jotakin sanoa, ja kesken minun korkealentoisimpia elämänpyrintöjäni kutsui pois melusta ja julkisuudesta, pois kaikesta maineentavoittelusta ja kilpailusta ja suuresta tulevaisuudesta.

Tämän elämän lyhyt kertomus on seuraava:

6.

Minä luon itsestäni kuvan, jommoisena tahdon olla uuden ympäristön silmissä.

Jo alussa mainitsin, että ja mistä syystä olin ujo ja arka luonteeltani.

Määrittelin ujuden niin, että se oli pelko antamasta itseäni ilmi muille,—pelko, että muut loisivat itselleen semmoisen kuvan minusta, jota voisivat arvostella,—pelko, että minusta ajateltaisiin toista ja epäedullisempaa, kuin mitä tahtoisin ajateltavan. Ja sanoin, että tämä pelko äärimmäisesti johtui vaatimuksesta, että muiden täytyi rakastaa minua. Sanoin, että tällöisen rakkauden tarve, kaipaus, tavoittelemisen on ollut minun elämäni punainen lanka.

Kun nyt tulin uuteen ympäristöön, vaati minulta ihan ensimmäiseksi ratkaisua juuri se kysymys, miten pääsisin tästä ujuudestani.

Mahdotontahan oli omistaa kaikkia noita suuria aatteita, innostua ja hehkua—ja samalla olla ujo. Aatteet käskivät minua purkaantumaan toisille, ja innostus kehoitti puhujalavalle. Ja niin oli minullakin edessäni selvä tienhaara: joko pysyä semmoisena kuin olin, ujona ja julkisuutta kammovana, taikka kerrassaan voittaa ujous ja rohkeasti, omin käsin, avata itselleni tulevaisuus ja elämä. Toisella puolen näytti minusta olevan minun pienuuteni ja vähäpätöisyyteni ehdot, ja toisella ehdot suuruuteen.

Tämä kysymys ja sen ratkaisu sattuu ajassa kokonaan yhteen minussa tapahtuneen, äsken kuvatun käänteiden kanssa.

* * * * *

Siihen aikaan meidän joukossamme oli eräs puhujatoveri, joka oli yleisen ihailun esineenä. Hänellä oli omituinen voima vetää meidät puoleensa. Hänen sanansa olivat täynnä intoa, täynnä uhkaa ja rohkeutta. Meistä tuntui kuin hänen kanssaan suomenkieli olisi ylpeänä noussut oikeuksiinsa, majesteettisena kohottanut päätänsä ja muistuttanut meille raukkamaisuuttamme, jotka olimme antaneet oman äidin kielellemme olla poljetussa asemassa.

Muistan, että me eräässä valmistavassa kokouksessa, jossa häntä ei ollut läsnä, teimme sellaisen päätöksen, että aiotussa ylioppilasjuhlassa ei saisi tulla kysymykseen muuta kuin yksi ainoa ruotsalainen puhe.—Kun hän sitten tuli saapuville, riensimme me ylpeinä ilmoittamaan hänelle, kuinka äärimmäisen päätöksen olimme tehneet.

Hän katsahti meihin kummastuneena:

—»Mutta hyvät ystävät, miksi tätä yhtäkään puhetta?»

Me vähän nolostuimme, ja joku meistä rupesi selittämään, että vaatiihan toki oikeudentunto ... ja niin edespäin.

Se, mitä hän siihen vastasi, oli hänen hehkuvimpia puheitansa. Se oli tähdätty juuri tätä oikeudentuntoa vastaan, joka yksityisen tunteena nousi kansan etuja vastaan. Meidän ei ollut ainoastaan aatteessa tunnustaminen, että tahdoimme tehdä kansan edut omaksi tarkoitukseksimme, vaan meidän tuli käytännössä toteuttaa aate, se on, meidän tuli väkisin kukistaa vastustajamme ja murtaa heidän valtansa. Pois siis turha sääliväisyys ja yksityinen, tehoton oikeudentunto!

Se oli juuri nyt, jolloin minä ymmärsin, kuinka tuo vähäpätöinen sydämmen tunne, joka oli vaan lehahtanut esille äidinkielen soinnun tai jonkun kotoisen muiston kanssa, saattoi muuttua valtavaksi kaikki nieleväksi tunteeksi ja luoda minusta uuden ihmisen.

Hänen kuumuutensa tarttui meihin. Me kaikki hänen kanssaan tahdoimme maailmalle todistaa, ettemme suomalaisina olleet missään suhteessa ala-arvoiset muiden rinnalla. Kuka uskalsi olla tunnustamatta meidän arvoamme! Kuka uskalsi ylenkatsoa sitä, mistä me ylpeilimme! Mutta jos uskalsi, niin me tahdoimme kukistaa, maan tasalle musertaa hänet, hävittää niin, ettei jää jälkeäkään!

Kaikki ihailivat häntä ja hänen rohkeuttaan.

Kaikki kerääntyivät hänen ympärilleen. Sillä ei kukaan osannut liikkua uuden opin aatteissa, niinkuin hän. Ja sentähden olivat hänen sanansa meidän uskontomme.

Eläköön hän, joka tulkitsee meidän tunteemme!

Me saatoimme hurmaantuneina nostaa hänet hartioillemme ja kantaa juhlasaatossa läpi riemuitsevan ylioppilasjoukon. Kaikkia kuohutti sama innostus häneen ja yhteiseen asiaamme. Minä näin kuinka toverien kasvoihin nousi puna, kuinka heidän silmänsä paloivat, ja kuinka valmiit he olivat kaikkeen,

mihin hän kehoitti.

Hän oli uusi ihminen.

Tiesin niin selvästi, mitä he hänessä rakastivat, mitä ajatuksia, mitä puhetapaa, mitä äänenpainoa, mitä kädenliikkeitä. Hän ei puhunut koskaan yksityisistä asioistaan. Ei olisi hänen suustaan voinut kuulla mitään, mikä olisi koskenut esimerkiksi hänen omaisiaan tai muita hänen persoonallisia suhteitansa.

Koko hänen olentonsa tahtoi sanoa, kuinka vähäpätöisenä ja asiaan kuulumattomana hän piti kaikkea semmoista. Niinkuin yksityiselle oikeudentunnolle hän ei antanut mitään merkitystä, niin hän ei antanut merkitystä yksityisen persoonallisille sukulaisille. Ja ilmaistakseen tätä kaikkea meille, hän ei aina tarvinnut sanoja; kun me—hänen opetuslapsensa—istuimme hänen ympärillään juomaseurassa, saattoi hän ruveta heittelemään laseja pirstaleiksi maata vastaan, yhden toisensa perään, tai pyyhkäistä pöydältä kaikki, mitä siinä oli, kysymättä sen kalleutta ja välittämättä ravintoloitsijan laskuista. Ja me ymmärsimme hänet ja tunsimme, ettei hän tälläkään tahtonut muuta, kuin osoittaa halveksimistansa yksityiselle punnitsevaisuudelle ja kirotta kaikki vaikuttimet, jotka eivät olleet kotosin ylempää, kuin omasta persoonallisesta rahakukkarosta.

* * * * *

Ihminen sisältää aina enemmän ja syvempiä elämän arvoituksia, kuin mitä toiset voivat hänestä nähdä. Enkä minä tällä kuvauksella olekaan tarkoittanut määrätä hänen olemuksensa rajoja. Olen vaan tahtonut ilmaista, mitä minä itse silloin hänestä otin ja ihanteekseni omistin. Ydin kaikesta siitä, mitä hänessä ihailin, muuttui minussa siksi kuvaksi, jommoisena nyt itse tahdoin esiintyä ympäristölleni.

Tietysti jos minä tahdoin antaa semmoisen käsityksen itsestäni, että se olisi ihastuttanut muita, niin en minä voinut esikuvaa valita muusta, kuin siitä, mitä itse ihailin.

Tässä tarkoituksessa oli ennen kaikkea juuri ujouteni kukistettava. Sillä se oli omansa ilmaisemaan tuota persoonallista yksilöllisyyttä, joka ei saanut tähän kuvaan kuulua.

Muistan, kuinka, ensimmäisen puheeni edellä taistelin ujouteni kanssa, kuinka vaikea minun oli sitä voittaa. Yhdeltä puolen tuntui, ettei mikään asia maailmassa voisi olla luonnottomampaa, kuin minun esiintymiseni julkisena puhujana. Ja toiselta puolen näytti, kuin olisi koko elämäni riippunut siitä, että voitin ujouteni ja esiinnyin. Kaikki riippui siis siitä, että minä osasin peittää ja salata sen, mikä oli enin minua, se on, minun ujouttani eli sisällistä vastahakoisuutta julkisuuteen.

Sentähden, kun sitten astuin esille, en luule, että kukaan olisi voinut huomata ujouden merkkiäkään minussa. En tiedä itsekään mistä sain kaiken tuon rohkeuden ja ponnin. Lausuin puheeni semmoisella yhtyvällä voimalla, että omat sanani minua kummastuttivat ja innostuttivat. Ajatus oli puheessani jyrkkä ja osoitti minun kuuluvan radikaaleistakin radikaalisimpiin. Tunsin selvästi, että minäkin tempasin kuulijat mukaani ja että he vaan odottivat tilaisuutta räjähtää kestäviin hyvä-huutoihin minulle.

Ei kuitenkaan kaikki. Puheeni kestäessä ja sitä lopettaessani katseeni lensi tutkivana ja nopeana yli kuulijajoukon. Ja minä näin muutamien pilkallisesti nauravan minun odottamatonta ja vähän aiheetonta innostustani. (Muistan vieläkin ketkä ne olivat ja millainen ilme oli heidän kasvoissansa). Mutta paljo suurempi joukko oli niitä, joihin huomasin onnistuneeni vaikuttaa sen kuvan itsestäni kuin tahdoin. He olivat ihastuen kummastuneet ja vaihtoivat keskenään hyväksyviä katseita ja päännökökkyksiä. Minua he tulivat onnittelemaan ja me olimme kaikki heti kuin vanhoja ystäviä istuessamme juomapöytien ääreen.

Vielä samana iltana olin niin päässyt ujoudestani, että kävelin erään ystäväni kanssa edestakaisin keskellä valaistua juhlasalia, muiden pysyessä enemmän tai vähemmän seinien vierustoilla. Me puhelimme kovalla äänellä yleisistä asioista, enkä minä lainkaan tuntenut ahdistusta siitä, että tiesin olevani kaikkien huomion esineenä. Ja vaikka puhelimme asioista, oli minulla paljoa lähemmin mielessäni omat askeleeni, liikkeeni, päänpudistukseni, naurahdukseni.—Sillä, kaiken aikaa minä nyt »loin kuvaa itsestäni».

Tämä oli alku.

Näin minä ikäänkuin annoin suunnan sille toiselle itselleni, joka ihan uutena olentona oli kasvanut entisen minuuden rinnalle; eikä ainoastaan uutena, vaan—omituista kyllä—täydellisenä vastakohtana entiselle.

Tämä alkava kuva siitä, jommoiseksi tahdoin, että muut minua ajattelisivat, selveni nyt minulle yhä enemmän ja minä kehitin sitä yhä pitemmälle. Vastoin sisäistä luontoa esiinnyin ympäristölleni puhujana, julkisuudessa eläjänä. Tämä uusi minä oli pelkäämätön, kuumaverinen entusiastisesti, se oli

iloinen, reipas, toverillinen,—ei rakastanut senttimenttaalisuutta, ei suruja eikä yksityisyyksiä, oli aina valmis tuimimpaan puolueotteluun, lähti viimeisenä juomaseurasta—niin, niitä oli jo tuhansia vivahduksia, jotka välttämättä kuuluivat tähän kuvaan.

En silloin huomannut erästä seikkaa, joka aivan kuin varkain hiipi ihan sydänverieni ääreen:

Minulle syntyi vihollisia.

Niistä vihollisista vähät, jotka olivat vastustajamme,—jotka eivät ymmärtäneet rakastaa suomalaista kansallisuutta, tai rakastivat omaansa ja sortivat meidän. Nämä viholliset olivat vähimpiä. Ne olivat luonnollisia ja välttämättömiä vihollisia, joita paitsi ei olisi voinut olla koko tuota taistelua suomenkielen ja kansallisuuden puolesta.

Varsinaiset viholliset minulle kasvoivat omassa suomalaisessa puolueessa,—semmoiset viholliset, jotka todella herättivät minussa vihamielisyyttä.

Ne olivat niitä, jotka olivat nauraneet ylenpalttista innostustani ja näyttäneet minua arvostelevan. Toisin sanoen: niitä, jotka eivät omistaneet sitä kuvaa minusta, jommoisena olin esiintynyt ja useimpia miellyttänyt.

Minä en silloin ymmärtänyt, että tämä katkera vihamielisyys heitä kohtaan olisi ollut missään ristiriidassa sen aatteen kanssa, joka käski rakastamaan kansaa ja tähän rakkauteen panemaan elämäni. Ne olivat minusta niin eri asioita, etten niitä yhtäikaa osannut ajatellakaan.

7.

Elämä siirtyy tulevaisuuteen.

Tuon kuvan luominen ei suinkaan pysähtynyt tämmöiseen puhujan kuvaan. Puhujan kuva ja sen ylläpitäminen oli pääasia vaan niin kauan kuin kysymys oli esiintymisestä olevassa elämässä ylioppilastoverien keskuudessa.

Niinkuin palo ottaa yllykettä siitä, mitä kohtaa, ja tavoittaa kaiken nielemistä, niin tavoittaa syttynyt ihmismieli kaiken omistamista, mitä se edessään näkee.

Ylioppilaiden takana oli toisia ihmisiä, paljoa taajemmissa ryhmissä. Mitä minä olin heille? Ei mitään. He puhuivat paljon ja suurella ihastuksella henkilöistä, joita etevämpi tiesin olevani.—Minäkin tahdon olla heille jotakin! Heillä täytyy olla kuva minusta. Niin,— koko kansalla täytyy olla kuva minusta!

Mutta niinä kansallisen liikkeen aikoina oli kansallamme kuva miehestä, jota se kunnioitti herättäjänään,—joka oli sen suuri mies, sen rakkauden esine. Hän oli meidänkin kaikkien ihanteemme, jolle pidimme hehkuvia puheita ja vietimme innokkaita juhlia.

En siis kaivannut mallia tähänkään kuvaan.

Kuitenkin on tällöin suuri erotus huomattava. Kun puhujana esiinnyin, niin loin kuvaa nykyisyydessä. En tietysti voinut ryhtyä luomaan kuvaa kansalle, niinkuin olin ryhtynyt luomaan kuvaa tovereilleni. Tämä suuren miehen kuva oli kokonaan tulevaisuuden asia. Se oli luotava vastaisuudessa, elämälläni.

Mutta vaikka itse haave olikin näin luonteeltaan määrätty, olivat sen toteuttamisen keinot kuitenkin kokonaan epämääräiset ja aivan vähän selvinneet. Mielessä voivat risteillä milloin mitkin aikeet, eri aikoina erilaiset, eilen toiset kuin tänään, tänään toiset kuin huomenna, joskus toisilleen ihan vastakohtaisinkin. Ja onhan se luonnollista; sillä lukemattomathan ovat ne tiet, jotka voivat viedä suuruutta kohden,—jotka voivat tehdä minut kansan rakastamaksi.

Oliko siis tarpeellista tulla senaattoriksi, pitkö pyrkiä professoriksi, vai muutenko kansallissankarina tulla kohotetuksi kansan ihanteeksi,—ne olivat toisarvoisia kysymyksiä, joitten ratkaisusta en vielä tiennyt mitään.

Ainoastaan siitä oli selvä tieto, että oli tarpeellista osata voimakkaasti rakastaa sitä kansaa, jolle tahtoi olla suuri; että oli välttämätöntä tehdä jokin suuri, mittaamaton palvelus kansalleen, jokin valtava hyvätyö. Tieto, että rakkaus todella asui minun sydämessäni, se oli, joka antoi niin suuren voiman tälle haaveelle ja teki sen toteuttamisen minulle uskottavaksi ja varmaksi.

Mutta nyt on kaikki rakkaus sitä laatua, että se voi elää vaan nykyisyydessä. Ainoastaan jos se vaikuttaa vastaavaa toimintaa nykyisyydessä, jos se on välitön vaikutin tekoihin, voi se elää ja pysyä

elon lähteenä, laajeta ja kasvaa.

Minä luulen, että yhtä huomaamatta kuin viha toista puolueyhmää vastaan sai sijansa sydämmessäni, yhtä huomaamatta tapahtui minussa vähitellen vaikutinten vaihdos. Varma on, että tänä kehitykseni kautena tapaan itsessäni tulevaisuudenhaaveen,—tuon kansalle luotavan kuvan,— päävaikuttimena kaikkeen toimintaani. Ja rakkaus on jo siirtynyt vaan välttämättömäksi ehdoksi tämän haaveen toteutumiseen.

Tämä rakkaus ei siis itse vaikuttanut mitään toimintaa; se ei siis voinut kasvaa eikä laajeta, vaan pysyi aikojen kuluessa yhä samana ajatuksen tai tunteen esineenä. Ja kun se ei mennyt eteenpäin, niin sen täytyi vähitellen himmetä.

Muistan selvästi, kuinka tärkeänä pidin, etten tätä rakkautta kadottaisi, kuinka minä koetin ikäänkuin todistaa itselleni, ettei se ollut ohennut eikä kutistunut, kuinka koetin puhaltaa itseäni innostusta, ja kuinka minä sitten lohdutin itseäni sillä, että jos tuo rakkaus ajaksi sammuisikin, niin voisin minä sen kyllä tulevaisuudessa tarvittaessa jälleen eloihin herättää, kun olisin muuten kypsytynyt ja valmistunut tuohon »suureen elämäntyöhön».

Missä on se elämän punainen lanka, jonka toisen pään olen kerinyt auki?

Se kulkee nyt tulevaisuudessa. Siellä minä kerran tulen rakastetuksi, sitä minä rakennan, sitä varten elän. Nykyisyydessä minulla on, paitsi läheisempiä tovereita, jotka tuntevat minut ja minun aikeeni, vaan yhä karttuvia vihollisia, jotka eivät minua ymmärrä eivätkä tunnusta.

Tulevaisuuteen siirtyi siis koko elämäni. Tulevaisuuden haave oli nyt sydämmeni sisäisin ajatus, sen syvin vaikutin. Siitä mieli syytti, sille sydän sykki. Se sisälsi ainoan ja kaiken elämänviejätyksen,

8.

Humaltuminen muuttuu tarpeeksi.

Ei se ensin ollut mikään tarve. Se vaan viritti innostustamme, aukasi sydämmen ja päästi kielen kahleista.

Mutta sittenkuin julkinen puhuminen ja isänmaalliset puheet olivat joutuneet pois muodista, jatkoimme me juomista totuttuna seurustelutapana keskenämme. Se tuotti meille hauskuutusta.

Tulevaisuus oli niin minun, niin varma minä siitä olin, että katsoin voivani juoda vaikka kolme vuorokautta yhtämittaa, ilman että sillä asialla oli vähintäkään vaikutusta oikeaan elämäni. Kaikki me ajattelimme niin, että mehän juomme vaan nyt; että sitten siellä tulevaisuudessa me tietysti emme juo. Ja mitä tehdään nyt, se on vaan satunnaista, merkityksetöntä. Nykyisyys on ikäänkuin vaan jonkinlainen varjo verraten siihen oikeaan elämään siellä tulevaisuudessa. Ja mitäpä siitä, jos vähän riehahtaakin nuoruudessa. »Man måste rasa ut!» sanoivat jotkut.

Sitäpaitsi, mitä minuun tulee, juominen kuului tavallaan siihen kuvaan, jommoisena tahdoin esiintyä tovereilleni. Vastatakseni tätä kuvaa täytyi ennen kaikkea esiintyä niin, ettei minussa olisi voinut havaita mitään pikkumaista punnitsevaisuutta, ei mitään peitettyjä, siveellisiä näkökantoja, jotka jollakin tavoin olisivat rajoittaneet iloisuuttani juomingeissa tai käskeneet minua esimerkiksi poistumaan kotiin määräaikana. Mielelläni kerskasin, kuinka muka tuimalla juomaretkellä olimme kulloinkin olleet. Minä tiesin, etteivät ihmiset minua tuominneet, vaan päinvastoin myötätuntoisesti naurahtivat: no jaa, hän nyt on kerran semmoinen! Ja juuri tuo »hän nyt on kerran semmoinen» se kuuluikin minun kuvaani toverien piirissä. Jos minun oli mahdoton kieltäytyä lasista punssia, jota toveri ehdotti, niin se ei ollut siksi, että olisin ollut juomisen orja, vaan siksi etten tahtonut rikkoa sitä kuvaa, joka toverilla oli minusta. Tämän kuvan orja minä olin.

Mutta varsinaiseksi tarpeeksi muuttui humaltuminen minulle vasta vähitellen ja ihan toisista syistä.

Ihmiselämä ei ole muuta kuin alituista nykyisyyttä. Entisyys on jo eletty, tulevaisuus on vielä elämättä. Ainoastaan nykyisyydessä on itse elämä.

Jos joku, tuntien syvää tiedonhalua, huomaa tarpeelliseksi ottaa selkoa esimerkiksi lakikirjamme historiallisesta kehityksestä tai pääoman suhteesta työhön, niin hän hankkii itsellensä tarpeelliset kirjat, lukee ne, ja hankkii uusia ja lukee nekin, ja lukee vielä kolmannetkin, kunnes huomaa, että hänen käsityksensä on selvä, ja tietonsa on riittävä. Kaiken aikaa on itse työ häntä viehättänyt. Suurella innolla hän on kaivellut kirjallisuuden aarteita ja sisällisellä ilolla tuntenut käsityksensä ja tietonsa laajenemista. Hän on elänyt nykyisyyden elämää, vaikka hän onkin ymmärtänyt, ettei hän yhdessä

silmänräpäyksessä saa tahtoansa toteutumaan, vaan pääsee sen perille vasta tulevaisuudessa.

Aivan erilainen on sitävastoin sen mielentila ja sen työ, joka asettaa itse tulevaisuuden tarkoituksiperäkseen. Jos minä luen kurssikirjoja vaan suorittaakseni lainopillisen tutkinnon, joka minulle on tarpeellinen saavuttaakseni vissin päämäärän, esimerkiksi päästäkseni johonkin virkaan, niin minä elän ulkopuolella nykyisyyttä. Minun työlläni ei ole yhteyttä sen tarkoituksen kanssa, jossa sitä teen. Pian suoriutuakseni minä koetan päästä työstäni niin vähällä kuin mahdollista, luen vaan mitä on välttämättömintä, mieluummin kompendioita. Minun työni, nykyisyys, ei voi minua viehättää. Minä elän tulevaisuutta varten.

Näin minä suoritin melkein kaikki pitkälliset lukutyöni tulevaisuuden ajatuksissa.

Tottumus viihtymään näissä ajatuksissa, tottumus tekemään vaan sellaista työtä, jonka yllykkeenä oli tulevaisuuden haave, kasvatti minussa vähitellen vastenmielisyyttä niitä lukemattomia asioita ja kysymyksiä kohtaan, joita nykyisyys alituisesti tuo esiin ikäänkuin ratkaisua vaatiakseen. Niillä ei ollut mitään merkitystä. Ne olivat olemassa ikäänkuin vaan vaivatakseen minua. Sillä ne esiintyivät aina vaatimuksina, kehoittaen välittömään toimeen, johon ei minulla ollut aikaa eikä halua. Nykyisyydellä oli aina minulle sanomista, ja jos ummistin korvani yksiltä vaatimuksilta, oli sillä kohta tarjona toisia, jos ei muuta niin: sinun pitäisi lopettaa keskeneräiseksi jäänyt kirjoitus, jonka aate muuten hälvenee ja kadottaa tuoreutensa.—Ei; minä jätän sen toistaiseksi, minulla on nyt tärkeämpää tekemistä. Taikka: sinä olet laiminlyönyt äitiäsi; sinä olet ollut maksamatta velkaasi toverille, joka on rahapulassa; sinä et ole ottanut selkoa tärkeästä päivänkysymyksestä. Ja jos täytän yhden näistä tehtävistä, niin nykyisyyden vaatimukset siitä vaan kasvavat. Ikäänkuin ilostuen voitostaan se kietoo minut heti pikkuasiainsa suunnattomaan joukkoon: kas tässä, tässä, tee tämä, tee tuo!—aivan kuin se vaan tahtoisikin kääntää huomiotani pois tulevaisuudesta, laasta umpeen koko sen tien, jonka olen elämälle viitoittanut. Ja sitäpaitsi, minulla on himmeä aavistus, mihin tämä nykyisyyden tienhaara johtaisi. Minä aavistan, että nykyisyys vihdoinkin ottaisi esiin kauan sitten unohtuneet kysymykset, ja sanoisi minulle: sinä elät tovereinesi porttoloissa;— tämmöiseksikö sinä aijoit tätä elämää, kun hait pelastusta paheestasi? —ja oletko sinä nyt edes itsesaastutuksesta vapaa?

Ei, ei, se on mahdotonta, etten minä olisi muuta kuin mitä olen nykyisyydessä.

Minullahan on suuret aikeeni. Minullahan on tulevaisuuteni!—

Mutta jos saankin tuon äänen vaikenemaan, niin jääpi minuun omituisesti kalvava vaiva.

Minun täytyy saada ikäänkuin vahvistusta, varmuutta siihen, etten ole huono. Minun täytyy jälleen saada nukutetuksi itseni siihen uskoon, että nykyisyys on jotakin olematonta ja merkityksetöntä.

Ja siinä tarkoituksessa minä haen esille toverini.

En tosin tarvitse hakea, sillä tiedän hyvin, missä he ovat, miksi he ovat sinne tulleet ja mitä he aikovat toisillensa sanoa. Minä vaan tulen heidän seuraansa.

Mutta me emme voi vapaasti puhua toistemme kanssa, ellemme juo. Erittäinkin emme voi sanoa toisillemme juuri niitä sanoja, joita kaipaamme ja joita varten olemme tulleet yhteen. Juomatuulella sitävastoin nuo sanat tulevat sanotuksi kuin itsestään. Ne saattavat olla vaan jotkin pari sanaa, joita toinen tarvitsee. Koko kysymys saattaa olla siinä, että saan tietää, kuinka hyvä mies minä olen, tai että näen toisen pitävän totena tulevaisuuden aikeitani ja uskovan niihin. Sillä se on tuo vakuutus, jota minä tarvitsen. Mutta juuri ne sanat ovatkin mahdottomat sanoa humaltumatta; kieli ei käänny; tuntuu kovin kömpelöltä.—

Enhän silloinkaan ollut viinan orja. En kurkistellut kaappiin, enkä ymmärtänyt juomista yksikseni.

Ja kumminkin oli humaltuminen minulle yhtä välttämätöntä, kuin minulle oli välttämätöntä saada toisilta tuo vakuutus ja haihduttaa itsestäni tuo omituisesti kalvava vaiva.

—Minä tunnen tämän vaivan herkästi, edeltäpäin, ennenkuin se on ennättänyt kasvaa rasittavaksi. Tunnen omituisen levottoman pyrkimisen vapautumaan siitä, ennenkuin se vielä on olemassakaan.

Tätä vaivaa minä saatan tuntea ollessani kotona, niiden ihmisten seurassa, jotka näkevät minussa sen, mitä olen sisällisesti, eivätkä usko siihen kuvaan, jona esiinnyn ulkopuolella kodin seinä. Minä en viihdy heidän seurassaan. Minun täytyy ulos, sinne, missä minua uskotaan ja missä itsekin saan jonkinlaisen uskon, että olen sitä, mitä minusta luullaan.

Tätä vaivaa minä pakenen, kun jätän kesken jonkun vaikeuden, voittamatta sitä; kun päätän tyytyä siihen, mihin en ole tyytyväinen. Jollen pakenisi enkä haihduttaisi sitä, tiedän, mimmoiseksi se kasvaisi. Kaikki horjahtaisi, koko itseluottamukseni ja tulevaisuuteni.

Tätä samaa vaivaa on minussa valmis synnyttämään kevätpäivä. Sillä sen tuores ilma, sen uhkuva eloisuus ylistää nykyisyyttä ja kutsuu nykyisyyden elämäniloon, jota minulla ei ole. Kevät ja sen ihanuus joka hetkellensä uhkaa pian haihtua, ja sentähden kehoittaa ja kiirehtää minua. Mutta nyt minä en voi nauttia. Kevät on kuin minun ulkopuolellani. Minun ohitseni, editseni vaeltavat nykyisyyden ihanuudet, ne jättävät minut. Kaihoa herättää minuun kevätpäivä. Minun täytyy juoda sammuksiin tämä keväinen kaiho. Täytyy tuntea jälleen omaa elämääni. Minun kevääni on tulevaisuudessa.

Tämä vaiva tuntuu minussa, kun vihdoin huomaan, että selvänä ollessani en enää voi rauhassa ajatella tulevaisuuttani, että minä hetki hetkeltä levottomasti muuttelen sen pääpiirteitä, että se ajatuksen kuva, johon olen koonnut koko tulevaisuuteni voidakseni olla jokakerta ajattelemta sen erikoisuuksia, ja joka on aina tarvittaessa mielessäni vilahtanut, on ikäänkuin kulunut, enkä minä voi enää sopivaa uutta keksiä; kun huomaan, että minulla ei ole enää sitä luottamusta, tulevaisuuteeni, ei ole enää sitä uskoa, sitä horjumatonta varmuutta, joka ennen teki rohkeimmatkin toiveet mahdollisiksi ja ylimielisesti painoi alas kaikki epäilykset. Ja minun täytyy saada luottamukseni takaisin, täytyy uskoa, sillä koko elämäni riippuu siitä uskosta.

Silloin on toverielämä ja sen kanssa välttämätön humaltuminen muuttunut tarpeeksi.

9.

Kaksinaisuuden huipulla.

En voi tarkkaan sanoa, milloin vihdoin kadotin uskon alkuperäiseen tulevaisuudenhaaveeseen.

Varmaan silloin, kuin huomasin, ettei minulla ollut entisestä suuresta rakkaudestani kansaan enää jäljellä muuta kuin se vähäpätöinen tunteen värähdys, jonka olin löytänyt äidinkielen soinnussa ja kotoisen seudun muistossa. Vähitellen oli tämän tunteen ympäriltä kadonnut koko sen taika ja sen mahti. Ja minun täytyi itsekin oudostua, että olin voinut niin mahdottomia haaveksia.

Tämän tulevaisuuden kadottaminen ei kuitenkaan läheskään vienyt minua epätoivoon. Kun tunsin, että ilma loppui tältä suunnalta, jatkoin hengitystä toisaalta, enkä ollenkaan ruvennut tukehtumaan. Entisen tulevaisuuden sijaan minä nyt vaan tein sisässäni ikäänkuin sopimuksen uuden tulevaisuuden kanssa,—kaikessa hiljaisuudessa.

Tämä sopimus uuden tulevaisuuden kanssa,—jonka luonteesen kohta tulen,—täytyi tapahtua ihan samassa kuin vanha tuli hylätyksi; niiden välillä ei ole voinut olla vähintäkään aukkoa. Sillä ilman tulevaisuutta en olisi voinut hetkeäkään elää, vaan olisin samassa silmänräpäyksessä kadottanut kaiken malttini; olisin kuin pudonnut pohjattomuuteen tai—kuten sanoin—tukehtunut. Ja tuo ylimeno vanhasta uuteen piti myöskin tapahtua niin, etten ollut ikäänkuin tietävinäni koko muutoksesta, niinkuin ainakin itsekkäästi jotakin ajattellessa tai päättäessä.

Minä vaan ymmärsin, että oli välttämätöntä antaa sekä itselleni että niille, jotka minua tunsivat, riittävä selitys muutokseen.

Sillä mehän olimme ennen kaikki toinen toisillemme koettaneet vakuuttaa juuri sitä, ettei innostuksemme ollut mitään hetkellistä nuoruuden innostusta, että mitä me ajattelimme ja puhuimme, sitä tulisimme ajattelemaan ja puhumaan koko elämämme. Emmekä me ketään olleet niin halveksineet, kuin niitä, jotka olivat koettaneet meille todistaa, että muka mekin, niinkuin kaikki muut, aikaa myöten jättäisimme innostuksen vähemmälle ja koreasti alkaisimme pyrkiä aineelliseen varallisuuteen ja yhteiskunnalliseen merkitykseen.—Me emme tulisi niin tekemään, vaikka koko maailma niin tekisi!

Ja tähän muuttuneen kannan selitykseen tarjoutui mitä sopivin tilaisuus,—tilaisuus täydelliseen käänteeseen. Sillä aivan kuin minua varten oli juuri siihen aikaan Schopenhauer ja hänen pessimisminsä tullut muotiin. Heti kun haistoin ilmasta tämän lähestyvän ajan hengen, olin minä sen ensimmäinen lapsi, ja minulle oli kohta selvänä, mitä minä tulisin olemaan sekä omissa että muiden silmissä.

»Elämän karvas kokemus oli nyt muka minulle osoittanut, etteivät aatteet ja ihanteet kelvanneet mihinkään. Kaikki tyyni oli vaan nuoruuden hullutusta. Tasa-arvoisuuden toteuttaminen oli maailmassa mahdotonta. Yhteiskunta ei liikahantanut meidän aatteittemme vaikutuksesta. Päinvastoin, mitä lujemmin siihen jyskytti, sitä selvemmin sain huomata, kuinka kallion kova se oli. Se liikkui vaan minkä itse suvaisi, kehittyi ja muodostui vähitellen itsestänsä. Juuri tuo »vähitellen itsestänsä» oli totuus, vaikka olimmekin ennen halveksineet sitä ja pitäneet sitä anastajain ja sortajain valittuna tunnuslauseena. Mutta mitään kehitystä parempaan päin ei yhteiskunnalla voinut olla, koska tasa-arvoisuus oli saavuttamaton. Aina tulisi olemaan niitä, jotka tahtoivat ylentää itsensä muiden kustannuksella. Koko

yhteiskunta-rakennus ei ollut muuta kuin rauhallinen tilaisuus muutamille sysätä raskain työ toisten niskoille, vapautuakseen siitä itse ja päästäkseen ylellisyyden ja hyvinvoinnin nautintoon.—Mutta yhtä vähän kuin oli yhteiskunnalla mitään tulevaisuutta, yhtä vähän oli tulevaisuutta odotettavana yksilöllä. Kaikki se onni, jota ihminen haaveksii ja odottaa tulevaisuudelta, on turha häikäsykuva,—niin, jos ei onneksi tahdo sanoa varallisuutta ja porvarillista avioliittoa; kaikki vähitellen sammuu ja katoaa ja muuttuu mullaksi; ihminen saattaa korkeintaan vaan surullisesti hymyillä sille elämälle, jota hän oli pantu elämään. Jos hän vielä jotakin toivoi ja johonkin luotti, niin oli se todistus hänen kehittymättömyydestään; kaiken kehityksen hienoin huippu oli synkkä pessimismi, ja sen järkevin pää—itsemurha.»

Olin siksi sokaistu, etten itsekään voinut erottaa omaa kuvaa oikeasta olennostani, vaan luulin olevani sitä, mitä tahdoin olla omissa ja muiden ajatuksissa: Ja sentähden, vaikka hyvin tiesin, että olin luopunut vanhasta tulevaisuudestani paljoa ennen, kuin olin katsonut tarpeelliseksi muuttua pessimistiksi, kuvailin kumminkin, että tämä pessimismi todella oli minut näin perinpohjaisesti muuttanut.

Itse asiassa olin kuitenkin niin vähän pessimisti, etten ainoastaan ollut tekemättä itsemurhaa, vaan päinvastoin olin mennyt naimisiin ja antautunut täydellä todella ratkaisemaan kysymystä, miten voisoin järjestää elämäni mahdollisimman mukavaksi, huolettomaksi, suloiseksi, onnelliseksi. Ja tiesin hyvin, että se juuri oli minun uusi tulevaisuuteni.

Elämäni punainen lanka oli ihan itsestään siirtynyt entisestä tulevaisuudesta. Minulle yhtäkkiä ei ollutkaan enää tärkeä koko kansan rakkaus, vaan yhden ainoan ihmisen: vaimoni.

Erilaisuus pyrintöjeni esineissä ei estänyt täydellistä yhtäläisyyttä tämänkin uuden rakkauden historiassa. Minä olin löytänyt senkin, niinkuin olin löytänyt isänmaan rakkauden, aluksi vähäpätöisenä tunteena sydämen monien tunteiden joukossa; olin sitten temmannut sen erilleen muista, nostanut ylemmäksi muita, ikäänkuin että: tässä se nyt on! minäkin olen nyt löytänyt sen kuuluisan rakkauden, jota runoilijat ylistävät ja joka romaanin sankareja viepi teosta tekoon, sen ikuisen rakkauden, jota varten ihmiset elävät ja maailma pyörii! minä tahdoin tuntea sitä yhtä voimakkaana kuin kuka tahansa muu!—Ja niin paisutan minä tämänkin tunteen mahdollisimman suureksi, aivan kuin tahtoisin sillä itselleni todistaa, että olen nyt löytänyt elämän varsinaisen sisällyksen. Minä tahdon taaskin uhraantua. Minun oma etuni ei saa merkitä mitään. Minä elän vaan sitävarten, että saattaisin vaimoni onnelliseksi. Ja taas olen tuntevinani samaa luottamusta ja varmuutta, enkä epäile mitään.

Mutta tässäkin käy jalojen aikomusten niinkuin ennen. Aivan pian ne kääntyvät vastakohtaansa. Sillä nytkään ei minun rakkauteni synnytä muuta kuin tulevaisuuden tarkoituksia. Ja nykyisyydessä pääsee itsekkäisyyteni täyteen valtaan. Rakkauteni on nykyisyydessä vaan vaatimus, että hän minua rakastaisi. Ja sitä varten minä koetan olla hänen edessänsä kaikkea muuta kuin mitä olen. Ylennän alituisesti itseäni hänen silmissään, puhun hänelle suurista aikeistani, joita tuskin itsekään uskon, ja koetan laittaa niin, että hän vaan oivaltaisi, että minä olen parempi, jalompi, viisaampi, lupaavampi kaikkia niitä miehiä, joita hän tuntee tai tulee tuntemaan.—Sitten minä vähitellen alan huomata, kuinka yhä enemmän paljastun hänen edessään ja hän ei oikein tunnusta minua siksi, miksi olen tahtonut antaa itseäni ilmi; alan usein epäillä, että hän näkee jotakin alhaista minun olennessani, ja sentähden ei voi ihaila minua, ei pitää minua muita parempana eikä rakastaa muita enemmän; alan kiusata häntä mustasukkaisuudella ja katkeroitaa sekä hänen että oman elämäni, pannen alttiiksi koko sen onnen, jota olin sekä hänelle että itselleni aikonut.

Ainoa onni se oli odotettavana tulevaisuudeltamme. Nykyisyys ei nytkään viehättänyt minua entistä enemmän. Nykyisyydessä en tehnyt mitään koko huomiolla enkä koko rakkaudella. Kaikki tein tulevaisuudelle.—Vaimoni kerran kyyneleet silmissä valitti, ettei minulla ollut mitään oikeata halua kodin laittelemiseen. Muistaakseni en osannut puolustaa itseäni, mutta minä tunsin näin:—kyllähän minä kotia haluaisin rakentaa, mutta eihän tämä meidän kotimme ole se oikea, se koti, jonka me kerran todellakin perustamme; eiväthän nämä satunnaiset huonekalut, jotka sinä olet tuohon kerännyt ja järjestänyt, tule ehkä olemaankaan siinä oikeassa tulevaisuuden kodissa.—

—Mitä sinä tekisit, jos saisit sata tuhatta? kysyi vaimoni.

Mitäkö minä tekisin. Sepä kysymys!

Yhdeltä puolen se oli juuri ydinkysymys. Sillä tiesinhän minä, että minulle oli tullut kaikkien ajatusteni ajatukseksi kysymys, miten voisoin saada tarpeeksi rahaa toteuttaakseni vastaisen onnen.

Ja toiselta puolen minun täytyi hämmästyä, etten voinut vastata tähän kysymykseen. Aikeita oli monenlaisia ja erilaisia. Ja ne, jotka olivat lähimpänä sydäntä, tuntuivat niin lapsellisilta ja alastomilta, ettei niitä olisi omalle vaimollekaan tunnustanut aikamiehen totisiksi tulevaisuuden ajatuksiksi.

Kun istuin kesällä kalastellen venheessä, saattoi minulle olla niin perin selvänä, mitä rahoilla tekisin. Tietysti toteuttaisin vanhan haaveeni: ostaisin maatilkun, johon rakentaisin kesäasuntoni. Eikä se vielä ollut pääasia. Pääasia oli, että siinä olisi minulle erikoinen venevalkama ja erotettu huone kalastustarpeita varten, jotka järjestäisin tarkasti, verkot erilleen, onkivavat erilleen, siimat vyyhteihin hyllyille ja sinne myöskin koukut, kukin laji omaan eri rasiaansa.—Tai ajattelin vastaista purjevenhettäni, jonka sisustus oli minulle pienempiin erikoisuuksiin asti selvänä.

Näin kesällä.—Mutta syksyllä oli tulevaisuuden kuva jo toinen:

Tärkeätä oli kaikissa tapauksissa lämpimät, korkeat, aistikkaasti sisustetut huoneet. Minun huoneessani (—vaimoni huone oli vähitellen häipynyt mielikuvituksesta) pitäisi olla kokonaisuutena yli permannon,—käynti ei saisi kuulua kuin hiljaisena tassutuksena,—arvokkaat verhot korkeissa ikkunoissa, tummat seinät, joita koristavat taulut ja kipsikuvat. Kirjoituspöytäni—painava, viheriäverkainen—tulisi seisomaan vapaasti melkein keskellä huonetta. Pöydällä olisi matalajalkaiset kynttilät, komeat kirjoitusneuvot, avattu kirja, jonka lehdellä luinen paperiveitsi.

Tai kun kävelen alkaneen syksyn lokaisilla kaduilla: Miksi en pitäisi hevosta ja vaunuja! Ettäkö sitä moititaan ja nauretaan? Mutta moittijat ja naurajat eivät ole muuta kuin kadehtijoita. Mitäpä moitittavaa olisi asiassa.

Taikka minä tulisin matkustamaan ulkomaille, missä eläisin sen ajan, joka Suomessa on pimein ja ikävin. Kartuttaisin siellä tietojani, puhuisin sujuvasti ranskaa ja englanninkieltä, ja kotimaassa olisin keskuksena kaikelle kirjalliselle ja taiteelliselle elämälle.

Ja ihan kuin kaupanpäälliseksi saattoi näihin tuumiin liittyä aatteellinenkin puoli, joka ei ollut suinkaan vielä käynyt minulle tarpeettomaksi.

Kun minä tähän kaikkeen tarvittavia suuria rahoja saadakseni ajattelin niitä korkeita yhteiskunnallisia asemia, joihin lainopilliset tietoni ja kielitaitoni minua oikeuttivat, niin minulle samassa tarjoutui ihankuin itsestään tilaisuus olla sekä isänmaallinen että jalomielinen. Korkealta asemaltani minä kyllä tietäisin valvoa isänmaani etuja ja vaikuttaa kansani parhaaksi. Eikä ainoastaan sitä; Tahtoisin myöskin olla uskollinen nuoruuteni varhaisimmille aatteille. Minä käyttäisin vaikutusvaltaani aikaansaadakseni demokraattiseen suuntaan käyviä muutoksia yhteiskunnallisissa oloissa. Lausunnoissani aina pyrkisin siihen suuntaan, että tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus kansalaisten kesken lähenisi toteutumistansa; enkä missään ummistaisi silmiäni, missä tämä kysymys olisi ratkaisun alaisena.

Tämmöinen aatteellinen mieliala ei minussa suinkaan ollut mitään satunnaista, vaan minä päinvastoin siihen perehtymistäni perehdyin. Toisin sanoen: minä tiesin niin selvästi kuin omin silmin näin, että pyrin yhteiskunnalliseen asemaan rahan ja personallisen hyvinvoinnin vuoksi; mutta minä tahdoin kuvailla ja kuvailinkin, että pyrin sinne jalomielisyydestä.

Tämä kuvaileminen tuli minulle tarpeelliseksi. Sillä minulle tuli tarpeelliseksi esiintyminen käytännöllisenä, kelpaavana ja luotettavana kansalaisena sen valtiollisen puolueen silmissä, johon kuului ja jonka kannatusta pyrin toivoa.

Ja kun niin oli, niin ei ollut mikään helpompaa kuin jättää sikseen pessimismi, joka ei näihin piireihin ollenkaan sopinut. Täällä ei kukaan kysynyt, mitä minä olin ollut »ylioppilasaikana». Olot ympärilläni olivat kokonaan muuttuneet, ja minä itse olin nyt jo täysikäisten, julkisuudessa toimivien kansalaisten keskuudessa, jossa en suinkaan tarvinnut pelätä, että kukaan olisi tullut tutkimaan minun isänmaallisuuteni todellisuutta ja vaikuttimiani. Siellä ei edes kuulunut sopivaisuuteen puhua suoraan siveellisistä vaikuttimista julkisessa toiminnassa; olisi tuntunut kovin kömpelöltä ottaa vakaassa seurassa semmoista puheeksi. Siellä puhuttiin vaan puolueen käytännöllisistä tarkoituseristä. Ja kaikki tuo muu se kuului paremmin lyseolaisille. Oli tietysti itsestään selvä, että julkisuudessa vaikuttavat miehet toimivat isänmaanrakkaudesta, että jokaisella heistä oli sisällinen vakaumuksensa, joka oli hänelle ylin toiminnan ohje. Mutta jos sattumalta muistui nuoruus ja sen vilpittömyys, niin naurahdettiin vaan sopivalla tavalla, tarkoittaen sillä osoittaa, että poikamaisuus oli jo jäänyt ammoisten aikojen taa.

Puolueessa annettiin kullekin arvoa sen mukaan, kuinka pitkälle kukin oli ennättänyt mahdollisuudessa astumaan johonkin vaikuttavaan yhteiskunnalliseen asemaan. Ihmiset ihailivat siropukuisia, vakavia nuoria miehiä, jotka osasivat käyttäytyä ja edustaa itseänsä.

Enkä tarvitse siis lähemmin selittää, mimmosen kuvan minäkin nyt olin itsestäni luonut.

Huomattava on, että minä tähän aikaan, samalla kuin kaksinaisuuteni näin kasvoi, tulin yhä itsetietoisemmaksi siitä, että minä ja minun kuvani olivat eri asioita.

Mutta vaikka tulin itsetietoisemmaksi, en minä kuitenkaan koettanut heikontaa kuvaani enkä siitä

vapautua. Päinvastoin minulle tuli yhä tärkeämmäksi uskotella itselleni, että se oli juuri minun kuvani, joka jotakin merkitsi, ja että tuon toisen minuuden piti vaan koettaa sovittautua kuvan mukaan. Sillä siitä, että muut tunnustivat tätä kuvaa ja sen perustuksella toivoivat minusta jotakin ja kannattivat minua, riippui koko menestykseni, tulevaisuuteni ja onneni.

Muistan hyvin siltä ajalta monta tekoa, joita tiesin aivan itsekkäiksi, lähteneiksi mitä tavallisimmista pikkumaisista vaikuttimista. Mutta minä en asettunut niitä arvostelemaan, en ottanut ollenkaan lukuun, että vaikuttimeni johtuivat halusta ylentää omaa itseäni, ja katsoin kokonaan tämän sisäisen tiedon ohi. Se, että minä oikeastaan en uskonut mihinkään isänmaallisiin vaikuttimiin,—se, että minä oikeastaan olin ateisti,—se kaikki oli minusta jotakin epäoleellista, ja oleellista oli minusta se, mitä olin ulkonaisesti, julkisesti, muiden silmissä, puolueen silmissä, niiden silmissä, jotka odottivat minusta lupaavaa virkamiestä.

Ja jos tämä kaksinaisuus häiritsi minun sisäistä rauhaani, niin ei minulla ollut muuta neuvoa kuin päästä sopusointuun kuvani kanssa. Minun täytyi ruveta ajattelemaan niinkuin kuvani oli kaikissa tapauksissa ajatteleva. Kun minun piti esiintyä isänmaallisena, sopivassa määrässä kirkollisena, yhteiskuntaa ja olevia oloja puolustavana, niin aloin hakea järjellistä tukea semmoisille mielipiteille,—pitihän minun toki voida puolustaa itseäni vastaväittäjiä vastaan. Eikä mikään ollut helpompaa. Kaikki oli sitä varten valmistettu ja jo minua odottamassa. Kaikki oli ammoisista ajoista valmiiksi mietitty, kaikki vastaväitteet kumotut ja perusteettomiksi todistetut. Kuka ei tuntisi noita ikivanhoja ajatuksia yhteiskunnallisten olojen historiallisesta kehityksestä, olevien olojen pyhydestä, kirkonopin välttämättömyydestä rahvaan vuoksi j.n.e. Minäkään en siis tarvinnut näitä ajatuksia itse muodostaa, otin vaan ne täysin valmiina omikseni. Ne olivat tarjolla kuin minua varten. Minne katsahdinkin, siellä ne jo itsestään tulivat minua vastaan, tahtoen ikäänkuin onnitella minua. Ja kun olin ensin yhden ainoan omistanut, kaikki muut virtasivat itsestensä mukana, aivankuin koko olentoni olisi ollut juuri niitä varten laadittu kuilu.

Ei mikään asia niinkuin tämä auttanut minua pääsemään vakavien ja kypsyeitten joukkoon. Minun taakseni kerääntyi itsestään koko siihen tarvittava tausta. Kun joku nuorukainen tuli minulle selittämään olevien olojen nurinpuolisuutta ja vaati senvuoksi niiden mullistamista, saatoin nyt minäkin aivan niinkuin ne muut vakaat pudistaa hymyillen päätäni. Mutta jos hän itsepintaisesti pysyi väitteessään yhä vaatien mullistuksiansa, niin en tarvinnut muuta kuin avata jonkun laatikon niistä monista, jotka kaikki olivat täytetyt lainopillisilla ja sosiologisilla tiedoillani ja aivan kuin leikkilläni heitellä sieltä esiin tavaraa,—kun hän jo vaikenä mykäksi ja painui alakuloiseksi oman riittämättömyytensä tiedosta.

Mutta puolueessa oli minut huomattu. Ja minä kuulin ääniä, jotka muun muassa arvelivat, että minä olisin saatava Pietariin Suomen ministeri-valtiosihteerin virastoon.—

* * * * *

Jos tämän kuvauksen perustuksella nyt tahtois antaa yleisen arvostelun minun luonteestani, niin saattaisi olla hyvin helppo vaan lyhyesti sanoa, että olin turhamielinen.

Arvostelu voi olla aivan paikallaan. Se vaan ei voi tyydyttää minua itseäni. Minä en ole tätä kuvausta kirjoittanut vaan osoittaakseni, kuin turhamielinen olin.

Minun täytyy siis edelleen vielä kysyä miksi olin turhamielinen,—mihin se minussa perustui,—mihin sillä pyrin.

Onhan jotenkin helppo antaa siveellinen arvostelu esimerkiksi keikailevasta naisesta. Me sanomme hänestäkin, että hän on turhamielinen, ja jokainen heti myöntää tuon arvostelun oikeaksi.

Jos meiltä sitävastoin nytkin kysyttäisiin, mitä on hänen turhamielisyytensä, niin olisi paljoa vaikeampi vastata.

Rupeisimme ehkä mielessämme luettelemaan joukon yksityisiä tapauksia voidaksemme ensin päättää, mitä yleensä turhamielisyydellä voi ymmärtää.

Mutta kun rupeamme esimerkkiä kokoomaan, niin hämmästyimme, kuinka laajalle tuo käsite ulottuu. Alamme tanssisaleista, poimimme huvipaikoista, peilien äärestä, valtakaduilta; mutta huomaamme, että esimerkkien sarja voi jatkua ihan toisille aloille, missä ei enää ole kysymys huvituksesta eikä kevytmielisyydestä. Koulupoika, joka tekemällä kepposia hakee toveriensa suosiota, saattaa olla turhamielinen juuri samasta syystä kuin kirkollinen vanhus ulkokultaisuudessaan, nuori tyttö samasta syystä kuin tiedemies, taiteilija samasta syystä kuin politikoitsija ja niin edespäin.

Ennenkuin löydämme yhteisen syyn, täytyy löytää yhteinen tunnusmerkki.

Ja tämä yhteinen tunnusmerkki on se, että he kaikki tahtovat ympäristölleen esiintyä jossakin erityisessä valossa, antaa itsestään joku erityinen tekokäsitys.

Nainen, joka heijastellen itseänsä peilissä laittelee pukuansa, koettaa jäljitellä määrättyä kuvaa, mikä esiintyy hänen henkisen näkönsä edessä. Tämä kuva saattaa olla itsenäisesti syntynyt hänen oman makunsa ohjaamana, mutta lienee kuitenkin tavallisesti lainattu muotimaailmasta. Taikka jos hänellä ei ole mitään varmaa kuvaa itsestäänsä, niin hän paraikaa peilin edessä luopi sellaista. Hän asettuu milloin mihinkin asentoon, sovittelee kukkaiset milloin vasemmalle milloin oikealle puolen päätä, milloin kohentaa milloin painaa alas tukkansa, milloin hyväksyy milloin hylkää jonkun värin tai muodon, kunnes hänen edessään on semmoinen kokonainen kuva, joka häntä tyydyttää ja jonka hän omistaa.—ja ulkona, kun hän hymyilee ja nyykäyttää päätä tervehdykseksi, kun hän pysähtyy puhumaan jonkun kansaa, saa tilaisuuden liikutella käsiänsä ja usein vaihtamaan kasvojensa ilmeitä, hän kaiken aikaa seuraa kuvaa, joka on hänen mielikuvituksessaan, tai joka paraikaa, siinä puhuessa ja nauraessa, ihankuin itsestään syntyy,—jonka hän tahtoo siirtää toisiin ja jonka hän näkeekin painuvan katselijoihinsa tai kuuntelijoihinsa. Usein on naisten koko ilo ja elämä siinä, että he näkevät onnistuvansa tässä. Ilo ei riipu siitä, että kuva todellakin painuu toisten mieleen, vaan siitä, että tämä kuva siellä myöskin miellyttää ja saattaa kiintymään.

Mutta se ei ole suinkaan yksistään naisille omituinen tuo halu esiintyä jollakin erityisellä tavalla toisten silmissä.

Niinpä tulee valtakaduilla lakkaamatta vastaan miesolentoja, jotka itsestään tahtovat luoda sekä minuun että muihin jonkun vissin kuvan. En tarvitse heitä tuntea; ulkonainen olentonsa heidät ilmaisee. Milloin heidät ilmaisee heidän muheva turkinkauluksensa ja ne silmäykset, jotka sen sisästä suvaitsevat kohdistua ohikulkijoihin, milloin heidän oma jäykistynyt niskansa, teeskennelty käyntitapa tai luonnottoman arvokas nauru. Samaa halua näen nuorena virkamiehessä, joka ei katso minuun nähdäkseen, mitä minä olen, vaan nähdäkseen, mitä hänestä ajattelen, joka rupeaa puhumaan kansani valituin lausein ja ääntänsä teeskennellen vakaammaksi, kuin hänen sisällinen poikamaisuutensa tahtoisivat käyttää. Ja jos hänen tervehdyksensä ei olekaan mikään suloa tavoittava päänyökkäys, kuten naisen, niin puhuu ihan samaa kieltä se tekokylmä huolimattomuus, jolla hän ikäänkuin tahtoo tehdä uskottavaksi, että hänellä on liiaksikin tuttuja, tai että hän oli ajatuksissaan tervehtiessään, tai tahtoo sanoa, että se on vaan ulkonainen tapa hänellä, että hän tervehtiessään hymyilee ystävällisesti.

Ja jos tulen hänen vastaperustettuun kotiinsa, niin hänen raskaat huonekalunsa, hänen draperiansa ja mattonsa—kaikki minulle ilmaisee sen kuvan, joka hänen ajatuksissaan väikkyä ja jonka hän tahtoo siirtää minuun. Hän tahtoo uskottaa minulle kuuluvansa ylempään yhteiskuntaluokkaan, kuin mihin hän kuuluu, että hän on rikkaampi, kuin on, että hän rakastaa puhtautta enemmän, kuin hän rakastaa, ja niin edespäin.

Mutta kuvan luominen voi perustua haluun esiintyä jossakin erityisessä valossa myöskin mitä sisälliseen olemukseen tulee, eikä välttämättä tarkoita näin ulkonaista muotoa.

Kuka meistä ei tavan takaa huomaisi antavansa ihmisille toisen käsityksen itsestäänsä, kuin mikä hän todellisuudessa on. Joka on tottunut tekemään havaintoja omasta sieluelämästään, on varmaan huomannut, että hän on eri ihmisryhmille antanut itsestäänsä erilaisiakin kuvia. Hän on voinut yksille antaa aavistaa olevansa iloinen, käytännöllinen, elämänhaluinen optimisti, ja toisille jostakin syystä tahtonut esiintyä melkein »blaseerattuna», kaikki synkissä väreissä näkeväenä pessimistinä; mutta kolmansien edessä, joille hän ei ole kyennyt mitään kuvaa itsestään antamaan, hän on saattanut tuntea semmoista epävarmuutta, että on ujostellut ja punastunut kuin koulupoika heidän edessään, aivan kuin olisi läpinäkyvä lasiastia.

Tunnen erään täydessä miehuudenijässä olevan henkilön, joka kokonaan elää siinä kuvassa, jolla hän luulee miellyttävänsä ulkomaailmaa. Hän on sisäisimmässä luonteessaan melkein naisellinen, suhteissaan lähimpiin tuttuihinsa aran hieno. Hän rakastaa kotia ja lapsiansa ja ottaa osaa koko sielullaan heidän puuhiinsa. Hän ihailee semmoista taidetta, missä löytää hiljaista, syvää runollisuutta, joka välttää efektejä ja kaikkea mahtipontisuutta. Mutta tämmöisenä hänet tuntevat vaan harvat lähimmät ystävät. Koko muulle maailmalle hän on ihan toinen henkilö: hän on siellä sitkeä öitten valvoja; juomatuulella ollessaan hän vetää alas kaikki pyhät, arvostelee lokaan koko maailman ja armon hänen silmissään on saavinaan vaan se, joka voi hänelle esittää jotakin suurta, meluavaa, mahtipontista. Ja tämä itsessään niin hieno sielu panee alttiiksi kotirauhansa ja kotionnensa näytelläkseen tuota tekokuvaa, jota hän luulee rakastettavan ja ihailtavan.

Tunnen niinkään taiteilijaluonteen, joka elää ja hengittää siitä kuvasta, mimmoisena yleisö häntä ihmettelee ja ihailee. En tarkoita, että hän olisi yleisön maun orja. Ei; hän on päinvastoin pikemmin luonut maun yleisölle. Mutta sen mukana hän on myöskin tullut luoneeksi oman kuvansa. Ja nyt hän ei voi mitään tehdä, minkä hän pelkää tulevan ristiriitaan tuon kuvan kanssa. Hän kärsii tästä, sillä se rajoittaa hänen alaansa ja estää häntä antautumista uusille urille. Ja sittenkään hän ei voi rikkoa kuvaa,

jommoisena niin monet ovat häntä ihailleet ja rakastaneet.

Voin myöskin hyvin ajatella tiedemiestä, joka mitä ulkonaiseen asuun tulee, ei suinkaan välitä mistään kuvasta, vaan puikkelehtii mieluummin huomaamattomana ja vähäpätöisenä ihmisjoukossa. Mutta istuessaan kirjoittamaan tieteellistä teostansa hänelle avautuu se maailma, jonka edessä hän ei suinkaan tahdo kulkea vähäpätöisenä ja huomaamattomana. Hän on vasta alkanut herättää suurempaa huomiota. Hän tietää, että yksi ja toinen tunnettu asianymmärtäjä on pannut hänet mieleensä, muodostanut itselleen käsityksen hänestä ja odottaa jotakin häneltä. Ja hänellä on hyvä vainu siitä, mitä hänen asemassaan olevan tiedemiehen sopii väittää tai olla väittämättä, mikä voi näyttää lapselliselta tieteellisessä teoksessa, vaikka olisikin tosi, ja mikä antaa puhtaasti tieteellisen vaikutuksen esitetylle asialle. Hän tuntee tarkoin kaikki tieteelliset lauseparret, joihin ajatukset, ovat puettavat, eikä hän voi vahingossakaan jättää mihinkään raakaa aukkoa. Ja vihdoin on hänelle selvänä suuntakin, mihin hänen asemassaan olevan tiedemiehen sopii pyrkiä. Sillä tuo »hänen asemassaan oleva tiedemies» on hänen kuvansa, joka häntä johtaa niinkuin valo pimeydessä. Totuus saa tulla perässä niinhyvin kuin taitaa.

Mutta selvimmin näen tätä riippuvaisuutta omasta kuvasta politikoitsijassa. Kuvan luominen ja kuvassa eläminen ikäänkuin kuuluu hänen ammattiinsa. Puolue, jonka johtaja tai vaikuttava jäsen hän on, on vähitellen omistanut sen kuvan hänestä, jota hän alkujaan on tarkoittanut tai joka on itsestään syntynyt silloin kuin hänen esiintymisensä ensi kerran onnistui ja herätti huomiota. Ja nyt on tämä kuva määräävä koko hänen elämällensä. Koko kysymys hänellä on osata ylläpitää tätä kuvaa puolueensa mielessä, olla poikkeematta niistä kehyksistä, joita tämän kuvan luonne määrää, taitavasti ja varovasti sovitella jokapäiväisiä valtiollisia tapauksia itseensä, mutta myöskin olla laiminlyömättä tilaisuutta, milloin kuvan omassa hengessä sopii rohkeasti astua esiin ja pitää sopivaa melua.—Omituista hänelle on vielä se, että hän on, verraten kaikkiin muihin mainittuihin esimerkkeihin, vähin itsetietoinen siitä, että hän toimii tämän kuvan voimasta. Hän on niin kaiken aikaa ja niin täydestä sydämestä elänyt kuvassansa, että hänen sisällinen ihmisensä on sillävälän jäänyt kokonaan kehittämättä. Hän on täydellinen lapsi erittäinkin mitä hänen toimintansa vaikuttimiin tulee. Hän saattaa tehdä jotakin tavallisesta vihasta tai koston tuomasta ja kuvailla toimineensa puhtaasta isänmaanrakkaudesta. Sillä hän on niin kauan uskotellut muita toimivansa jaloista ja ylevistä vaikuttimista, että hän vihdoin uskoo itsekin omaa valhettansa. Kun hän antaa äänensä ratkaisevaan äänestykseen ja lähestyy urnaa, näkee hän itsessään vakavan, yleisissä asioissa koetellun, kaikkia syitä ja vastasyitä punnitsevan, taatun miehen, eikä hän tule ottaneeksi huomionsakaan, että hän oikeastaan oli epävarma viimeiseen hetkeen saakka ja toimitti sisässänsä hyvin kevytmielisen »kruuna vai klaavan», ennenkuin pudotti lippunsa. Istuessaan lakiasäättävässä kokouksessa hän ajattelee sisällisellä liikutuksella sitä suurta edesvastausta, jota hän on pantu kantamaan ja unohtaa samalla, ettei hän suinkaan olisi sallinut, että kukaan muu olisi valittu tähän rasittavaan luottamustoimeen. Juhlapuheissa, vastauksissa maljanesityksiin, mietinnöissä, artikkeleissa ja omassa mielikuvituksessaan hän kuvailee toimivansa jaloista, ylevistä, isänmaallisista vaikuttimista, mutta itse asiassa hän toimii, niinkuin toimii, siksi, että hänen edessään on hänen kuvansa,—että tätä kuvaa kannattaa se puolue, johon hän kuuluu, että hänen täytyy tämän puolueen suosiota ylläpitää. Vielä enemmän:—Hän hämärästi aavistaa, että jos hän kallistaisi korvansa riippumattomille järjen ja sydämen vaikuttimille, hän joutuisi kuin vuotavalle sannalle, koko hänen kuvansa horjahtaisi ja hän esiintyisi puolueellensa epäluotettavana, epävarmana, tai tulisi kokonaan mahdottomaksikin.

Kaikki tämä soveltuu nyt tosin yhteisen nimen, turhamielisyyden piiriin. Mutta kuitenkin nousee itsestäänsä kysymys, mikä on tämän turhamielisyyden perustuksena, joka näyttää kaikkialla niin yhtäläisiä tunnusmerkkiä ja esiintyy kumminkin niin erilaisissa elämänoloissa. Onko se vaan satunnainen ominaisuus luonteessa, vika, josta voi vapautua heti kun on sen huomannut.

Ei, sitä se juuri ei ole. Päinvastoin se tuntuu olevan nykyisen kulttuuri-ihmisen perusominaisuuksia, joka ei riipu mistään satunnaisuudesta. Nainen, joka on tottunut viehättämään sillä kuvalla, jonka hän on itsestään luonut, ei voi mielin määrin luopua keikailemisen tavasta, jos hän keikailemalla juuri kuvaansa luo. Ainoastaan suurempi sisällinen muutos voi hänet tästä tavasta vapauttaa,—semmoinen muutos, joka tekee kuvan tarpeettomaksi, koska on tehnyt itse viehättämisen tarpeettomaksi. Toisin sanoen, hänen täytyy muuttaa uskoansa. Sillä se on hänen sisällisin uskonsa, että hänen on taivuttaminen toisten huomiota, tunnustusta tai rakkautta itseensä. Elämän koko viehätys on hänellä siinä, ja toimiminen jostakin muusta vaikuttimesta tuntuu hänestä käsittämättömältä, mahdottomalta, ikävältä. Elämä tältä toiselta kannalta ei vedä häntä puoleensa; ei viehätä häntä. Hänestä näyttää, että hän häviäisi tyhjiyteen, ettei hänestä mitään jäisi jäljelle, jos hän kadottaisi sen kuvan, minkä hän on itsestään luonut.

Ja aivan samasta syystä ei politikoitsijakaan voi ruveta huomisesta päivästä alkaen toimimaan isänmaanrakkaudesta, jos hän vielä eilen ja tänään toimi oman kuvansa ohjaamana. Hänelläkin on oma piintynyt elämänuskonsa, jota hän ei voi mielin määrin muuttaa. Hänenkään pyrintönsä eivät ole tavallista alhaisempia, sillä hän ei oikeastaan ole koskaan muuhun pyrkinyt kuin taivuttamaan itseensä toisten huomiota, tunnustusta ja rakkautta.

Mutta jos tämä kaikki nyt selitetään vaan turhamielisyydeksi, niin tällöinen arvostelu katsoo kokonaan kysymyksen ytimen ohi.

Tällöisen kuvan luominen, sen muuttuminen elämän vaikuttimeksi, ilmaisee, käsitettynä kaikessa laajuudessaan, ulottuen elämän joka alalle, sen erilaisimpiin suhteisiin, selvän yleisinhimillisen pyrkimyksen. Siinä ei puhu mikään muu, kuin tuo vanha lapsellinen toisten rakkauden tavoittelemisen.

Siinä puhuu se usko, joka ei ota horjuakseen mistään vastatodistuksista, koska siihen yhtyy elämän koko viehäytys ja yllytin.

10.

Kotona.

Eräänä kevännä matkustin vaimoni ja lapseni kanssa vanhempaini kotiin, hovioikeuskaupunkiin. Vietettyä kesän kotona oli syksystä aikomus seurata tuomaria lähiseudun kärjäkunnissa ja tutustua hänen käytännöllisiin toimiinsa, tullakseni vihdoinkin itse määrätyksi kärjiä toimittamaan, mikä kaikki tarvittiin vastaisia virka-ansioluetteloja varten.

Tulin nyt vanhempaini kotiin juristin koko kukoistuksessa; uusmuotisesti puettuna, käytöksessä alkavaa arvokkaisuutta ja tuota lakimiehille omituista varmuutta joka kysymyksessä, joka eteen sattui.

Näin tyydytyksekseni, että täälläkin tein kaikkiin sen vaikutuksen kuin tahdoin. Erittäinkin nuoremmat kotolaisistani ottivat minut vastaan huomattavalla ihailulla, kun minä tulin ilosena, ryhdikkäänä, kun puhuin oikeuslaitoksesta, maistraateista, poliiseista ja muusta semmoisesta, johon tavalliset kuolevaiset katsovat ylöspäin, aivan kuin olisin ollut kaiken tuon vastavalittu päällikkö. Erityisesti muistelen tyydytystä, minkä minulle tuotti keskustelut—muiden kuullen vanhan isäni kanssa,—keskustelut kunnallisista kysymyksistä, työpalkoista, tullisuhteista, rahakannasta, valtiolainoista. Kaikki nämä kysymykset viehättivät minua täällä kotona—aivan niinkuin ne olivat viehättäneet muuallakin maailmassa—ainoastaan mikäli niiden avulla sain liikutella sitä heijastinta, jolla näyttelin ja tein huomattavaksi itseäni. Tuo halu esiintyä teko-olentona oli niin vahvaksi juurtunut, että minä omien omaisteni edessä jokaisella sanalla pidin huolta kuvani istuttamisesta heihinkin, ja iloitsin onnistumisestani siinä.

Ainoa, jonka ihailu ei minua oikein tyydyttänyt, oli minun äitini. Hän osoitti kyllä iloa, että olin niin pitkälle tarkoituksissani päässyt. Ja hän kuunteli minua huomiolla. Mutta kuitenkin minä olin lukevinani hänen puhuvista harmaista silmistään, että hänen mielestään oli sentään jotakin, joka oli vieläkin korkeampaa.

Nimittäin se, että ihmisen tarkoitus on pyrkiä hyvyyteen.

Hän eli kokonaan vielä entisissä aatteissaan; pysyi uskollisena kaikelle sille vanhalle, jota me muut pidimme jo lapsellisena ja epäkäytännöllisenä. Hän ei huolinut siitä, että puheen ollessa totisista miesten asioista, vaaleista ja valtiollisista kysymyksistä, hän hyvänaatteinensa tuntui niin sanomattoman epäkäytännölliseltä, sanoisinko epäonnistuneelta, vähäpätöiseltä.

Ja minua harmitti, etten edes minäkään päässyt tässä kohden yläpuolelle. Hän kuunteli, myönteli, mutta tuntui sittenkin pysyvän vaan siinä omassaan, joka oli hänestä kaikkein korkeinta.

Äidin oli tapana lukea Leo Tolstoin teoksia,—niitä myöhempiä, joissa kirjailija on omistanut Kristuksen opin. Meille hän aina oli koettanut tyrkyttää niitä ja kun emme ottaneet lukeaksemme, rupesi hän tavallisesti kertomaan ja selittämään »Tolstoitansa», milloin vaan tilaisuutta löysi. Näin me vähitellen saimme käsityksen siitä, mitä Tolstoi oli kirjoittanut ja miten hän selitti Kristuksen opin;—että ihmisen ei pitäisi väkivaltaisesti vastustaa pahaa, se oli siinä pääasia, ja samalla meille vaikein sulatettava.

Ja niin nytkin. Aivan huolimatta minun suurista tiedoistani ja siitä oppineen nimestä, jota olin oikeutettu kantamaan, hän alkoi kun alkoikin lähestyä ainettansa Tolstoista. Selitteli sieltä aivan kuin muka sivumennen »paikkoja».

Minä huomautin hymyillen muutamia erehdyttäviä käsitteitä siinä ja vältin ylemmyydellä kaikkea lähempää keskustelua tästä aineesta.

Kun äiti vaan alkoi siitä puhua, tuntui minusta kuin kaikki olisivat katsaneet minuun, että saas nähdä mitä muka minä sanon. Mutta minä valitsin vaitiolon ja osoitin kasvojen ilmeellä olevani vaiti vaan siksi, että pidin koko kysymystä ulkopuolella totisen keskustelun piiriä. Torjuin kaikkia yrityksiä

saattaa se puheeksi, niinkuin torjutaan lasten kysymyksiä, kun he puhuvat asioista, joita eivät ymmärrä.

Äiti oli kumminkin väsymätön. Ja kerran kun me satuimme tulemaan kokoon, siirsi hän kirjansa ja silmälasit luotaan, ja, ikäänkuin ottaen johonkin vauhtia, sanoi omituisella hymyilevällä huokauksellaan:

»Voi, voi, jos vaan voisin teille selittää, kuinka minä tunnen ja ymmärrän sen totuuden: älkäätkä olko pahaa vastaan! Jos ihmiset kaikki sitä ymmärtäisivät ja noudattaisivat, niin koko maailma muuttuisi.»

Ja näin sanoessaan hän katsahti minuun niinkuin että: no Arvid, mitä sinä nyt oikeastaan sanot?

Muistelen, että minussa silloin jostain syystä kiehahdi harmi tuon alituisen Tolstoin esille vetämisen vuoksi. Enkä siksi kyennyt tavalliseen tapaan kääntämään leikiksi koko kysymystä. Ja kun vielä näin, että kaikki muutkin odottivat minulta totista vastausta, en juuri muuta voinut kuin vastata. Mutta ettei ainakaan pitempää keskustelua syntyisi, tahdoin heti ensi alussa panna parastani. Senvuoksi valitsin vaikuttavimman äänenpainon, minkä vaan osasin. Ja minulla oli varastossani yksi semmoinen, jota olin monta kertaa menestyksellä käyttänyt. Siinä puhkee kukkaan koko minun juriidillinen olentoni. Tämä ääni ilmaisee ensiksikin kummastusta vastapuhujan ajatusjuoksun lapsellisuuteen. Äänessä on jotain tahallista epävarmuutta ikäänkuin hakisi mahdollisimman kohteliasta lausumatapaa, jolla voisi nimittää toisen järjettömyyttä. Ja se antaa samalla tuntea takanaan kirjanoppineen painavaa ylemmyyttä, jonka on puhuessa vaan senvuoksi miettiminen, että hän puhuu maallikon kanssa, joka ei ymmärrä tieteellisiä käsitteitä eikä esitystapaa ja tekee välttämättömäksi lausua ajatuksen yleistajuisessa muodossa.

—Mutta mamma, sanoin minä tämmöisellä äänellä,—minä en oikein käsitä —tahdotko siis todellakin sanoa, mitä sanot, se on: että ihmisen on antaminen pahalle täydet ohjat?

—Ei, sanoi äiti, ja jo nyt tuntui hänen vastauksessaan minun ääneni vaikutus.—Tarkoitus, sanoi hän, on vaan, että ihmisen ei ole vastustaminen pahaa väkivallalla eli pahalla.

—Ei väkivallalla, vaan kuinka?

—No kaikilla muilla keinoilla.

—Se on: kauniilla puheilla ja varoituksilla? Mutta niitä voi luullakseni ajatella tapauksia, jolloin kaikki puheet ja varoitukset ovat turhat. Raivostunut pahantekijä esimerkiksi ei kuule ääntäsi; taikka olet huomannut pahanteon niin myöhään, ettei ole enää aikaa varoituksiin.—

—Niin, en tiedä noissa kohdissa, sanoi äiti torjuen minun ansojani avonaisella kädellä.—Minä ihailen tuota oppia yleisenä periaatteena. Tiedän, että jos sitä seuraisimme, niin pahasta pääsisimme.

—Periaate on kelpaamaton, joka ei ehdottomasti sovellu jokaiseen niistä yksityiskohdista, jotka sen piiriin kuuluvat. Eikö niin?

—No niin, olkoon, sanoi äiti päättäväisesti hetken mietittyään,—minä väitän, että se soveltuukin.

—Sinä siis, periaatteen kannalta, et liikauta sormeasi, vaikka olisit tilaisuudessa pienellä väkivallalla pelastamaan lapsenlapsesi petomaisen murhaajan käsistä?

Äidin kasvoissa värähti epävarmuus. Hän ei nähtävästi ollut odottanut juuri tätä esimerkkiä. Muut vielä rupesivat nauramaan, ja joku sanoi:

—Niin, mamma, myönnä nyt vaan, että suinpäin syöksisit murhaajan kimppuun ja ihan ylenluonnollisella voimalla riistäisit lapsen hänen käsistään!

Ja joku toinen lisäsi siihen:

—Olisit vielä jälestäkin päin onnellinen, että niin teit, etkä ollenkaan katuisi, ettet jättänyt sitä tapettavaksi!

Mitä äiti tähän kaikkeen sanoi, se sekaantui kuulumattomaksi yleiseen puheeseen, johon kaikki tahtoivat yhtäaikaa ottaa osaa. Jtakin hän luullakseni koetti saada esille semmoista, että jollei personallisesti hän tässä tapauksessa olisikaan vastustamatta pahaa, niin ei se vielä merkinnyt, että hän olisi menetellyt oikein.

Kun hän sitten alkoi saada sananvuoroa, keskeytin minä itse hänet jatkamalla omaan suuntaani. Enkä enää väitellyt tieteellisiä sanoja. Päinvastoin tunsin, että se antoi lisäpontta voitolleni.

—Voihan pikemmin sanoa, ettei ihmisen tehtävänä muu olekaan kuin alituinen pahan vastustaminen, —ja että kaikki paha, mistä me vielä kärsimme, tulee siitä, ettemme päinvastoin kylläksi vastusta pahaa. Ihminen ei saa väistyä pahan tieltä! Hänen täytyy miehekkäästi astua esiin joka paikassa, missä paha pyrkii toteutumaan. Se on ihmisen ylpeys, siksi hänellä on voimia, siksi rohkeutta, siksi järkeä,

siksi otsaa!—Totta on, että tuo pahan vastustaminen voi tuottaa myöskin turmiota. Ihminen tuskin koskaan voi tietää oikeata määrää, jos hänen on puolustaminen joko itseänsä tai omaisiaan. Niinpä voi hänessä olla kostonhimoa, voi olla pikaisuutta, ärtyisyyttä ja niin edespäin, joka kaikki voi vaikuttaa, että ihminen ryhtyessään omakätisesti pahaan vastustamaan tulisi menemään liiallisuuksiin, tulisi käyttämään suurempaa väkivaltaa kuin pahan kukistamiseksi on tarpeen. Tämä niinsanotun excessin mahdollisuus onkin saattanut yhteiskunnan pitkien. historiallisten muodostusten jälkeen riistämään yksityiseltä oikeuden omakätiseen pahan vastustamiseen,—lukuunottamatta niinsanottuja hätävarjelustapauksia, missä se yhäkin on sallittu. Valtiovalta on ottanut omaksi tehtäväkseen pahan sekä ehkäisemisen että vastustamisen. Valtiovallalle ovat kaikki afektit mahdottomat: se vastustaa pahaan ilman kostonhimoa, ilman pikaisuutta tai ärtyisyyttä. Joten siis me yksityiset jättäen pahan vastustamisen valtiomahdin tehtäväksi, olemme vapauttaneet näin käyttämämme väkivallan kaikista niistä ominaisuuksista, jotka voivat tehdä sen siveellisesti moitittavaksi.— Aivan toinen asia on, että yhteiskunnan nykyinen historiallinen kehitysaste ei tässäkin asiassa täysin vastaa ajan valistuneita käsitteitä. Saattaa olla, että esimerkiksi rangaistustavat ovat sopimattomia, liian ankaroita,—jota syystä on väitetty muun muassa kuolemanrangaistuksesta. Mutta kaiken edistyneen perustus onkin juuri siinä, että ajan vaatimukset kulkevat olevien olojen edellä, näitä vähitellen muodostaen mukaisiksensa. Yhteiskunnan parannuspuuhille on kyllä sijaa yhteiskunnan rajojen sisäpuolella; ja ihmistrakkauksella on siinä laajat vaikutusalat. Niinpä esimerkiksi juuri vankeuslaitoksen alalla on erittäin viime aikoina tehty ja yhä tehdään suuria muutoksia ihmisystävälliseen suuntaan. Siellä on löydettävänä lämpimiä teorioita rangaistuksen ja vankeuden tarkoituksesta parantaa rikoksentekejiä, jotka teoriiat ovat suuresta määrin vaikuttaneet vankilain muuttumiseksi piinahuoneista kasvatuslaitoksiksi. Kas siinä ala, mikä tarjoo miettimistä, väsymätöntä puuhaa ja työtä. Sitä vastoin ovat mielestäni kaikki semmoiset paradoksit kuin: älä vastusta pahaan,—noin yksipuolisesti lausuttuina, aivan merkityksettömiä. Me tarvitsemme enemmän tointa, enemmän optimismia, emmekä paradokseja, jotka vaativat meiltä mahdottomia, mutta samalla lyövät kätemme lamauksiin ja jättävät meidät toimeettomiksi, silleikään kuin elämä kaikkialla kiehuu ja viepi edistyksestä edistykseen.

Kun lopetin, näin että olin saanut kaikki vaikenemaan, ja etupäässä. äidin. Hän istui mietteisensä vaipuneena, poskipäät vähän punottavina ja silmissä omituinen surullisuus.

—Niin, en tiedä,—hän sanoi;—kun sinä noin puhut, niin—sinä otat kaikki niin toiselta kannalta, aivan kuin minä tahtoisin vastustaa ihmisten hyviä pyrintöjä.—

Nämä sanat tuntuivat syyttävän minua jostakin suuresta vääryydestä häntä kohtaan, jonka vuoksi minä hämmensin ne pois omasta ja muiden huomiosta, kääntämällä keskustelun taas leikiksi ja lopettaen sen näin omavaltaisesti.

Äiti jäi miettimään paikoilleensa. Muut nousivat jaloittelemaan. Me siirryimme viereiseen saliin, jossa rupesimme flyygelin ympärille mitä iloisimmassa mielialassa.

Illallisilla minä sitten tahallani aloin puhua isän kanssa yleisistä asioista. Puhuimme jyvämakasiineista, vaivaistalojen perustamisesta, valtion viljalainoista ja hätäaputoista ja niin edespäin. Ja sitten kävimme tarkastamassa lämpömittaria, jonka liiallista laskeutumista yön selvenevän taivaslaen alla pelkäsimme. Ja minä luulen näyttäneeni tämän johdosta hyvin huolestuneelta, siinä haastellessa isän kanssa silmät hienossa rypistyksessä. Minä olin nuori, lupaava mies, joka on ottanut yhteishyvän palvelemisen elämänsä ohjeeksi,—joka, samalla kuin tietää loistavimman tulevaisuuden omakseen, saattaa todellisesti huolestua lämpömittarin laskeutumisesta kylmän kesäyön edellä...

Mutta sisässäni minä olin niin tyytyväinen itseeni, että oli melkein vaikea näytellä hallavaarasta huolestuneen isänmaanystävän osaa.

11.

Päätökseni.

Tähän voisin jo lopettaa kuvaukseni, ellei minulla olisi vielä lisättävää jotakin, joka valaisee minua vähän toiselta puolen.

Olen kaiken aikaa pitänyt silmällä, että saisin esille yleiset piirteet luonteessani ja pyrinöissäni. Ja senvuoksi minun on täytynyt tarkasti välttää kaikkia erityisyyksiä, mitkä olisivat voineet, päästyään yleisten piirteiden rinnalle, mutta ollen ehkä kokonaan vastakohtaistakin itse luonnekuvaukselle, vähentää näiden piirteiden merkitystä juuri pääpiirteinä.

Edellä olen sanonut, että elin alituisesti siinä kuvassa itsestäni, jonka olin luonut. Niinikään sanoin

eläneeni yksistään tulevaisuudessa ja toimineeni vaikuttimista, jotka olivat tekovaikuttimia ja jotka olivat itsetietoisuuteeni tulleet oltuaan ensin vaan minun suussani, se on, pitkällisen valehtelemisen kautta omalle itselleni.

Nämät nyt yleensä ovatkin niinkuin olen ne kertonut.

Mutta minun on kumminkin lisääminen, etten voinut suinkaan keskeytymättä aina olla näin sokea vaikuttimistani. En myöskään keskeytymättä elänyt tulevaisuudessa; enkä alituisesti pitänyt mieltäni kiinnittyneenä ulkonaiseen kuvaan itsestäni.

Elämässäni oli kyllä hetkiä ja yhä useammin, jolloin minun sisäinen olentoni todellakin peittelemätönnä paljastui arvosteltavakseni ja jolloin minä tätä kuvaa ja tätä tulevaisuutta yhtäkkiä epäilin.

Ei yksikään ihminen voine välttää näitä hetkiä. Hän puuhatkoon elämässään vaikka kuinka kuumeentapaisesti, täyttäköön millä liköoreillä tahansa joutoaikansa,—aina osuu jonakin hetkenä hänen mieleensä oikea kuva hänestä, semmoisena kuin hän on sisällisesti. Ulkonaisen kuvan sijaan pujahtaa näkyviin sisällisen olemuksen kuva. Ja samassa horjahtaa koko tulevaisuus kuin telineiltään. Entä jos minä todella en ole mitään muuta kuin mitä olen nykyisyydessä! Ja mitä minä olenkaan nykyisyydessä, jollen ole sitä mitä olen kuvailut olevani, jollen ole juristi ja tulevaisuuden mies? Olenko sitä, mitä tietoni edustavat, sitä, mitä minä tunnen roomalaisoikeutta, kansallistaloutta, valtiotiedettä ja niin edespäin? Mutta se on kaikki jotakin perin hajanaista, jotakin melkein olematonta, jollei sitä juristin nimi kokonaiseksi yhdistä.—Minun työnikö olen minä? Ei; kirjoittaessani oikeuden pöytäkirjoja minä jokaisella rivillä tunnen nimenomaan, etten ole sitä, mitä toimin,—että minä työskentelen olemattoman vastaisuuden nimeen, ja että nykyisyydellä ei ole mitään yhteyttä työni kanssa. Mutta jollei työnikään ollut minua, niin mitä minä sitten olin?—Minä valvoin mielelläni iloisissa seuroissa ja join paljon. Luullakseni hyvin harvoin pääsin täysin vapaaksi alkohoolin vaikutuksista ruumiiseeni, ennenkuin jo ryyppäsin uudestaan. Sisäisten ajatusten ja aikomusten yhteys ja yhtäjaksoisuus oli minulla melkein aina katkaistu; ne menivät minulla kuin irti toisistaan; koko sisäinen elämä oli hajalla, tietymättömissä; tunsin joskus selvästi ja voimakkaasti ja päätin asioita tämän tunteen perustuksella, mutta tuuli vei tunteen niinkuin se oli sen tuonut; tunnelmat ohjasivat jokapäiväisiä ajatuksiani ja minusta riippumattomat vietit johtivat jokapäiväisiä tekojani. Ainoastaan ulkoa katsovalle minä saatoin näyttää kokonaiselta, jossa on järkeä ja johdonmukaisuutta ja joka liikkuu jotakin tiettyä tarkoituspäätä kohden, sillä menihän minä ulkonaisesti eteenpäin jokaiselle tuttua latua myöten. Jospa he olisivat tienneet kuinka täynnä likaa olivat minun ajatukseni ja kuinka niistä riippuvaiset olivat vaikuttimeni! Sanomaton epätoivo oli semmoisina hetkinä täyttämäsillään sydämeni yli reunojen: minä olen pelkkä mitättömyys, jos minä en ole sitä, mitä kuvani on! Elämä on petos; kaikki on sulaa tyhjyyttä; minä lytistyn olemattomaksi omien silmiäni edessä!

Sentähden ei tarvinnut muuta kuin että tämä epätoivo näin näyttäytyi tai uhkasi näyttäytyä, kuin minä jo olin sen väkisin karkoittanut. Se tyhjyys, joka täältäpäin tuli vastaan, oli niin ammottava, että jo pieni alkutuntumus sai vavahtamaan ja vetäytymään sen tieltä. Minun täytyi heti nielaista alas kauhistukseni, aivan niinkuin tukehtuvaisen, joka tuntee, ettei hän enää voi rykäistä ulos kurkkuun tarttunutta palasta.

Ja tähän on tarjona pettämätön keino:—vertaan itseäni muihin. Se on: en vertaa sisäistä olentoani muihin, vaan vertaan näkyviä tekojani ja toimintaani muiden tekoihin ja toimintaan. Turvaudun siihen mittapuuhun, jota olen aina pitänyt määräävänä; arvostelen itseäni muiden silmillä.

Ja tunnen heti huojennusta. Enhän ole missään suhteessa muita huonompi. Ovathan muut sitä, mitä näyttävät olevan. Miksi en minäkin olisi se, miltä näytän!

Ja jo taas olen isänmaallinen, kaikkea hyvää harrastava kansalainen. Jo häämöittää minulle taas tulevaisuus ja tuo varsinainen, oikea elämä siellä!

Mutta vaikka kauhistuksen jäljet ovatkin näin helposti silitetyt, niin painuu niistä kumminkin mieleen tieto, että täytyy ennen tai myöhemmin päästä semmoisista elämäntavoista, jotka ovat jyrkimmässä ristiriidassa sekä oman kuvan että tulevaisuuden kanssa,—tieto, että minun täytyy ikäänkuin ennättää kuvani, päästä sisällisesti siihen, miksi annan itseni ilmi ulkonaisesti. Minussa elää koko ajan toivo, että minä kaikessa hiljaisuudessa ja kenenkään näkemättä voitan pahat tapani,—ennenkuin kukaan joutuu osoittamaan minua sormellaan ja sanomaan: katsokaa tuota, hän ei olekaan sitä, mitä hänestä luulimme; ei hän kelpaa mihinkään! Se, etten tehnyt parannusta, ei riippunut siitä, etten olisi tahtonut sitä tehdä, vaan siitä, etten voinut. En voinut, enkä tahtonut tunnustaa, etten voinut. Sillä jos olisin tunnustanut, niin olisin sortunut tieltäni ja myöntänyt, että olen väärässä ja valheellisessa elämässä.—Minä siis kuvailin, että voin parantua, jos vaan oikein tahdon. Ja vaikka tiesin, että olin lukemattomia päätöksiä tehnyt ja yhtä lukemattomasti niitä rikkonut, eli minussa kuitenkin semmoinen kuvailu, että jos oikein tahtoisin, niin kyllä voisin pitääkin päätökseni. Enkä sentähden, päättäessäni, koskaan

uskaltanut päättää nimenomaan niinkuin tämä nyt olisi ollut juuri se oikea, lopullinen päätös,—sen varalta, että minulla olisi se lopullinen vielä jäljellä, jos rikkaisin nytkin.—Kuinka mieletöntä, ja samalla kuinka tuttua!

Huomautan vieläkin, että tämä hyväänpyrkiminen ei suinkaan saanut eikä tarkoittanut saada minua horjahtamaan uskostani omaan tulevaisuuteen ja koko siihen elämään, jonka olin itselleni suunnittanut. Se koski vaan minun ominaisuuksiani tähän tulevaisuuden onneen pyrkiessä. Onnistuakseni minulle oli tarpeen tapojen siisteys, tarkkuus, säännöllisyys elämässä ja niin edespäin. Mutta uskoni varsinaisiin elämän tavoitteluihin, siihen, että minun täytyi kilpailla hyvätuloisiin paikkoihin päästäkseni, että minulla täytyi olla vireellä joka jänne, hereellä joka hermo voidakseni valppaasti valvoa etujani ja pitää puoliani tässä kilpailussa,—se usko oli yhtä horjumaton aina. Näitä asioita olisin voinut panna kysymyksenalaiseksi yhtä vähän, kuin väittää valoa pimeäksi.

Mutta nyt, vietettyäni rauhallisen kesän maalla, omaisten seurassa, ja syksyn jo tultua, minä ensi kerran tunsin jonkinlaisen aivan itsenäisen tarpeen siveellisesti muuttua,—ikäänkuin riippumatta siitä, että tällainen muutos olisi ollut käytännöllisistä syistä hyödyllinen ja välttämätön.

Mielen täytti jokin outo alakuloisuuden tunnelma, joka viihdytti ja tuntui lämmittävän.

Muun muassa minä silloin päiväkirja-kirjoituksen tavoin kirjoitin pienelle paperiarkille muistiin muutamia ajatuksia omasta itsestäni ja elämästäni. Jos paperi olisi tallella, jäljentäisin sen tähän semmoiseen;—mutta se on hukkaantunut tai lienenkö sen hävittänyt.

Koetin siinä olla ehdottoman rehellinen itseäni kohtaan. Koetin kaikin voimin kiinnittyä vaan totuuteen. Mietin kauan silmät ummessa ja käsi silmillä. Säälimättä tunnustin elämäni tarkoituksettomuuden, oman luonteeni höllyyden, kaiken lujouden puutteen tahdossani; kirjoitin siitä, kuinka monasti olin päättänyt toden teolla ryhtyä työhön itseni kanssa ja kuinka olin aina tehnyt tyhjäksi edelliset päätökseni; kirjoitin, että olin kehittynyt pahaksi, ilkeäksi olenoksi, että vaivasin ympäristöäni olematta sille miksikään avuksi tai iloksi. Mutta jatkoksi kirjoitin usein tuntevani, että minä oikeastaan, syvimmissä itsessäni, en ollutkaan niin paha; että minussa oikeastaan olisi ollut paljon taipumusta hyvään. Muistan erityisesti kirjoittaneeni jotenkin näin:—»Joskus tuntuu kuin olisi jumala minusta aikonut ihan toista kuin mitä nyt olen. Minusta tuntuu, että jos aina koettaisin olla hyvä, niin pääsisin vieläkin tietämään mitä Hän on minusta aikonut.»

Mutta muistan myöskin, että kirjoittaessani minä samalla en voinut karkoittaa mielestäni jonkinlaista levottomuutta, joka kasvoi sen mukaan, mitä rehellisempi koetin olla, mitä avonaisemmin syventyä todelliseen itseeni. Tämä levottomuus tuli siitä, että pelkäsin paperilapun voivan joutua jonkun syrjäisen nähtäväksi ja minä olisin tahtonut sitä tallettaa muistiksi siitä, kuinka nyt ajattelin ja tunsin. Kirjoittaessani sentähden samalla mietin, minne sen piiloittaisin: päivällä pitäisin povitaskussa ja yöksi panisin tyynyn alle.—Sillä en olisi mistään hinnasta sallinut kenenkään saavan tietää, että minä, partasuu juristi, ajattelin itsekseni niin lapsellista, kuin että »jospa aina koettaisin olla hyvä!» Mikään asia ei olisi voinut olla minulle masentavampaa ja saattaa minua enemmän hämilleni.

Salaisesti minä kumminkin päätin käyttää hyväkseni tätä harvinaista tunnelmaa.

»Jospa perustuisin siihen ja juuri nyt tekisin tuon viimeisen, lopullisen päätökseni,—nyt, ennenkuin olen jälleen tullut vastatusten ulkomaailman kanssa!»

Juuri tämä tunnelma teki, että nykyinen päätökseni saattoi tulla niin erilaiseksi, kuin kaikki entiset, että nyt saattoi syntyä entisiä vakavampi, perusteellisempi ja voimakkaampi päätös. Juuri tätä tunnelmaa minä siis en saanut päästää käsistäni. Ja minä ryhdyinkin aivan erikoiseen toimenpiteeseen sen säilyttämiseksi ja tehdäkseni sen, jos mahdollista, vielä herkemäksi.

Koetin siinä tarkoituksessa lähestyä Jumalata.

Siinä se oli tuo vanha lapsuuden suhde Jumalaan aivan entisellään. Eivät mitkään ateismit olleet sitä vähimmässä määrässäkään muuttaneet. Aivan niinkuin minulla ei olisikaan ollut suippopäistä partaa ja ylläni kiiltävää verkatakkia, eikä koko tuota elämää levottomine pyrkimyksineen. Kaikkien muiden kokemuksieni kasvaessa oli tämä suhde Jumalaan yksin jäänyt siksi, mitä se oli ollut lapsena ollessani.

Enkä minä mitenkään osannut puhutella Jumalaa nyt niinkuin minusta aikaihmiselle olisi sopinut.

Eriskummainen oli tämä mielentila. Kun vaan koetin rukoilla, vetäytyi Jumala pois, eikä ollut enää läsnä, ja minä olin kadottamaisillani koko tunnelman.

Miksi, miksi hän ei voinut tehdä tätä tunnelmaa ikuisesti kestäväksi!
Jos kerran sen pysymisestä riippui kaikki!

Juuri tätä kysymystä hän tosin kutsuikin minua ratkaisemaan, aivan niinkuin ennen muinoin sitä kysymystä, miksi Jumala ei voinut muuttua minulle pääasiaksi ja hänen ilmakehänsä ei voinut ympäröidä minua aina.

Mutta minulla ei nyt ollut aikaa syventyä tähän kysymykseen. Aivan niinkuin ennen muinoin minä vaan nytkin tein hänelle lupauksen, että tahdoin vihdoinkin oikein koettaa päästä kaikesta siitä, mikä minun tulevaisuudelleni ja aikeilleni voisi olla vahingoksi. Ja niinkuin silloin, niin nytkin, minusta tuntui, että Jumalan olisi ollut syytä olla ainakin johonkin määrin tyydytetty kauniisiin lupauksiini ja siis minua hyvissä pyrinnoissani tehoisesti auttaa.

* * * * *

Jos rukoukseni muistutti minulle lapsuuden aikoja, niin oli tässä toinenkin asia, joka minulle samaa muistutti.

Se, ettei Jumala nytkään rukoustani kuullut.

Sillä jo muutaman päivän kuluttua minä olin kaikin puolin rikkonut tämän näin erikoisesti valmistetun lopullisen päätökseni.

Olin senjälkeen kahdenvaiheilla, oliko minun purskahtaminen hillittömään itkuun, vai oliko minun pitäminen koko asiata ikäiselleni miehelle sopimattomana lapsellisuutena, joka ei ainoastaan ollut muilta tyystin salattava, vaan minun itsenikin mitä pikemmin pyhittävä pois muististani.

12.

»Kristuksen opin henki».

Eräänä syysiltana, palattuani kaupunkiin käräjiltä, istahdin äidin huoneeseen ja aloin selailla hänen pöydällään olevia kirjoja. Tolstoin teokset olivat siinä, kuten sopii arvata, valtavana enemmistönä.

Näistä huomasin yhden, jota en ennen ollut nähnytkään. Se oli vaan pieni vihkonen, ruotsalainen käännös Leo Tolstoin kirjasta »Kristuksen opin henki».

Ensin herätti uteliaisuuttani seuraavat kohdat siinä:

»Juutalaiset, jotka pitivät itseänsä oikeauskoisina, palvelivat ulkonaista Jumalaa, maailman luoja ja herraa.

»Heidän arvelunsa mukaan oli tämä Jumala tehnyt liiton heidän kanssansa, jossa hän oli luvannut heitä auttaa ja he häntä palvella. Ensimmäisiä ehtoja liitossa oli sabatin noudattaminen. Jeesus sanoi: »Sabatti on inhimillinen laitos. Ihminen, joka elää hengessä, on yläpuolella kaikkia ulkonaisia menoja. Sabatin noudattaminen, kuten kaikki muutkin ulkonaisen jumalanpalveluksen menot, sisältää erehdyksen. Me emme saisi tehdä mitään sabattina, mutta hyvä työ on tehtävä milloin hyvänsä, ja jos sabatti estää hyvää työstä, niin on sabatti selvästi erehdys.»—

»Senjälkeen hän vaelsi Jerusalemiin, pyhänä pidettyyn kaupunkiin, ja astui temppeliin, jota sen ajan oikeauskoiset pitivät Jumalan asuntona. Ja siellä hän sanoi, että ihminen oli tärkeämpi kuin temppeli, ja että lähimmäisensä rakastaminen ja auttaminen oli ainoa välttämätön. Jeesus sanoi myöskin, ettei ole välttämätöntä palvella Jumalaa jossakin määrättyssä paikassa, vaan että meidän on palveleminen Jumalaa teossa ja hengessä, mikä on ihmisen tieto lapsisuhteestaan ikuiseen Henkeen, jota ei voi nähdä eikä näyttää.»

»Temppelet ovat tarpeettomia asioita, sillä todellinen temppeli on rakkauden siteillä kokoonpantu maailma, ja ulkonainen jumalanpalvelus on sekä väärä että vahingollinen kun se antaa aiheita pahoihin töihin, kuten juutalaisilla, jotka vaativat murhaa ja velvollisuuksien laiminlyömistä vanhempia kohtaan. Joka on tarkka noudattamaan ulkonaisia menoja, tulee sitäpaitsi helposti tyytyväiseksi itseensä ja unohtaa rakkaudentöiden tekemisen.»

Minä luin nämä paikat ääneen niille, jotka istuivat huoneessa ja huomautin, kuinka tässä oikeastaan oli sanottu ulkonaisesta jumalanpalveluksesta ja muista kirkonmenoista juuri samaa, mitä mekin aina olimme niistä ajatelleet ja mistä meitä oli syytetty jumalattomiksi.

Mutta kun sitten luin eteenpäin, hajotti kaikki muut ajatukset tieltään suuri henkinen valo, joka aavistamattani täytti sieluni, joka ei voi enää sieltä sammua, joka on antanut minulle ikuisen elämän tiedon.

En voi sanoin kuvata, en voi löytää kyllin elävää lausetta ilmaistakseni sitä, mikä minuun heräsi kun ensi kerran koko sielullani ymmärsin Kristuksen ilmoittaman elämänviisauden, että *minulla on henkinen Isä, jonka tahdon voin tuntea itsessäni,—jonka tahdon seuraaminen on minun elämäni ainoa tarkoitus.*

Tahtoisin tähän paikkaan, tähän paperille panna kaikki yhtäikaa, koko sydämeni jokaisen nähtäväksi.

Sillä kun koetan kuvata suhdetta Jumalaan, joka minussa nyt niin aavistamatta syntyi, tuntuivat kaikki sanat elottomilta. Siitä leviävä valo on niin erikoinen ja niin suuri, että kaikki kirjalliset apukeinot tahtovat olla riittämättömiä, aivan niinkuin maalaajan käytettävänä olevat värit ovat riittämättömiä esittämään kankaalle keskipäivän aurinkoa.

Kun en siis voi kuvata tätä valoa osoittamalla sen keskukseen itseensä, täytyy minun koettaa antaa elävä kuva sen voimasta osoittamalla sen valaisemiin esineisiin.—Näin ollen lukija voi saada jotakuinkin kokonaisen käsityksen tästä heräämisestä vasta sittenkuin olen laveammin kuvannut valaistut pääesineet. Ja lähtiessäni siis tavallisilla rauhallisilla sanoilla selittämään tätä uutta suhdetta Jumalaan, tunnen voivani onnistua ainoastaan siinä tapauksessa, että lukija oman totuudentietonsa avulla tahtoo itse nähdä, mitä minun vaillinaisten viittausteni takana on.

* * * * *

Ensiksikin minun täytyy koko laajuudessaan ottaa tähän ne kohdat mainitusta Leo Tolstoin kirjasesta, joilla oli ratkaiseva vaikutus käsitykseeni Kristuksen henkilöstä ja opista. Nämä kohdat ovat mielivaltaisesti temmatut siitä yhteydestä, missä ne alkujaan ovat, mutta minä toivon, että johtava ajatus ei sittenkään mene lukijalta hukkaan.

»Jeesus sanoi opetuslapsillensa: Ihmisen oikea ravinto on Isän tahdon täyttäminen, ja tämän tahdon täyttäminen on aina mahdollista. Koko meidän elämämme on niitten elävien hedelmäin kokoomista, jotka Isä on meihin istuttanut. Nämä hedelmät ovat se hyvä, minkä teemme muille.»

Meillä ei ole mitään odottamista; meidän elämämme täytyy olla keskeytymätön rakkaudentyö kanssaihmissämme kohtaan.

Ruumiin kuolema ei voi olla mitään pelättävää ihmiselle, joka on antautunut Isän tahdon alaiseksi, sillä hengen elämä ei riipu ruumiin kuolemasta. Jeesus sanoo, että se, joka uskoo hengen elämään, ei tarvitse pelätä mitään.

Jeesus sanoi, että joka tahtoo saavuttaa totisen elämän, mikä on Isän tahdon täyttämisessä, hänen on ennen kaikkea luopuminen omista persoonallisista toivomuksistaan. Hänen ei ole ainoastaan luopuminen halusta järjestää oma elämänsä oman toivonsa mukaan, vaan myöskin milloin hyvänsä oleminen valmis kestämään kaikennäköisiä kärsimyksiä ja kieltämyksiä.

Joka tahtoo järjestää ruumiillisen elämänsä oman toivonsa mukaan, hän tarvitsee totisen elämän, joka on Isän tahdon täyttämistä.

Todellinen elämä Isän tahdon täyttämisessä ei ole se elämä, joka on mennyt, ei myöskään se, joka tuleva on, vaan nykyisen hetken elämä, mitä jokaisen on tehtävä nyt. Tästä seuraa, ettemme koskaan saa lakata ponnistamasta saattaaksemme tämän elämän täytäntöön. Ihmisten tehtävä ei ole huolehtia menneestä tai tulevasta elämästä, vaan siitä elämästä, joka on kunakin nykyhetkenä, ja tämän elämän kestäessä täyttää kaikkien meidän Isämme tahtoa. Jos he päästävät käsistänsä tämän elämän, jättämällä täyttämättä Isän tahtoa, eivät he voi enää saada sitä takaisin. Vahti, joka on pantu yötä valvomaan, ei täytä tehtävänsä, jos hän nukkuu, vaikkapa vaan hetkeksikin, sillä juuri tänä hetkenä voi varas tulla. Ihmisen on senvuoksi paneminen kaikki voimansa liikkeelle nykyistä hetkeä varten, sillä Isän tahdon täyttäminen voi tapahtua vaan nykyisyydessä. Isän tahto on kaikkien ihmisten elämä ja onni. Senvuoksi on hänen tahtonsa täyttäminen kaikkien ihmisten eduksi. Ainoastaan ne, jotka hyvää tekevät, elävät. Tehdä hyvää ihmisille (nykyisenä hetkenä), se on elämä ja yhdistää meidät yhteisen Isämme kanssa.

Vastaukseksi juutalaisten pyyntöön, että hän todistaisi oppinsa totuuden, sanoi Jeesus todistuksen olevan sen, ettei hän opettanut omasta itsestään, vaan kaikkien yhteisestä Isästä.

»Minä opetan sitä, mikä on hyvää kaikkien ihmisten Isän edessä ja mikä siis on hyvää kaikille ihmisille. Tehkää mitä minä sanon, täyttäkää minun viisi käskyäni, ja te näette, että mitä sanon on totta.

Näiden viiden käskyn täyttäminen vapauttaa maailman pahasta, ja käskyt ovat tosia. Selväähän on, että joka ei julista omaa personallista tahtonsa, vaan sen, joka on hänet lähettänyt, hän julistaa totuutta. Mooseksen laki opettaa ihmistahdon täyttämistä, ja senvuoksi se on täynnänsä ristiriitaisuuksia. Minun oppini käskee Isän tahdon täyttämistä, ja siksi se kaikessa johtaa samaan päätökseen.»

Juutalaiset eivät häntä ymmärtäneet, vaan vaativat ulkonaisia todistuksia siihen, että hän oli Kristus, josta puhuttiin ennustuksissa. Tähän hän vastasi: »Älkää koettako saada tietää, kuka minä olen, taikka ovatko teidän profeettanne kirjoittaneet minusta vai eivät, vaan pankaa minun oppini sydämmellenne ja mitä minä sanon yhteisestä Isästämme. Minua, ihmistä, ei tarvitse uskoa, vaan uskokaa mitä minä sanon kaikkien meidän yhteisen Isämme nimessä.»

»Mitään ulkonaista todistusta siitä, mistä minä olen tullut, ei ole tarpeen, vaan ainoastaan että te seuraatte minun oppiani. Joka sitä seuraa, saavuttaa totisen elämän. Ei voi löytyä mitään todistusta minun oppini totuudesta. Se on valoa, ja niinkuin valoa ei voi valaista, niin ei voi todistaa sen totuutta, mikä on totta. Minun oppini on valoa, ja jokainen, joka sitä näkee, hänellä on valoa ja elämää, ja hänelle ovat kaikki todistukset hyödyttömiä. Mutta joka pimeydessä on, hänen täytyy päästä valoon.»

Mutta juutalaiset kysyivät häneltä uudestaan, kuka hän oli lihassa. Hän sanoi heille: »Minä olen, mitä olen alusta teille sanonut, ihminen ja elämän Isän poika. Ainoastaan se, joka ymmärtää itsekin olevansa tämän Isän poika (mikä on se totuus, jota opetan) ja joka täyttää hänen tahtonsa, lakkaa olemasta orja ja tulee vapaaksi, sillä meitä estää vapaiksi tulemasta vaan se erehdys, joka panee meitä pitämään ruumiin elämätä todellisena elämänä. Vapaa ja kuolematon on vaan se, joka ymmärtää totuuden, että elämä on ainoastaan hänen Isänsä tahdon täyttämässä.»

Ja Jeesus sanoi: »Minun oppini on nukkuvan elämän herätys. Joka uskoo minun oppiani, herää ikuisen elämään ja on elävä kuoleman jälkeen.»

»Minun oppiani ei voi todistaa, mutta ihmiset seuraavat sitä siksi, että se yksin lupaa heille elämää.»

»Niinkuin lampaat seuraavat paimentansa, joka antaa heille ruokaa ja elatusta, niin hyväksyvät ihmiset minunkin oppiani, siksi että se antaa elämää kaikille. Niinkuin lampaat eivät seuraa varasta, joka murtautuu lammaskotaan, vaan pakenevat häntä, niin eivät voi ihmisetkään uskoa oppia, joka perustuu väkivaltaan ja verenvuodatukseseen. Minun oppini on ovi lampaille, ja kaikki, jotka minua seuraavat, löytävät totisen elämän. Hyvä paimen on itse isäntä ja rakastaa lampaitansa ja antaa elämänsä niitten edestä, mutta paha paimen on palkattu eikä rakasta lampaitansa. Sama on opettajien laita, ainoastaan se on totinen opettaja, joka ei sääli itseänsä, mutta huono on se opettaja, joka tekee minuutensa ensimmäiseksi tarkoitukseksien. Minun oppini on, ettemme saa huolehtia itsestämme, vaan olisimme valmiit uhraamaan ruumiillisen elämämme hengen elämälle. Sitä minä opetan ja teen.»

Mutta juutalaiset eivät sittenkään häntä ymmärtäneet, vaan yhä hakivat todistuksia siihen, oliko hän Kristus vai ei, ja olisiko heidän siis häneen uskominen vai ei. He sanoivat: »Älä pidä meitä enää epätiedossa, vaan sano suoraan, oletko Kristus vai et?» Jeesus vastasi, ettei heidän pitäisi uskoa sanoja, vaan töitä. »Niistä teoista, joita minä saarnaan, voitte päättää saarnaanko totuutta vai valhetta. Tehkää niinkuin minä teen, älkääkään enää pysykö tyhjissä sanoissa. Täyttäkää Isän tahtoa, niin te kaikki yhdytte minuun ja Isään, sillä minä, Ihmisenpoika, olen mitä Isä on. Minä olen mitä te sanotte Jumalaksi ja mitä minä sanon Isäksi. Minä ja Isä olemme yhtä. Teidän laissanne on kirjoitettu, että Jumala sanoi ihmiselle: te olette jumalia. Jokainen ihminen on hengessä Isän poika, ja jos hän elää täyttäkseen Isän tahtoa, niin on hän yhtä Isän kanssa. Jos minä täytän Isän tahtoa, niin on Isä minussa ja minä Isässä.»

Sitten Jeesus kysyi opetuslapsiltaan, kuinka he ymmärsivät hänen oppiansa ihmisenpojasta. Silloin vastasi Siimon Pietarinpoika: »Sinun oppisi on, että sinä olet elävän Jumalan poika, että Jumala on hengen elämä ihmisessä.» Ja Jeesus sanoi hänelle: »Autuas olet sinä, Siimon, joka olet tämän ymmärtänyt, sillä totisesti ei ole liha ja veri sitä sinulle ilmoittanut, vaan sinä olet sen ymmärtänyt Jumalan ilmestyksen kautta sydämmessäsi.»

Ihmisen tosi elämä on perustettu tähän tietoon, ja semmoinen elämä ei tiedä mistään kuolemasta.

Juhlassa oli läsnä muutamia pakanoita, jotka olivat kuulleet puhuttavan Jeesuksen opista ja tahtoivat hänen kanssaan siitä asiasta puhua. Kun opetuslapset tämän kuulivat, he pelästyivät. He pelkäsivät, että Jeesus antaisi itsensä ilmi keskustelussaan pakanain kanssa ja kiihoittaisi kansan vastaansa. Ensin he tahtoivat estää Jeesusta näitä tapaamasta, mutta sitten he päättivät sanoa hänelle, ketkä halusivat puhua hänen kanssaan. Tämän kuultuansa tuli Jeesus surulliseksi. Hän tiesi, että jos hän saarnaisi pakanoille, hän sillä selvästi osoittaisi hylänneensä koko juutalaisen lain, kiihoittaisi alemman kansan vastaansa ja antaisi fariseuksille aiheita syyttämään häntä seurustelusta vihattujen pakanain kanssa.

Jeesus oli tuskissaan tästä tiedosta, mutta hän tiesi myöskin kutsumuksensa olevan julistaa ihmisille, yhden isän lapsille, heidän yhteyttänsä riippumatta uskon erilaisuudesta. Hän tiesi, että tämä askel

kukistaisi hänet, hänen ruumiillisen elämänsä, vaan hän tiesi myöskin, että hänen kukistumisensa antaisi ihmisille totisen elämänkäsityksen, ja senvuoksi hän sanoi: »Niinkuin nisunjyvän täytyy hävitä voidakseen kasvattaa hedelmän, niin on ihmisen kadottaminen ruumiillisen elämänsä, tuottaakseen hengen hedelmiä. Se, joka säilyttää ruumiin elämää, kadottaa totisen elämän, ja joka kadottaa ruumiinelämän, voittaa totisen elämän. Sieluni on murheellinen siitä, mikä minua odottaa, mutta minähän olen nykyhetkeen asti elänyt vaan tätä varten, ainoastaan elääkseni tähän hetkeen asti; kuinka sitten voisın olla tekemättä mitä minun on tehtävä? Tulkoon siis tänä hetkenä Isän tahto kirkastetuksi minussa.»

Sitten Jeesus kääntyi kansan puoleen, pakanain ja juutalaisten puoleen, ja lausui avonaisesti, mitä hän ennen oli sanonut vaan salaisesti Nikodeemukselle.

Hän sanoi: »Ihmissuvun elämä eri uskontunnustuksineen ja eri hallitusmuotoineen on päättyvä. Kaikki inhimillinen valta on saava loppunsa. Ainoa välttämätön on ymmärtää ihmisen poikasuhdetta elämän Isään, ja tämä ymmärrys on hävittävä kaiken hajaannuksen ja vallan ihmisten keskuudesta ja yhdistävä heidät yhdeksi ainoaksi suureksi kokonaisuudeksi.»

Silloin sanoivat juutalaiset: »Sinä hävität juuriltaan koko meidän uskontomme. Meidän lakimme mukaan löytyy yksi Kristus, ja sinä sanot, että on olemassa vaan Ihmisenpoika, ja että hän on ylennettävä. Mitä tämä on?» Hän vastasi heille: »Ylentää Ihmisenpoikaa se on elää ymmärryksen valossa, joka löytyy ihmisessä, että niinkauan kuin valo on, eletään sen mukaan. En minä saarnaa mitään uutta uskoa, vaan ainoastaan, mitä jokainen ihminen tietää itsessään. Jokainen tietää, että hänellä on elämä itsessään, ja jokainen tietää, että elämän on hänelle ja kaikille ihmisille antanut elämän Isä. Minun oppini on vaan, että teidän on rakastaminen sitä elämää, jonka Isä on teille antanut.»

Senjälkeen Jeesus nousi ja alkoi pestä opetuslastensa ja Juudaksen jalkoja, ja lopetettuansa hän sanoi: »Minä tiedän, että yksi teistä on pettävä minun ja vuodattava minun vereni, vaan minä olen antanut hänelle syötävää ja juotavaa ja pessyt hänen jalkansa. Tämän minä olen tehnyt opettaakseni teille, kuinka teidän on kohtelemisen niitä, jotka teille pahaa tekevät: Jos niin menettelette, te tulette autuaiksi.» Opetuslapset kysyivät häneltä uudestaan, kuka heistä tulisi hänen pettämään. Mutta Jeesus ei tahtonut häntä nimittää, ettei olisi saattanut häntä rangaistuksen alaiseksi. Pimeään tultua osoitti Jeesus Juudaksen luoksensa ja käski hänen mennä. Juudas nousi pöydästä ja meni, eikä kukaan pidättänyt häntä.

Silloin sanoi Jeesus: »Tämä on mitä sanotaan Ihmisenpojan ylentämiseksi. Sitä tehdä on olla rakastavainen niinkuin Isä, ei ainoastaan niitä kohtaan, jotka meitä rakastavat, vaan kaikkia, myöskin niitä kohtaan, jotka tekevät meille pahaa. Älkää siis puhuko minun opistani, älkää tutkiko sitä järkiperaisesti niinkuin fariseukset, vaan tehkää niinkuin minä aina olen tehnyt, niinkuin nyt olen tehnyt teidän nähtenne. Minä annan yhden ainoan käskyn,—rakastakaa kaikkia ihmisiä. Koko minun oppini on siinä sanottu, että te rakastatte toisianne keskenänne loppuun asti.»

(Getsemanen yrttitarhassa:) »Isä, lopeta kiusauksen taistelu minussa! Vahvista minua täyttämään sinun tahtosi! En minä tahdo omaa tahtoani, oman ruumiillisen elämäni puolustamista; minä tahdon sinun tahtoasi, etten vastusta pahaa». Opetuslapset eivät häntä ymmärtäneet. Hän sanoi heille: »Älkää ajatelko ruumiin asioita, vaan koettakaa nostaa itseänne hengessä. Henki on väkevä, mutta liha on heikko.» Ja taas hän sanoi: »Isä, jos tämä kärsimys on välttämätön, niin anna minun se kantaa; mutta kaikessa kärsimyksessäni tahdon minä ainoastaan, että Sinun tahtosi on tapahtuva eikä minun.» Opetuslapset eivät ymmärtäneet vielääkään häntä. Silloin Jeesus uudelleen taisteli kiusausta vastaan ja vihdoin hän sen voitti ja tuli opetuslastensa luo sanoen: »Nyt on kaikki päätetty, ja te voitte olla rauhassa. Minä en tahdo sotia vastaan, vaan antaudun tämän maailman ihmisten käsiin.»

Kun Pilatus kuuli heidän sanansa, peräytyi hän ja käski viedä Jeesuksen kuolemaan. Mutta ensin hän antoi hänen ruoskittavaksi ja puetti sitten uudelleen kalliisen kaapuun, ja sotamiehet löivät ja rääkkäsivät ja pilkkasivat häntä. Sitten he antoivat hänelle ristin kannettavaksi ja veivät hänet mestauspaikalle ja ristiinnaulitsivat hänet. Ja kun Jeesus riippui ristinpuussa, herjasi häntä koko kansa. Mutta tähän kaikkeen hän vaan vastasi: »Isä, anna heille anteeksi, sillä eivät he tiedä, mitä he tekevät.» Ja kun kuolema jo lähestyi, sanoi hän: »Isä, Sinun haltuusi annan minä henkeni». Ja niin hän painoi päänsä alas ja heitti henkensä.

Uuden suhteen syntyminen.

Totisesti minä sanon teille: ellette käänny ja tule niinkuin lapset, niin ette suinkaan tule sisälle taivaan valtakuntaan. (Matth. 18:3.)

Totisesti, totisesti sanon minä sinulle (Nikodeemukselle): ellei joku vasta uudesta synny, ei hän taida Jumalan valtakuntaa nähdä. (Joh. 3:3.)

Mitä lihasta syntynyt on, se on liha: ja mitä Hengestä syntynyt on, se on Henki. (Joh. 3:6.)

Ei astu kenkään ylös taivaaseen, vaan joka taivaasta astui alas, Ihmisen Poika, joka on taivaassa.

Ja niinkuin Mooses ylensi käärmeen korvessa, niin myös Ihmisen Poika pitää ylettämän: että jokainen kuin uskoo häneen, ei pidä hukkuman, mutta ijankaikkisen elämän saaman.

Sillä niin on Jumala maailmaa rakastanut että hän antoi ainoan Poikansa, että jokainen, kuin uskoo häneen, ei pidä hukkuman, mutta ijankaikkisen elämän saaman. (Joh. 3:13-16.)

Tämä uusi suhde Jumalaan syntyy samassa kun minussa herää tieto ja tunto siitä, että hän rakastaa minua,—rakastaa minua semmoisena kuin olin lapsena; rakastaa minussa sitä lasta, sitä sisäisintä minua, joka oli jäänyt jonnekin vuosien taa, unohduksiin sen itsetietoisien, levottoman, vaativaisen, ylpeän minuuden rinnalla, joka oli kasvanut sijaan ja tunkenut edellisen tieltään. Ja kun minä tunnen tuon suuren voimallisen Jumalanrakkauden kohtaavan minua, niin minä tahtoisin nähdä mitä se oikeastaan on, jota hän minussa rakastaa, tahtoisin vetää sen esille, nostaa sen päivän valoon, ikäänkuin todistaakseni itselleni, että minun sisällisessä itsessäni on jotain, joka siis ansaitsee Jumalan rakkautta. Mutta mitä tarkemmin katson, sitä vähemmän jääpi minusta jäljelle, sitä kirkkaampana paistaa vaan vastaani elävän Jumalan rakkaus.—Tahtoisin hävetä, tahtoisin huomauttaa entisestä elämästäni, jonka koko mustuus, jonka kaikki alhaiset teot, jonka herjaava ylimielisyys samassa on silmiäni edessä. Mutta taas kuuluu vastaan rajattoman hellän Isän ääni: kaikki on unhotettu, kaikki on poispyyhitty, riemuitkaamme vaan palauksestasi!—Ja tässä suuressa sovituksessa minä tunnenkin olevani kuin pesty. Tämän rakkauden valossa minä olen valkoinen kuin lumi. Eikä siinä kyllä. Niinkuin kotiin palannut tuhlaajapoika isän rajattoman rakkauden ympäröimänä ei voinut enää jäädä syntiin, vaan tiesi tulevansa vastaisuudessa aina ajattelemaan ainoastaan tämän isän palvelemista, aivan niin minäkin tunnen, että vastasyntynyt uusi suhde Jumalaan on vapauttanut minut ainoaaksi pahasta, ettei Jumalan ilmakehä ole asettunut minun ympärilläni enää haihtuvana tunnelmana, vaan Isän rajattoman rakkauden tieto on antanut minulle kokonaan uuden elämänviejätyksen, uuden halun elää ainoastaan Hänen tahtoansa varten, joka on nyt muuttunut elämän ainoaksi »pääasiaksi». Minuun syytty vastustamaton veto voima sinne ylös, niinkuin pyrkisin johonkin takasin, josta olen lähtenyt, niinkuin näkisin kaiken kaipaukseni sataman, niinkuin tuntisin, että siellä Hänen luonaan on se kaikki, mikä on hienointa, puhtainta, lämpimintä, mikä on ikuista kotia. Mutta kaikkien minun halujeni ylitse näen yhä Isän suuren rauhallisen rakkauden paisteen, ikäänkuin hän odottaisi minulta jotain, eikä kuitenkaan tahtois antaa minulle mitään aikaa kiitollisuuden tunteisiin. Minusta näyttää, kuin pitäisi minun jostakin ulkopuolelta tavoittaa vastausta siihen, mitä minun nyt on tekeminen tässä armon äärettömässä valtameressä. Onko minun siirtäminen vuoria paikoiltaan, onko minun kääntäminen tuulet kulussaan, vai onko minun lentäminen valokeskusta kohden, siihen uppoutuakseni?

Silloin näen Jeesuksen tutut piirteet.

Juurihan minä luin hänen oppinsa. Juurihan hänen oppinsa kautta sain tietää, että minulla on Isä. Hänen suuri kuolemansahan avasi silmäni näkemään tämän rakkauden äärettömyyttä. Hänen ilmoituksensahan on minulle antanut elävän Jumalan.

Ja hän siis myöskin ilmoittaa minulle, mitä minun on tekeminen.

Hän elää ja ilmoittaa itsensä jokaiselle, joka hänen sanansa kätkee.

»En minä jätä teitä orvoiksi, vaan minä tulen teidän tykönnne.»

»Jokainen, joka minua rakastaa, se pitää minun sanani; ja minun Isäni rakastaa häntä, ja me tulemme hänen tykönsä, ja asumme hänen tykönsä.»

Niin, minä tunnen, että he nyt jo ovat minun tykönä, enkä minä enää ole tietämättä, mitä minun on elämälläni tekeminen.

Kuinka Jeesus ymmärsi Isän tahdon? Mitä hän teki, kun tunsu Isän rakkauden kohtaavan itseänsä?

Hän otti Isän tahdon omakseen, tahtoi niinkuin Isä tahtoi ja rakasti niinkuin Isä rakasti,—rakasti meitä ja tahtoi tehdä meidätkin saman Isän lapsiksi, että mekin olisimme ymmärtäneet saman Isän tahdon ja siinä saaneet ijankaikkisen elämän. Ja hän antautui ristiinnaulittavaksi tietäen, että hän siten antoi meille uskon tähän meidän omaan autuuteemme.

Ja kuitenkin hän juuri siinä täytti Isän tahdon. Hän kirkasti Isän maan päällä, täyttämällä sen työn, minkä Isä oli hänen tehtäväksensä antanut. Ja oli Isän ainoa poika.

»Sillä niin on Jumala maailmaa rakastanut, että hän antoi ainoan Poikansa, että jokainen, kuin uskoo häneen, ei pidä hukkuman, mutta ijankaikkisen elämän saaman.»

Ja minä tunnen, että koko heräämyksessäni toteutuu vaan Jeesuksen rukous:

»Että he kaikki yhtä olisivat, niinkuin sinä Isä minussa olet, ja minä sinussa, että hekin meissä niin yhtä olisivat: että maailma uskoisi sinun minua lähettäneeksi. Ja minä annoin heille sen kunnian, kuin sinä minulle annoit: että he yhtä olisivat, niinkuin mekin yhtä olemme. Minä olen heissä, ja sinä minussa, että he niin yhdessä täydelliset olisivat, ja maailma tietäisi, että sinä minun lähetit, ja että sinä heitä rakastit, niinkuin sinä minua rakastit. Isä, minä tahdon, että kussa minä olen, siellä nekin olisivat minun kanssani, kuin sinä minulle antanut olet; että he minun kunniani näkisivät, jonkas minulle annoit, sillä sinä rakastit minua ennenkuin maailman perustus laskettu oli. Vanhurskas Isä, ei maailma sinua tuntenut, mutta minä tunsin sinun, ja nämät ymmärsivät, että sinä minun lähetit. Ja minä julistin heille sinun nimes, ja vielä julistan; että se rakkaus, jolla sinä minua rakastit, heissä olisi, ja minä myös heissä.»

Kaikki elämän vaikuttimet nyt kääntyvät minussa, kun minä ymmärrän, että minun on rakastaminen ihmisiä niinkuin Isä minua rakastaa. Minä koetan ottaa Isän tahdon omaksi tahdokseni. Ja ensimmäiset tekoni tästä uudesta vaikuttimesta—ne ovat niin lapselliset, niin kömpelöt, niin taitamattomat, että on hyvin vaikea niistä muille kertoa, mutta kuitenkin ne täyttävät sydämeni sykkivällä riemulla, ei siksi, että olisin niillä jotakin aikaansaanut, vaan siksi, että niiden vaikutin on Isästä ja yhdistää minua Häneen, ja että minä tunnen mahdolliseksi kasvaa Hänen tahtonsa täyttämässä.

Siitä hetkestä perustui se suhde Isän ja minun välillä, se ikuinen, joka ei koskaan voi katketa eikä kuolla.

Sen kanssa minä olen alkanut ijankaikkisen elämän. Sillä heräämisestäni asti tähän päivään saakka olen minä elänyt hetki hetkeltä ja tunti tunnilta tämän ainoan totisen Jumalan ja hänen lähettämänsä Jeesuksen Kristuksen tuntemisesta.

14.

Rakkaus.

»Niin tulivat hänen veljensä ja äitinsä, ja seisoivat ulkona, ja lähettivät hänen tykönsä kutsumaan häntä. Ja kansa istui hänen ympärillensä, ja sanoivat hänelle: katso, sinun äitis ja veljesi kysyvät sinua ulkona. Ja hän vastasi heitä, sanoen: kuka on minun äitini taikka minun veljeni? Ja koska hän oli ympäri katsonut niiden päälle, jotka hänen ympärillensä istuivat, sanoi hän: katso minun äitini ja minun veljeni! Sillä joka tekee Jumalan tahdon, hän on minun veljeni ja minun sisareni ja äitini.» (Mark. 3:31-35).

»Älkää luulko, että minä olen tullut rauhaa lähettämään maan päälle. En ole minä tullut rauhaa, mutta miekkaa lähettämään. Sillä minä tulin ihmistä isäänsä vastaan riitaiseksi tekemään, ja tyttärtä äitiänsä vastaan, ja miniätä anoppiansa vastaan, ja ihmisen vihamiehet on hänen perheensä. Joka rakastaa isäänsä taikka äitiänsä enemmän kuin minua, ei se ole minulle sovelias, ja joka rakastaa poikaansa taikka tyttärtänsä enemmän kuin minua, ei se ole minulle sovelias.» (Matth. 10:34-37).

»Te kuulitte sanotuksi: rakasta lähimmäistä, ja vihaa vihollistas. Vaan minä sanon teille: rakastakaat vihollisianne, siunatkaat niitä, jotka teitä sadattavat, tehkää niille hyvää, jotka teitä vihaavat, ja rukoilkaat niiden edestä, jotka teitä vainoovat ja vahingoittavat, että te olisitte teidän Isänne pojat, joka on taivaissa, sillä hän sallii aurinkonsa koittaa niin pahain ylitse kuin hyväinkin, ja antaa sataa niin väärille kuin vanhurskaillekin. Sillä jos te rakastatte niitä, jotka teitäkin

rakastavat, mitä teidän siitä palkkaa on? Eivätkö publikaanit myös niin tee? ja jos te ainoastaan veljeinne kanssa soveliaat olette, mitä te sen kanssa erinomaista teette? Eivätkö publikaanit myös niin tee? Olkaat siis te täydelliset, niinkuin teidän taivaallinen Isänne täydellinen on.» (Matth. 5:43-48.)

Kristus ei pysähtynyt nauttimaan Isän rakkauden paistetta, jonka tunsikin itseänsä kohtaavan. Vaan niinkuin peili lähettää edelleen siihen sattuvan valon, niin lähetti Kristus Isän rakkauden edelleen ihmisiin.

Totinen rakkaus on ihmisen kautta kulkeva Jumalan rakkaus.

Taikka selvemmin: Se rakastaa totisesti, joka koettaa rakastaa muita, niinkuin tuntee Jumalan rakastavan häntä itseänsä.

Joka yhtyy Isään, hänen täytyy tuntea ihmisissä saman Isän lapsia. Hänen täytyy tuntea, että hänen pysymisensä Isässä on samaa kuin rakastaa kaikkia ihmisiä niinkuin Isä kaikkia rakastaa. Se on: hänen täytyy tuntea Isän rakkauden alituisesti kulkevan hänen kauttansa.

Tämän ymmärtäminen, tämän tiedon ensimmäinen värähdys, jota ei vähinkään teko ollut vielä ennättänyt seurata, toi minut lähemmäksi ihmisiä ja antoi aavistaa äärettömän lujan ja lämpimän yhdyssiteen kaikkien meidän välillä.

Oli niinkuin jokin vangittu olisi minussa vapauteen päässyt, kun opin tuntemaan tämän uuden Jumalasta lähtevän rakkauden.

Se oli uusi, ja kumminkin se oli sydämmen kotoisin tunne, sen lämpimin kieli. Se oli erilainen kuin entinen rakkaus, ja kumminkin se oli yhtä ymmärrettävä ja yhtä tuttu.

Uusi ja erilainen se oli siksi, että se kohtasi kaikkia erotuksetta, ja jota vastoin entinen inhimillinen rakkaus valitsi jotkut pitääkseen heitä parempina toisia. Erotus omaisten ja vieraiden, tuttujen ja tuntemattomien välillä ikäänkuin katosi. Sillä juuri tämä erotus oli vieras uudelle rakkaudelle. Ja kumminkin minä sanomalla sanon, ettei tämä uusi rakkaus ollut minulle tuntematon, vaan tuttu ja kotoinen. Lapsena minä osasin rakastaa omaisiani ja muita ihmisiä, jotka olivat minulle hyviä, juuri sillä samalla rakkaudella. Ja vielä nytkin vanhempana yksi puoli tai yksi osa omaisrakkaudesta oli sitä samaa, sitä oikeata, vaikka tämä osa iän karttuessa oli yhä supistunut ja antanut yhä enemmän sijaa itsekkyydelle.—Niinikään, olihan se vaatimaton tunne, jonka olin itsessäni löytänyt ja sittemmin tehnyt suureksi isänmaanrakkaudeksi, alkujaan puhtain ja vilpittömin tunne, eikä siihen ollut sekaantunut mitään kerskailemisen tarvetta tai etevämmyyden pyyntöä.

Kaikissa tapauksissa, kun heräsin, oli minulle kohta selvänä uuden rakkauden laatu. Puhtaudellaan, vilpittömyydellään ja rajattoman kehittymisen mahdollisuudella se minut hurmasi. Se oli itse valo. Jumala on rakkaus.

Mutta samalla minulle oli selvänä, kuinka poljettu se minussa oli, kuinka unohtunut, kuinka kehittymättömäksi jäänyt, kuinka sotkuksissa itsekkyyden kanssa.

Minun täytyi melkein kauhistua nähdessäni mitä rakkaus on ja kuinka vähän minä rakastin. Lukuunottamatta omaisiani, minulla kyllä oli ystäviä. Ne olivat niitä, jotka eivät olleet joutuneet pyrintöjeni tielle, niitä, jotka tahtoivat minulle sitä, mitä minäkin tahdoin itselleni, jotka olivat minun puolellani, kun minä kilpailin vieraiden kanssa,—jotka toivoivat minun pääsevän muiden yläpuolelle ja joille minun viholliseni olivat vihollisia. Mutta heti kun minun ja ystäväni edut menivät vastakkain, saatoin minä jättää hänet ja olin valmis löytämään hänessä kaikellaista rumuutta.

Jonkinlainen hämärä aavistus siitä, että elämän ajatus ja merkitys oli haettava minussa itsessäni asuvasta rakkauskyvystä, oli nuoruudessani saattanut minut tempaamaan irti sydämmestäni sen, mitä siinä oli rakkautta, eroittamaan sen ikäänkuin nähtäväksi ja käsin pideltäväksi, ja, kun se tuntui minusta liian vähäpätöiseltä ja vaatimattomalta, kaikin tavoin kehittämään ja paisuttamaan sitä mahdollisimman suureksi ja valtavaksi. Ja kun minä vihdoin, käytettyäni loppuun kaikki keinot tämän luonnottomasti kasvatetun rakkauden ylläpitämiseksi, luovuin turhasta vaivasta, näin minä, että todellinen rakkauskyky ei ollut nimeksikään suurennut, vaan päinvastoin oli entistänsä ehkä vieläkin vähäpätöisempi. Eikä siinä kyllä. Sen sijaan, että olisin ruvennut rakastamaan enemmän kuin ennen rakastin, oli minulle vaan kertynyt yhä enemmän vihattavaa. Ei edes niitä ihmisiä kohtaan, joita sanotaan puoluelaisiksi, samanmielisiksi, liittolaisiksi, minulla ollut sen enempää lämpimyyttä, kuin että saatoin pitää jokaista heistä kuolleena myöskin minulle, heti kun hän oli kuollut puolueelle tai yleisölle.

Minä heräsin omien vihollisteni keskuudessa.

Ja näitkö nyt minun piti siunata ja rakastaa ja palvella!

Epäilemättä, koska me olemme saman Isän lapsia, koska Isä heitä rakastaa niinkuin minua, koska minun täytyy olla vaan peili, josta Isän rakkaus heihin heijastuu.

Isän kasvojen edessä kaikki viha ihmisiä kohtaan katoaakin niinkuin yön varjo päivän tieltä. Ja ainoastaan tultua pois Jumalan kasvojen edestä, ajatellessa suhteita ihmisiin ja oloja jokapäiväisessä elämäntouhussa, voi tuo vihollisuus jälleen näyttää voittamattomalta.

Mistä syntyvät minulle viholliseni?

Koetan lyhyesti vastata tähän kysymykseen.

Olen jo edellisissä kuvauksissa osoittanut, että kaikkien pyrkimyksieni perustus, koko elämäni perussävel ja sen päävaikutin oli toisten rakkauden taivuttamisessa itseeni. Ilmestyen yksinkertaisimpana jo lapsuudessa ja selvimpänä nuoruudessa, se ilmeni sittemmin elämän koko moninaisuudessa, elämän levottomissa, ristiriitaisissa pyrinnoissa, maineen ja kunnian, rikkauden tavoittelussa. Minun vihollisiani siis olivat kaikki ne, jotka tässä tulivat tielleni, kaikki ne, joita minä en miellyttänyt, jotka eivät minua rakastaneet ja jotka eivät omistaneet sitä kuvaa minusta kuin tahdoin.

Mutta nyt edellyttää yhtyminen Isään, että tulen riippumattomaksi tästä ihmisten rakkaudesta, että ennen kaikkea juurinensa hävitän tuon valhekuvan itsestäni, että luovun omasta tulevaisuudestani ja kaikista pyrinnoista järjestää aineellinen elämäni omien toiveitteni mukaiseksi.

Senvuoksi yhtyminen Isään samalla poistaa kaiken aiheen vihamielisyyteen ihmisiä vastaan.

Niille, jotka ovat itse kokeneet uudestasytymyksen, en minä tarvitsisi tarkemmin selittää tätä pääkohtaa siinä, sitä, kuinka rakkaus ihmisiin vaan senvuoksi, että sama Isä näkee heitä ja puhuu heille ja sanoo heitä lapsikseen, voi syntyä, kehittyä ja kasvaa.

Mutta minä olen ennen itse pudistanut päätäni niille, jotka minulle puhuivat tämmöisen rakkauden mahdollisuudesta. Minusta on tuntunut mahdottomalta rakastaa ihmisiä, joihin ei minulla ollut mieltymystä. Ja kun tiedän, että ainoastaan Isään yhtyminen on voinut saattaa minua käsittämään, mitä tämmöinen rakkaus on, niin voin hyvin asettua niiden kannalle, jotka eivät sitä käsitä, vaan kysyvät: mitä se merkitsee, että meidän on rakastaminen vieraita? Kuinka meidän on rakastaminen meille tuntemattomia ihmisiä? Kuinka meidän on alkaminen rakastamaan niitä, joihin meillä ei ole mitään tunteita? Täytyyhän meidän, jos tehtävämme todellakin on tämä, voida aavistaa mimmoinen se rakkaus on, johon meidän on pyrkiminen!

Ja niin omituinen on maailman rakennus, ettei ihminen todellakaan tässä kohden jää vastausta vaille, vaikei hän tahtoisikaan sitä hakea suoraan sieltä, mistä se on haettava. Jokainen ihminen tietää, mitä rakkaus on. Sillä jokaisella ihmisellä on omaisia, joita hän on rakastanut tai vieläkin rakastaa, ja jokainen tietää, että tässä rakkaudessa on yksi osa puhdasta ja kuolematonta, puhtainta mitä ihmisessä voi olla. Se oli synnynnäinen, lapsuudesta asti tuttu suhde; —tuskin mikään asia maailmassa saattoi ollakaan niin tuttu, kuin tuo lämmin suhde omaisiin. Se voi tosin olla vaan ikäänkuin etäinen muisto, mutta se on kumminkin antanut käsityksen siitä, mitä rakkaus on. Jokainen ihminen on joko isä tai äiti tai poika tai tytär tai veli tai sisar. Ja jokainen ihminen on joko vanhus tai keski-ikäinen tai lapsi. Nyt kuuluu vastaus: rakasta vanhuksia niinkuin rakastat isääsi ja äitiäsi, ikäisiäsi ihmisiä niinkuin veljiäsi ja sisariasi, ja vieraita lapsia niinkuin omiasi.

Niille, jotka luulevat, että ihmisten väliset rakkauden suhteet ovat tunteen asioita, joita ihminen ei itse voi ohjata, saattaa tämä näyttää oudolta ja he hylkäävät sen ensi kuulemalta. Sillä heidän tunteensa lyöpi heti vastaan, ja tähän tunteeseen he vaan ovatkin tottuneet luottamaan. Kuinka muka vois in rakastaa tuota ryppyistä akkaa niinkuin vanhaa äitiäni, jonka olento on silmissäni kirkastunut loukkaamattomaksi kuvaksi! Taikka tuota äijää niinkuin vanhaa isääni! Tai voisinko rakastaa palvelustyttöämme niinkuin omaa sisartani; tuota miestä, joka on kilpailijani, niinkuin veljeäni, jolle mielelläni suon kaikessa etusijan! Taikka vierasta katupoikaa niinkuin omaa pienoista lastani, jota en voi liikutuksesta ottaa syliini!

Mutta järki sitävastoin heilläkin hyväksyy ajatuksen kokonaan. Järki sanoo kohta, että kaikki nuo tuntemattomat ukot ja akat, miehet, naiset, lapset eivät eroa mitenkään niistä muutamista henkilöistä, joihin tunnen rakkautta,—että juuri tuota akkaa, jossa minä en näe kuin rumia ryppyjä, joku sanoo äidiksensä,—että tuo akka siis voi olla aivan samallaisen hellän rakkauden esineenä, kuin minunkin äitini,— että siis minun tunteeni on vaillinainen, koska se ei voi kiintyä siihen, mitä toinen rakastaa.

Ja samassa kuin on näin kosketeltu tunteen arinta kohtaa, sen riittämättömyyttä, on tunne valmis liikahtamaan, etsimään uutta esinettä, jota se tähän asti ei ole ymmärtänyt sulkea lämpimyyteensä.

Miksi sanonkaan tuota akkaa ryppyiseksi, siten värittäen lauseeni kieltämättä vähän halveksivaksi. Totta on, että hänen kasvonsa ovat ryppyiset; mutta niinhän on äitinikin. Ja kun nyt lähemmin

tarkastelen hänen piirteitensä, niin vähitellen ja yhä selvemmin alan ymmärtää, että ne ovat samallaisten kärsimysten ja vaivojen tuotetta, joita on ollut äidillä. Tuossa silmän luona värähtää vieraalla vanhuksella aivan niinkuin äidillänikin. Poskien alaosa suupielen luona on paksuissa rypyissä. Ne tietysti eivät siinä aina ole olleet. Ne ovat muodostuneet varmaan niinkuin äidilläkin: ensin muistan olleen vaan tuskin huomattavan viivan; mutta se syventyi ja toisia tuli vuosien mukana viereen, kunnes ne vähitellen hänen harmaantuessaan muuttuivat vanhuuden siliämättömiksi rypyiksi. Ja yhtäkkiä vieraan vanhuksen kasvot kirkastuvat silmissäni. Hänenkin rypynsä ovat muodostuneet vähitellen ja niilläkin on oma historiansa, niittenkin takana on kokonainen elämä suruja ja iloja. Katson hänen silmiinsä ja minuun tulvahtaa outo riemu. Siinä hetkessä ymmärrän, miksi Jumala häntä rakastaa ja miksi siis minunkin on häntä rakastaminen niinkuin äitiäni.

Tällä tavoin, omaisrakkauteen vertaamalla, voi selvittää sen rakkauden laatu, jolla Jumala tahtoo meidän rakastavan erotuksetta kaikkia niitä ihmisiä, joita näemme ympärillämme ja joiden keskuudessa elämme.

Ihminen syntyy vaan omaisrakkaus sydämessä. Omaisrakkaus on hänellä valmiina ilman että hän on sitä tarvinnut työllensä saavuttaa. Mutta maailma sitten hänelle väärin opettaa, että hänen asiansa on vaan kartuttaa tätä omaisrakkautta, että hänen on rakentaminen sen perustukselle, että hänen on valvominen omaistensa etua muiden rinnalla ja muiden kustannuksella. Ja hänen elämänsä muodostuukin taisteluksi omaisten puolesta vieraita vastaan, samalla kuin se on taistelua hänen itsensä ylentämiseksi muiden rinnalla.

Mutta uudestasyntymys tuottaa hänelle uuden käsityksen. Uudestasyntymys on Jumalan välittämä sovitus vieraan kanssa, rakkauden syntyminen siihen, mikä ennen ei ole ollut rakkauden esineenä. Omaisrakkaus kadottaa silloin kaiken merkityksensä, mikäli se on omaisien asettamista vieraiden edelle.

Koko tämän asian, jota niin suurella vaivalla ja niin monimutkaisesti koetan selittää, on Kristus lausunut lyhyesti ja selvästi. Paitsi yllä mainittuja kohtia, tapaamme Luukaan evankeliumissa vielä seuraavat sattuvat sanat: »Jos joku tulee minun tyköni, ja ei vihaa isäänsä, ja äitiänsä, ja emäntäänsä, ja lapsiansa, ja veljiänsä, ja sisariansa, ja päälliseksi omaa henkeänsä, ei se taida olla minun opetuslapseni.»

»Joka rakastaa isäänsä taikka äitiänsä j.n.e.—enemmän kuin minua, ei se ole minulle sovelias.» Mutta »tulla Jeesuksen luo» taikka »olla hänelle sovelias» se on yhtä kuin rakastaa kaikkia ihmisiä erotuksetta, sen perustuksella, että kaikki ihmiset ovat saman kotoisen elämänhengen, saman Isän lapsia.

Meidän ei ole rakastaminen omaisia enemmän kuin vieraita, se on, meidän on rakastaminen vieraita sillä rakkaudella, jolla kykenemme rakastamaan omaisiamme.

Mutta,—sanotaan tähän—rakkaus johonkin ihmiseen edellyttää, että syvennyn tämän ihmisen sisälliseen olentoon. Mahdotontahan on siis synnyttää rakkautta miljooneja olentoja kohtaan, koska nähtävästi tarvitaan paljon aikaa oppiakseen rakastamaan yhtäkin sellaista ihmistä, jota ennen ei ole rakastanut.

Tähän täytyy vastata, että rakkauden laajentumista ihmissydämessä ei voi mitata lukumäärän mukaan, että, jos sisällisellä työllä olen onnistunut hävittämään vastenmielisyyteni jotakin henkilöä kohtaan tai olen oppinut rakastamaan semmoista ihmistä, johon minulla ennen ei ole ollut mitään tunteita, niin, huolimatta siitä, että olen työni kohdistanut johonkin erityiseen henkilöön tai henkilöryhmään, minä olen samalla joka suunnalle laajentanut rakkauden kykyä, se on, minun on nyt helpompi rakastaa kaikkia muitakin ihmisiä, joita ennen en ole rakastanut tai joihin olen tuntenut vastenmielisyyttä.

Minulla on omaiset ja omaisrakkaus vaan sitä varten, että ymmärtäisin, kuinka minun on rakastaminen vieraita. Toisin sanoen, omaisrakkauden avulla minä ikäänkuin ymmärrän, että ja miten Jumala rakastaa niitä ihmisiä, joita minä en vielä rakasta.

Kokemus näyttää sitäpaitsi, että juuri omaisrakkautta, mikäli se on puhdasta ja itsekkyydestä vapaata, ei voi mielin määrin laajentaa ja kasvattaa. Vai voiko kukaan sanoa onnistuneensa laajentamaan rakkauttansa omaisiin? Kuka voi sanoa, että hän nyt rakastaa isäänsä tai äitiänsä enemmän kuin ennen, nuorempana, tai että hän rakastaa vaimoansa hellemin kuin alussa, tai veljiänsä tai sisariansa tai edes omia lapsiansa, enemmän kuin hän niitä on rakastanut? Ei kukaan. Ihminen ei voi omin keinoin saada luonteensa sisältymään suurempaa rakkauskkykyä kuin minkä se sisältää. Hän voi ainoastaan kohdistaa rakkauskkykynsä semmoisia ihmisiä kohtaan, joita hän ei ole ennen rakastanut, ja siten oppia rakastamaan yhä useampia ihmisiä tai ihmisryhmiä sillä rakkaudella, mikä hänellä on käytettävänä. Ja silloin hänen omaisrakkautensaakin vasta kirkastuu. Mutta jos hän

kohdistaa rakkauskykynsä yhä ja yhä omaisiinsa tarkoituksella näin suurentaa tätä kykyä, niin pettyy hän surullisesti. Kaikki hänen pyrintönsä särkyvät ja hän katkeroiittaa sekä itsensä että ne, joita hän luulottelee rakastavansa—Merkillistä on tältä kannalta tarkastella ihmiselämätä. Merkillistä on nähdä, kuinka niitä tuhansia, miljoonia ihmisiä, jotka eivät ole ymmärtäneet eivätkä koeta vapaaehtoisesti toteuttaa Kristuksen ilmoittamaa uutta rakkauden oppia, elämän yhä kovenevat kärsimykset tahtovat ikäänkuin väkisin johtaa tätä totuutta kohden. Puhumatta nyt niistä ihmisen pääkärsimyksistä, joiden tarkoitus on horjahuttaa hänen uskoansa omaan tulevaisuuteen ja lannistaa hänen toiveitansa siihen, että muut ihmiset kesken omia asioitansa voisivat joutaa häntä ajattelemaan, saati rakastamaan, tarkoittavat useimmat muut tavallisimmista kärsimyksistä saattaa ihmistä siihen, että hän, sen sijaan kuin ei ole tyytynyt omaisten ja vaatimattomien ystävien rakkauteen, vaan tahtonut vieraiden rakkautta, nyt päinvastoin itse oppisi vieraita rakastamaan. Tässä kohden on juuri syvin merkillisyys. Sillä elämä näyttää ihankuin tahallaan tuovan ihmisen tielle vieraan ja vihatun. Elämä tietää että jos hän oppii rakastamaan yhden vieraan sillä rakkaudella, joka hänellä on käytettävänä, niin hän samalla ilman muuta oppii kaikkia muitakin vieraita enemmän rakastamaan. Ja sentähden se tavalla tai toisella liittää hänet tähän yhteen, pakottaa heidät asumaan yhdessä, kärsimään yhdessä, suremaan ja iloitsemaan yhdessä. Tällöinen vieraiden ainesten yhdistäminen tapahtuu hyvin usein esimerkiksi avioliittojen kautta. Minkä inhimillisen olosuhteen ympärillä voisikaan ajatella enemmän kärsimyksiä kuin avioliiton! Sattuu tosin usein, että avioliiton soimijat eivät ole toisillensa henkisesti vieraita; mutta kuinka paljoa useammin käy niin, että aistillinen viehätys yhdistää aviopuolisoiksi kaksi luonteeltaan ja kehitykseltään toisilleen kokonaan vierasta olentoa,—että, kun aistillinen tenho luonnon pakosta on kadonnut, nuo kaksi jäävät seisomaan vastakkain, vento vieraina toisilleen ja tuntien yhä kasvavaa kolkkoutta. Kuka mittaa silloin ne kärsimykset, joita heidän on kestäminen, oppiakseen ehkä vasta elämänsä ehtoolla rakastamaan toisiansa, hiljaa ja vaatimattomasti, niinkuin veli rakastaa sisartansa ja sisar veljeänsä!—Eikö liene myöskin kyllin tunnettu se ilon ja onnen täydellinen myrkytys, mikä perheessä voi olla välttämätön, jotta anoppi oppisi rakastamaan miniätä ja miniä anoppiansa? Ja jos kärsimykset todella opettavat anopin rakastamaan miniätä niinkuin hän rakastaa omaa poikaansa, niin eikö hän silloin jo ole uusi ja kirkastunut ihminen, jolle on enää mahdoton vihata ketään, vaan joka rakastaa kaikkia?—Mutta miksi minä luettelisin esimerkkiä elämästä, joka on jokaiselle tunnettu ja jota jokainen itse elää? Kuka täysikäinen ihminen ei itse tietäisi, että elämämme todella on täynnä tällaisia kärsimyksiä ja että ne kummallisella tavalla seuraavat meitä, mihin ikinä koetammekin niitä paeta? Ja kuka ei olisi, nähdessään näitä kärsimyksiä, ihmetellyt tai nurkunutkin kohtalon säälimättömyyttä!

Mutta kärsimykset ovat Jumalan rakkauden viimeinen todistus. Sillä ne ovat aiotut niille vapaille ihmisille, jotka vapaasti hylkäävät Kristuksen ilmoittaman rakkaudenopin, että he edes omien kärsimystensä kautta ehdottomastikin löytäisivät oikealle tielle. Eikö totta, yksi askel vielä Jumalan puolelta—ja koko siitä tahdon vapaudesta, josta ihminen itse ylpeilee ja joka antaa hänelle arvon olla Jumalan kuvan kaltainen, ei ole mitään jäljellä!

Mainitsemani Kristuksen sanat eivät ole mitään satunnaisia lausumistapoja, vaan sisältävät ytimen Kristuksen rakkaudenopin. Ne ilmaisevat ihmisille kokonaan uuden näkökannan, josta luonnollisella ihmisellä ei ole aavistustakaan. Ne tarkoittavat, niinkuin tarkoittaa kaikki, mitä Kristus on sanonut, Jumalan valtakunnan perustamista ihmisten keskuuteen, valtakunnan, jossa ihmiset riippuvat yksistään Isästä ja hänen tahdostaan.

Sentähden tämä oppi ulottuu kaikkiin olosuhteisiin, mitkä ovat meidän maailmassamme suinkin mahdolliset:

Minulla on tosin omaisrakkaus siksi, että ymmärtäisin miten minun on vieraita rakastaminen. Mutta ei siinä kyllä.

Minulla on kotirakkaus, että minä oppisin rakastamaan vieraita koteja, että ymmärtäisin kaikki kodit niiksi sijoiksi, joissa asuu minun veljiäni ja sisariani,—minun oman isän lapsia.

Ja vieläkin enemmän.

Minulla on isänmaa, ja minä rakastan sen kansaa ja sen kieltä, vain ymmärtääkseni, kuinka minun on rakastaminen vieraita maita, vieraita kansallisuuksia ja vieraita kieliä, se on, ymmärtääkseni taaskin, että kaikki eri kansallisuudet ovat saman Isän lapsia, joita hän rakastaa niinkuin meitä. Jos siis olen yhtynyt Isään, niin täytyy minun tässäkin asiassa pitää hänen rakkauttansa, joka kohtaa kaikkia erotuksetta, ainoana ohjeena, eikä hakea maailman opeista mitään erikoista ohjetta, joka sallisi minun rauhassa rakastaa omaani ja vihata vierasta. »Te kuulitte sanotuksi: rakasta lähimmäistäs, ja vihaa vihollistas. Vaan minä sanon teille: rakastakaat vihollisianne, että te olisitte teidän Isänne pojat, joka on taivaissa.»

Aivan niinkuin omaisrakkaus ei voi kasvaa ennenkuin olen oppinut rakastamaan vieraita niinkuin omaisiani, aivan samalla tavalla ei voi olla mitään hyötyä siitä, että minä koetan puhalttaa hehkuksiin

isänmaanrakkauden. Todellinen rakkauskyky ei siitä liikahtaa nimeksikään ylöspäin, vaan sen sijaan kasvaa kansallisylypeyteni, johon tosi rakkaus päinvastoin tukehtuu. Ja kansallisylypeys kasvattaa minulle yhä yltyvän kansallisvihan vieraita vastaan. Kaikki kansallisuudet elävät siinä maailman uskossa, että he menisivät suinpäin turmioon, jos seuraisivat uutta totuuden oppia. Ja sentähden he sulkevat rajansa ja koettavat kaikin tavoin nostattaa kansan rakkautta omaan itseensä. Mutta kuka taaskin mittaa ne veriset kärsimykset ja ne raskaat taakat, joita kansojen on kestäminen tullaksensa vihdoinkin pakostakin tämän saman totuuden tielle, avatakseen rajansa selko selälleen ja oppiakseen toistensa tarpeita palvelemaan ja toisiansa rakastamaan niinkuin omaansa!

Vielä minun täytyy ottaa puheeksi pari kohtaa.

Olen sanonut, että esimerkiksi äiti, vaikka kuinka koettaisi suurentaa rakkauskykyänsä omiin lapsiinsa, ei sitä voi tehdä. Hänen yrityksensä tulevat päättymään—ja melkein aina päättyvätkin—siihen, että hän yhä enemmän antautuu vaan lastensa ruumiillisen hoidon ja aineellisen hyvinvoinnin palvelemiseen.

Ainoastaan yhdessä tapauksessa voi todellinen rakkauskyky suurentaa. Siinä tapauksessa, että äiti oppii rakastamaan vieraita lapsia niinkuin omiansa, ei ainoastaan tunteissa, vaan teoissa. Sillä silloin hän itse on muuttunut uudeksi ja kirkastuneeksi ihmiseksi, joka tietää, mitä hänen omat lapsensa ovat ja mitä he tarvitsevat. Hän rakastaa heitä Jumalan rakkaudella, joka ei voi suurentaa vaan siksi, ettei sitä voi mitata.

Jos sen rakkauden ohjeena, jolla meidän on vieraita lapsia rakastaminen, on se rakkauskyky, jolla voimme rakastaa omiamme, niin on ihanteena sille rakkaudelle, jolla meidän on omia lapsiamme rakastamisen, Jumala itse.

»Niin on Jumala maailmaa rakastanut, että hän antoi ainoan Poikansa—»

Mitä tämä merkitsee inhimillisesti?

Se merkitsee, että meidän ei ole rakastaminen omia lapsiamme niinkuin kana rakastaa poikiansa, vaan henkisesti, niin, että jos meidän lapsemme, opittuansa meiltä totuuden, sanoisi: »isä ja äiti, minä näen, että totuus minua vaatii uhraamaan henkeni sen edestä, ja minä olen tullut jättämään teille hyvästä», niin me emme ottaisi häntä syliin estääksemme häntä tästä teosta, vaan ottaisimme hänet syliin siunataksemme hänet siihen.

15.

Mistä syystä en ruvennut tuomariksi.

»Älkää tuomitko, ettei teitä tuomittaisi.» (Matth. 7:1.)

Kirjanoppineet ja fariseukset toivat kerran Jeesuksen eteen, joka istui temppelissä ja opetti kansaa, huoruudessa tavatun vaimon, ja sanoivat: »Laki käskee meitä, että tällaiset ovat kivillä surmattavat. Mitäs sinä sanot?»

He kysyivät näin, koska tiesivät Jeesuksen opettavan, että ihmisen tulee kuunnella ainoastaan taivaallisen Isänsä ääntä eikä tuomita ketään. Ja he toivoivat siis, että hän olisi nyt sanonut heille jotakin, joka oli heidän omaa lakiansa vastaan.

Jeesus, tietäen tämän, kumartui ja kirjoitteli vaan sormellansa maahan, tahtomatta ensin vastata mitään. Mutta kun he yhä vaativat vastausta, ojensi hän itsensä, ja sanoi heille:

»Joka teistä on synnitön, se heittäköön ensin häntä kivellä.»—

Jos nyt Jeesus olisi antanut toisen vastauksen ja sanonut heille jonkun rangaistuslajin, joka olisi lain mukaan ollut tähän rikostapaukseen sovitettava, niin kenen tahdon mukaan hän silloin olisi menetellyt? Hän olisi menetellyt »kansan tahdon» mukaan, »kansan oikeudentunnon» mukaan, joka on lausuttu kansan laissa. Hän olisi myöskin tehnyt itsensä tuomariksi.

Mutta hän ei niin tehnyt, vaan sanoi, että ruvetkoon se tuomariksi, joka tuntee olevansa synnitön.

Samaa opetti hän vuorisaarnassansa, kun suorin sanoin kielsi tuomitsemasta:

»Miksi näet raiskan, joka on veljes silmässä, etkä huomaa malkaa omassasi? Taikka kuinka sinä sanot

veljellesi: odotappas, minä otan raiskan silmästäsi, ja katso, malka on omassa silmässä? Sinä ulkokullattu, heitä ensin malka ulos silmästäsi, ja katso sitten, kuinka saisit raiskan ulos veljesi silmästä.»

Ja kuinka hän olisi voinut ruveta tuomariksi, joka määrää rangaistuksia pahoille ja siis vetoo inhimilliseen pakkovaltaan, kun hän itse juuri oli antanut näille ihmisille uuden lain, että pahoja ei pidä väkivallalla vastustaa?

Kristuksen opetus on siis selvä.

Juuri näistä syistä oli nyt minunkin valittava Isän tahdon ja yhteiskunnan tahdon välillä.

Jos minä olisin tullut tuomariksi, olisi minun pitänyt vannoa tuomarivala. Mitä se on se tuomarivala? Minun olisi pitänyt vannoa, että tulen seuraamaan »kansan tahtoa» eli »kansan oikeudentuntoa» semmoisena kuin se ilmaantuu kirjoitetussa laissa, se on, että tulisin tämän kansan tahdon toimeenpanijaksi, sen kätyriksi, tuomitsemaan sen nimessä niitä, jotka lakia rikkovat.

Mikä on kansan tahto? Kuinka se on saatu selville? Kuinka voin olla varma siitä, että se on kansan tahto, joka on vaatinut esimerkiksi kuolemanrangaistuksen rikoslakiimme? Taikka jos valtiopäivälaitoksemme on todella niin merkillinen ja viisaasti kokoonpantu ihmekalu, että sen avulla on käynyt mahdolliseksi päästä kansan tahdon perille, niin mitkä takeet minulla voivat olla siihen, ettei ole päästy ainoastaan kansan tahdon vaan myöskin sen oikeudentunnon perille? Sillä onhan kansan tahto jotakin ihan toista kuin kansan oikeudentunto. Vai voivatko valtiopäivät saada aikaan senkin, mikä jokaiselle yksityiselle on itsensä suhteen niin vaikea saavuttaa,—sen, että kansa todella rupeaa tahtomaan sitä, mitä se pitää oikeana?

Mutta olkoon, että valtiopäivämiehet voivat äänestämällä päästä selville siitä, mikä on kansan oikeudentunto. Niin ollen jääpi jäljelle vaan se kummallinen seikka, että oikeudentunto, se on: omatunto, joka pitäisi olla sama kaikilla ihmisillä, voi olla erilainen kansalla kuin sen yksityisillä jäsenillä.

Minun olisi nyt vannominen, että tahdon ottaa noudattaakseni »kansan tahtoa», joka suurimmaksi osaksi edellyttää erilaista oikeudentuntoa, kuin mikä minulla on. Vala on Jumalaan vetoava lupaus ihmisille, että tulen menettelemään heidän tahtonsa mukaan.

»Taas te kuulitte sanotuksi vanhoille: älä vanno väärin, vaan pidä valas Herralle. Vaan minä sanon teille: älkää ensinkään vannoko.» (Kolmas käsky vuorisäärnässä.)

Ja todellakin,—kuinka voisin täyttää Isän tahtoa, ja samalla kertaa valalla sitoutua noudattamaan ihmisten tahtoa, joka lakikirjassa löytyy edeltäpäin ilmoitettuna kutakin tapausta varten! Isän tahto on siitä omituinen, että se kussakin eri tapauksessa osoittaa minulle, miten minun on menetteleminen. Olen antautunut kokonaan tälle Isän tahdolle, ja se johtaa minua nykyisyydestä nykyisyyteen. Nyt minä hänelle itsellensä vannoin, että vastaisuudessa tulen erityisissä tapauksissa aina noudattamaan jotakin muuta kuin hänen tahtoansa!

Jos aijon aina seurata Jumalaani, niin en voi samalla kertaa vannoutua jollekin muulle.

Jos minä olen valalla sitonut toimintavapauteni, on minun mahdoton edes ajatella Jumalan tahdon täyttämistä. Pelko, että tämä tahto näyttäytyisi ristiriitaiseksi virkavelvollisuuteni kanssa, tekee minulle tarpeelliseksi ajatella Jumalaa niin vähän kuin mahdollista. Minun täytyy nimenomaan oppia panemaan hyvin vähän arvoa sille sisälliselle äänelle, joka tahtoisi nousta virkavelvollisuuksia vastaan.

Mahdoton on harjoittaa yhteiskunnallista pakkovaltaa Jumalan nimessä tai edes Jumala ajatuksissa. Ainoastaan kirjoituksissa ja juhlallisemmissa puheissa voi tavata väitteitä, että niin tehdään. Mutta itse asiassa ensimmäinen vallanharjoitus ehdottomasti karkoittaa Jumala-ajatuksen. Pakkovallan harjoitus ajan pitkään saattaa ihmisten uskonnollisen elämän supistumaan vaan jonkinlaiseksi sisälliseksi, persoonalliseksi erikoiselämäksi, jolla ei ole mitään yhteyttä jokapäiväisen yhteiskunnallisen elämän kanssa, ja luopi heille ahtaan käsityksen Jumalasta, joka ei tahdo mitään tästä elämästä tietää. Kuinka hullunkuriselta heistä tuntuisikaan sekoittaa Jumalan tahtoa johonkin yhteiskunnalliseen kysymykseen!

Ja kumminkin, kaikki riippuu siitä, että me tunnustamme Isän tahdon ainoaksi ratkaisijaksi niissä kysymyksissä, joita elämä eteemme asettaa.

Perustumatta Kristuksen nimenomaisiin sanoihin ja opetuksiin, voi saman asian—ettei meidän ole tuomitseminen—todistaa myöskin välittömästi hänen rakkaudenoppinsa avulla.

Silloin sanon, että syy, miksi en voinut ryhtyä tuomarintoiimeen, oli se, että minun olisi pitänyt tuomita rangaistukseen niitä, joita minun oli rakastaminen niinkuin omaa isääni tai äitiäni tai veljeäni

tai sisartani tai parasta ystävääni.

Jos kuvailen, että isäni olisi tehnyt itsensä syyppääksi semmoiseen tekoon, joka on laissa rangaistuksen alainen, niin en minä olisi voinut tuomita häntä. En tarvitse kauan ajatella ymmärtääkseni, mistä syystä vanhan isäni tuomitseminen olisi vastoin Jumalan tahtoa. Minä en voisi tuomarinistuimelta katsoa isääni silmiin, sen rakkaussuhteen vuoksi, joka välillämme vallitsee. Hän tuntee minut, on nähnyt minun kasvavan silmänsä edessä ja on minua pienuudesta pitäen rakastanut. Samaten minä tunnen hänet, olen häntä kunnioittanut ja rakastanut ja nähnyt omin silmin hänen harmaantuvan. Kuinka hyvin minä tiedän, ettei mikään rangaistus voi tässä olla paikallaan, ettei mikään rangaistus ole suinkaan omiansa häntä parantamaan, vaan että siihen tarvittaisiin jotakin ihan toista, jotakin sisästäpäin vaikuttavaa. Sillä minä, joka tunnen hänet, tiedän, kuinka syvältä ovat haettavat hänen tekonsa syyt, kuinka monet asianhaarat ja kuinka lukemattomat erikoisseikat, joista vieraalla ei voi olla aavistustakaan, ovat vaikuttaneet, että hän on se, mikä hän on. Onnettoman isän rikos minua vaan vetää rakastamaan häntä entistä enemmän, ja nimenomaan tuntuu moittivan, etten ole kylläksi häntä rakastanut, mutta ei missään tapauksessa käske tuomitsemaan häntä.

»Mutta,—sanotaan tähän,—ei ole kysymyskään hänen parantamisesta. Tiede on aikaa sitten luopunut siitä teoriasta, että rangaistuksen tarkoitus muka olisi parantaa rikoksentekejiä. Kysymys on vaan siitä, että tässä tapahtuu oikeus. Oikeus on Jumalan tahto. Ankan jumalallisen oikeuden mukaan, sinun velvollisuutesi olisikin tuomita isäsi, mutta laki on kuitenkin, erityisiin seikkoihin nähden, vapauttanut tuomarin tästä velvollisuudesta, käskien hänen semmoisissa tapauksissa jäävätä itsensä.»

Minä säpsähdän ja alan horjua. Mielessäni välähtää kertomus roomalaisesta sotaherrasta, joka pelkästä oikeudentunnostaan tuomitsi oman poikansa surmattavaksi.—Olisiko todellakin Jumalan tahto, että minä tuomitsisin isäni? Ja pitääkö minun todellakin kiittää inhimillistä armahtavaisuutta siitä, että minulle on tässä kohden vaatimukset lievennetyt? Ei, minä olen vannoutunut Jumalan tahdolle, minä tahdon täyttää sen kokonaan, minä en huoli mistään lievennyksistä.—Ja ylevä oikeudentunto täyttää koko minun olentoni, kun nyt olen voittanut inhimillisen heikkouteni ja kun pidän kädessäni loukkaamattoman, ikuisen oikeuden vaakaa. Ja minä tunnen ikäänkuin Jumalan pyhyys virtaisi minun kauttani.

Mutta juuri ennenkuin lausun tuomion, katsahtaa vanha isä minuun, ja meidän silmät kohtaavat toisensa. Isäni katse yhtäkkiä muistuttaa minulle koko entisyyteni. Hän tietää kaikki, kaikki, mitä siellä on ollut;—tietää senkin, kuinka minä kerran menettelin alhaisesti,— punastun vieläkin kun sitä ajattelen.—Ja samassa hetkessä minä lutistun alas siltä pyhän oikeuden jalustimelta jonne olin kohoutunut. Minä häpeän enin, että olin sinne osannutkaan kohota. Minä häpeän, että olin kohonnut sinne, missä ei ollut ollenkaan minun paikkani. Juuri jumalallisen oikeuden edessä minä häpeän. Juuri jumalallisen oikeuden valo syöksee minut tuomarinistuimelta ja käskää minun punastumaan sen edessä, jota aijoin tuomita.

Aivan samat tunteet minussa risteilisivät, jos minun olisi tuomitseminen veljeäni, tai sisartani, tai omaa vaimoani. En luule myöskään, että yksikään poika voisi oikeudentuntonsa perustuksella toivoa yhteiskunnallista rangaistusta esimerkiksi omalle äidillensä.

Se on äitini ja minun välillä elävä rakkaus, joka tekee minulle niin selväksi, että minun ei ole tuomitseminen.

Yhtä vähän minä voisin tuomita semmoisia ihmisiä, jotka eivät ole minun omaisiani, vaan joita kumminkin olen oppinut rakastamaan niinkuin omaisiani.

Ja juuri siksi, että se on rakkaus, joka minulle asian selvittää, en minä tarvitsekaan erityisesti Jumalan välitystä tässä tapauksessa ymmärtääkseni, ettei minun ole tuomitseminen. Inhimillinen luontoni sen minulle jo selvittää.

Sitävastoin tarvitsen nimenomaan Jumalan välitystä, ymmärtääkseni, että tuomitseminen on yhtä paljon hänen tahtoansa vastaan myöskin niihin henkilöihin nähden, joita minä en rakasta niinkuin omaisiani. Kun vaan jätän Jumala-ajatuksen mielestäni, olen minä nimittäin taas valmis vähitellen vetämään ylleni pyhän oikeuden kaapun, sen mukaan kuin on kysymys minulle vieraammista olennoista. Jos on kysymys toveristani, joka pankinvirkamiehenä on tehnyt kassanvajausrikoksen, olen minä vielä kahden vaiheilla. Sääli tosin tahtoisin ottaa voiton, mutta minä voin sen myöskin pudistaa päältäni, ja silloin minun itserakkauttani jo melkein kutkuttaa se kärsimys ystävän puolesta, jonka minä oikeudentunnon nimessä muka otan kantaakseni. Jos saman rikoksen tekee minulle tuntematon henkilö, niin, vaikka hänen oma äitinsä hyörisi ympärilläni ja koettaisi saada mieltäni järkähtäytyksi, en minä voisi muuta kuin hymyillä tuon äidin lapsellisuudelle. Minun oikeudentuntoni on silloin jo horjumaton.

Kunnes vihdoin tullaan siihen ihmisryhmään, joka on minulle enin vieras. Se on se ihmisryhmä, jota sanotaan alemmaksi yhteiskuntakerrokseksi. Tässä ei ole enää edes oikeudentunnon kysymys, tässä

on vaan »päivänselvää», että heitä on tuomittava. Vai vieläkö niitä pitäisi jättää rankaisematta, noita tappajia, varkaita ja huorintekijöitä! Täällä minä tunnen, mitä en tuntenut silloin, kuin oli kysymys sen yhteiskuntaluokan jäsenistä, johon itse kuulun, jolloin rangaistus tuntui vaan semmoiselta välttämättömältä pahalta, mistä oikeuden vuoksi ei sopinut ketään vapauttaa. Täällä minä nimittäin vasta tunnen että suorastaan vihaan heitä ja heidän rikoksiansa, ja että pidän rangaistusta erittäin sopivana heidän rikostensa kostokeinona.

Mutta jos nyt minun on näitäkin ihmisiä rakastaminen niinkuin saman Isän lapsia!

Jos minun täytyy osata ymmärtää ja olla tuomitsematta heitä, niinkuin ymmärrän ja olen tuomitsematta isääni tai äitiäni tai veljeäni tai sisartani tai parasta ystäväni!

Tai jos minun tässäkin täytyy asettua puhtaasti oikeuden kannalle, niin mitä sanoo minun omatuntoni?

Se sanoo, että minun suhteeni heihin on kahdenlainen, riippuen siitä, ajattelenko vaan omaa suhdettani heihin vai ajattelenko heidän ja minun välilleni meitä yhdistävää Isää.

Edellisessä tapauksessa minä todellakin esiinnyin tuomarina heihin nähden. Minun on todellakin melkein mahdoton ymmärtää, mikä oikeudentunto voisi kieltää minua tuomitsemasta tavallisia tappajia ja varkaita. Sitä paitsi asettaa tässä minun sivistyksenikin minut heidän yläpuolelleen ja ikäänkuin oikeuttaa minun tuomarinasemaani. Minähän tiedän ja ymmärrän, että tappaminen ja varastaminen on väärin, mutta he eivät sitä ymmärrä. Ja sentähden minun täytyy pitää huolta siitä, että he rangaistuksen avulla sitä vähitellen oppisivat ymmärtämään. Toisin sanoen, tässä ei ole ratkaisevana enää oikeudentunto, vaan itse rangaistuksen tarpeellisuus.

Mutta jälkimmäisessä tapauksessa, kun nimittäin ajattelen meidän suhdettamme toisiimme saman Isän lapsina, minä taaskin kukistun tuomarinasemaltani. Ja tällä kertaa on kukistumiseni vieläkin täydellisempi. Ei mitään, ei mitään jää minusta jäljelle Jumalan kasvojen edessä. Musta verkatakki, kiiltokaulus, kultanappi kaulahuivissa ja suippopäinen parta eivät tule otetuksi ollenkaan lukuun. Ne olivat äsken minulla ulkonaisena tunnusmerkkinä siihen, että minä olin sivistyksessä ja kehityksessä heidän yläpuolellaan ja siis sekä oikeutettu että velvollinen heitä tuomitsemaan. Nyt ne hävettävät minua ja minä en tiedä, mihin niiltä lymyisin. Sillä sivistyksen, jota niiden oli tarkoitus edustaa, Jumalan edessä tuomitsee minua itseäni.

Astuessani Jumalan eteen vastaamaan siihen, mikä on oikeuttanut minua muiden tuomariksi, ja riisuttuani siis yltäni kaiken tuon ulkonaisen asun, jolla täällä tietysti ei ole mitään merkitystä,—mikä häpeän puna nousee kasvoihin, kun minun eteeni aukeaa minä kaikessa alastomuudessaan!

Minun täytyy katsoa ympärilleni nähdäkseni olenko todella yksin ajatusteni kanssa, ettei minua kukaan yllättäisi.

Kuinka outo on tämä näky, kuinka tottumaton minun silmäni on siihen!

Onko tuo teko, jonka muisto nousee nyt esiin oltuaan tähän asti kuin maanpakoon karkoitettuna ajatuksistani,—onko se todellakin minun!—Ja tuo toinen, jota en ole koskaan voinut loppuun asti ajatella ilman että kaikki on minun sisässäni kouristunut.

Kuinka minä olinkaan saattanut unohtaa nuo tekoni niin kokonaan, etten kymmenkuntaan vuoteen kertaakaan ollut niitä toden teolla ajatellut! Ne eivät olleet astuneet mieleeni edes silloin, kuin olin luullut arvostelevani sisäistä itseäni. Ne eivät olleet vähimmässä määrässäkään antaneet väriänsä sille minulle, jona itseäni pidin.

En voi ajatella itseäni noiden tekojen yhteydessä. Minulla ei ole mitään kuvaa semmoisesta minuudesta, jossa noilla teoilla olisi jotakin osaa. Se olisi sentähden minusta ihan mieletöntä, jos joku tahtois kaivaa ne semmoisinaan esille, ottaa ne erikseen tarkastaaksensa ja antaa niiden perustuksella arvostelun minusta.

Mutta minähän olen valmis ottamaan tarkastaakseni muiden ihmisten tekoja ja langettamaan niiden perustuksella tuomion—aivan riippumatta siitä, missä yhteydessä nämä teot olivat tekijän sisäisen minuuden kanssa, tuntematta ollenkaan näitä ihmisiä,—ainoastaan ilmiäntajan tai yleisen syyttäjän ilmoituksesta!

Minä olen sivistynyt ihminen ja minä pidän rangaistusta aivan välttämättömänä rikoksentekeijöille. Ja minä olen ollut valmis ottamaan elämäntehtäväkseni poimia tällaisia tekoja, tutkia, arvostella ja tuomita niitä, semmoisina kuin ne joutuvat syytteeseen ja tulevat todistetuiksi.

Minä olen sivistynyt ja ymmärrän, että yhteiskunnan turvallisuus vaatii rangaistusta.

Sivistykseni perustuksella minä olen ymmärtävinäni, että rangaistus on välttämätön tappajalle,—ja kumminkin tietää Jumala, että minä kriminaalisesti täysikäisenä opetin pienen tyttölapsen samaan paheeseen, jota itse harjoitin,—että minä näin tehdessäni täydellisesti aavistin, minkä vaaran alaiseksi minä lasta saatoin. Ja vaikka tiedän, että lapsi kuoli aikasin, ja vaikka epäilen itseäni siihen syylliseksi, en minä sivistykseni perustuksella sittenkään mene yleisen syyttäjän luo antaakseni itseäni ilmi, enkä millään tavalla katso itselleni hyödylliseksi tai yhteiskunnallisen turvallisuuden vaativan, että minä kärsisin rangaistuksen.

Sivistykseni perustuksella minä olen ymmärtävinäni, että rangaistus on välttämätön varkaalle,—ja kumminkin tietää Jumala, että minä eräessä juhlatilaisuudessa toverieni kesken kokosin hattuun rahoja yhteisten juomien tilaamista varten, mutta tilasin sitten juomia vähemmän summan edestä, kuin minkä olin koonnut, sekä käytin näin kavalletun jäännöksen vielä samana iltana omiin tarkoituksiini. Ja vaikka minä hyvin tiedän, että tällainen kavallus ei ole vähempää kuin tavallinen varkauskaan, niin ei minun sivistykseni sittenkään aja minua yleisen syyttäjän luo, enkä minä ollenkaan joudu huoliin yleisen omistusoikeuden turvallisuudesta.

Ja mitä minä vielä kaikkea tiedänpä Jumalan edessä!

Jumalan edessä voi minun suurempi sivistykseni, se on, parempi ymmärrykseni siitä, mikä on hyvä ja mikä paha, vähimmin oikeuttaa minua tuomitsemaan. Täällä tämä sivistys tuomitsee vaan minua itseäni.

Minä tiedän, että minussa on itu, mahdollisuus, kaikkiin niihin rikoksiin, joita kriminaalipsykologiassa luetellaan ihmisten tekemiksi. Ja tiedän vielä, että tämä itu olisi voinut kasvaa ja kehittyä teoiksi, jollei minua olisi huolellisella kasvatuksella jo alusta pitäen ohjattu oikealle tielle,—ellen olisi alituisesti nähnyt ympärilläni hyviä esimerkkiä ja aatteellisia harrastuksia, jotka minua johtivat hyvään ja haihduttivat rumat ajatukseni,—ellei minulla olisi ollut tarpeeksi millä nälkäni sammuttaa, millä vaatetta itseäni, millä nauttia lämmintä, kodin rauhaa, virkistyksiä...

Enkä minä siis voi tuomita niitä, joilla ei ole osaa minun sivistyksestäni,—jotka ovat saaneet yksin taistella sisälliset taistelunsa ilman kasvatusta ja opetusta, ilman ympäristön ohjausta ja ilman mitään aavistustakaan aatteellisista harrastuksista. Minä voin Jumalan edessä tuntea vaan sitä suurempaa edesvastausta siitä, että minulla on tätä kaikkea ja heillä ei ole. Jumalan edessä minun elämäni ei saa olla muuta kuin alituista pyrkimistä tämän erotiuksen poistamiseen. Jumalan edessä ne heidän tekonsa, joita minä sanon rikoksiksi, eivät tuomitse muita, kuin minua itseäni. Sillä minä en ole rientänyt jakamaan heille sivistystä, vaikka olen nähnyt, että he ovat pimeydessä; en ole antanut heille omastani, vaikka minulla on yltäkyllin ja enemmänkin, ja he ovat puutteessa; en ole tehnyt mitään, saattaakseni heidät vertaisikseni ja heidän elämänsä semmoiseksi, että heidän olisi yhtä tarpeeton ja yhtä vaikea tehdä yhteiskunnallisia rikoksia, kuin on minun.

Siellä siis, missä maailman käsityksen mukaan tuomari on enin paikallaan, siellä Jumala suurimmalla voimalla osoittaa hänet viralta.

16.

Tasa-arvoisuus.

»Te tiedätte, että ne, jotka ovat asetetut kansain päämiehiksi, hallitsevat heitä, ja heidän ylimmäisillänsä on valta heidän ylitsensä. Mutta ei niin pidä oleman teidän keskenänne. Vaan joka teidän seassanne tahtoo suurin olla, se olkoon teidän palvelijanne; ja joka teistä tahtoo tulla ensimmäiseksi, hän olkoon kaikkein orja.» (Mark. 10:42-44).

»Kansain kuninkaat valitsevat heitä, ja joilla valta on heidän ylitsensä, ne kutsutaan armollisiksi herroiksi. Mutta ette te niin. Vaan joka teistä suurin on, se olkoon niinkuin nuorin; ja joka ylimmäinen on, se olkoon niinkuin se, joka palvelee. Sillä kumpi suurempi on, sekä joka aterioitsee, vai sekö, joka palvelee? Eikö se, joka aterioitsee? Mutta minä olen teidän keskelläni niinkuin se, joka palvelee.» (Luk. 22:25-27).

»Sittenkuin hän oli pessyt heidän jalkansa, ja vaatteensa ottanut, istui hän taas ja sanoi heille: Tiedättekö, mitä minä teille tehnyt olen? Te sanotte minun Mestariksi ja Herraksi, ja te sanotte oikein, sillä minä myös olen. Sentähden jos minä, joka olen Herra ja Mestari, olen teidän jalkanne pessyt, niin pitää myös teidänkin toinen toisenne jalat pesemän. Sillä minä annoin teille esikuvan, että te niin tekisitte, kuin minä tein teille. Totisesti, totisesti sanon minä teille: ei ole palvelija suurempi herraansa, eikä sanansaattaja suurempi kuin se, joka hänet lähetti.» (Joh. 13:12-16).

Jotkut sanovat:

»Myönnämme kyllä, että Kristuksen rakkaudenoppi, jos pääsisi ihmisten joukossa valtaan, voisi muodostaa maailman uudestaan; mutta me epäilemme, voiko se päästä valtaan meille käsitettävässä tulevaisuudessa. Sillä asia ei ole vielä sillä autettu, että kaikki ihmiset tietävät, että heidän pitäisi rakastaa vierasta niinkuin omaista. Muutos parempaan päin voi tulla kysymykseen vasta silloin, kuin kaikki ihmiset todella rakastavat vierasta niinkuin omaista.»

Tämä on nyt se tavallinen väite, jolla me koetamme vapautua meille asetetuista vaatimuksista. Me teemme kysymyksen koko maailmaa tarkoittavaksi, ja ilmaisemme sitten vaan surumme siitä, ettei tämä maailma voi uutta oppia sulattaa. Samassa me emme enää ole tietävinämmeäkään siitä, että vaatimus olisi ollut mitenkään meille persoonallisesti tarkoitettu.

Tässä ei ole ollenkaan kysymys mistään toimenpiteistä, joilla maailma opetettaisiin rakastamaan vieraita niinkuin omaisia. Tässä on kysymys yksistään siitä, ilmoittaako Jumala jokaiselle yksityiselle tahtonsa olevan semmoisen. Ja jos ilmoittaa, miten silloin tämän yksityisen on suhtautuminen maailmaan. Tässä on siis yksinomaan kysymys yksityisen suhteesta maailmaan, eikä ensinkään maailman muuttamisesta ensin meidän ihanteittemme mukaiseksi.

Tosin voi yksityinen omastakin puolestaan sanoa, että hän kyllä myöntää Jumalan tahdon olevan sellaisen, mutta että hän ei voi rakastaa kaikkia ihmisiä niinkuin omaisiaan ja paraita ystäviään, ja että mitäpä silloin siitä myöntämisestä kellekään olisi hyötyä.

Ja kuitenkin riippuu kaikki juuri siitä myöntämisestä.

Sillä jos minun onkin mahdoton heti oppia rakastamaan vieraita ihmisiä niinkuin omaisiani, niin minun ei ole mahdotonta heti luopua kaikesta siitä toiminnasta, jolla tietten tai tietämättä olen tätä Jumalan tahtoa polkenut. Minun on mahdollista, niinkauan kuin en vielä osaa kaikkia rakastaa, muuttaa elämäni niin, etten koko sen voimalla ja kärjellä nouse suoraan Jumalan tahtoa vastaan. Minun on mahdollista juuri ulkonaisessa suhteessani maailmaan asettua muiden ihmisten rinnalla sille kannalle, kuin olisimme saman Isän lapsia.

Ensiksikin täytyy yksityisestä elämästäni kadota kaikki se, mikä on suorana esteenä tälle rakkaudelle. Mikä siinä on esteenä? Kaikki entiset pyrintöni; sillä ne ovat kaikki tarkoittaneet minun itseni saattamista muiden edelle. Minä olen toivonut ja hakenut itselleni edullista virkaa, ja olen ollut valmis kilpailemaan kaikkien muiden kanssa tämän viran saamisesta. Ainoastaan siinä tapauksessa, että minun oma veljeni olisi toivonut samaa virkaa, olisin minä luopunut kilpailusta. Mutta minunhan täytyy rakastaa vieraita niinkuin veljeäni. Onhan minun mahdoton rakastaa niitä, joiden edelle minä pyrin; sillä mahdoton on minun yhtäikaa sekä toivoa heille kaikkea menestystä että toivoa heidän joutuvan tappiolle. Koska en voi kilpailla veljeni kanssa, jota rakastan, niin en voi, noudattaen Isän tahtoa, kilpailla niidenkään kanssa, joita minun tulee rakastaa niinkuin veljiäni.

»Mutta,—sanotaan tähän taas,—melkein kaikkihan yhteiskunnallinen elämä edellyttää tällaista kilpailemista muiden kanssa; kaikki teollisuus edellyttää sitä, kaikki kauppa edellyttää sitä; jokainen kaupunki on elävä kuva siitä, kuinka keskinäinen kilpailu synnyttää edistystä ja uusia elämänmuotoja; ja katsoen inhimillistä elämää ja sen hyörintää ikäänkuin yläpuolelta sitä itseään, meidän täytyy nähdä, että oikeastaan ihmiset kilpaillessaan keskenään eivät tee muuta kuin kilpailevat yhteiskunnan tai yleisön tarpeiden palvelemisessa: paras viranhakijoista paraiten palvelee yhteiskuntaa, taitavin tehtailija tai kekseliäs kauppias paraiten palvelee yleisöä.»

Tämä ajatustapa onkin itse asiassa nykyisen kansantaloudellisen tieteilemisen pohjana. Tiedemiehet puhuvat tästä maailmanjärjestyksestä aivan niinkuin se olisi heidän oma keksimänsä järjestelmä. He selittävät sentähden peittelemättä ja avonaisesti, ettei ihmisen ole itseltänsä kysyminen, mitä toisten tarpeita siveellisyys häntä käskee palvelemaan, se on, mitä hän itse pitää muille hyödyllisenä,—vaan että hänen on ainoastaan tutkiminen, mistä palveluksesta ensin maksetaan; sillä ainoastaan siten hän voi koota rikkauksia ja tulla yhteiskunnallisesti hyödylliseksi. Vaikka hän siis palvelisi esimerkiksi toisten tarvetta humaltumiseen, niin on se heidän mielestään siveellisesti yhdentekevää. Ja kaikki muutkin ihmiset, kun on kysymys uusista yhteiskunnallisista elämänmuodoista, vetoovat niinkään tähän kilpailun lakiin aivan niinkuin se olisi heidän oma säätämänsä, suurella vaivalla, vuosisataisilla ponnistuksilla ja kaiken mahdollisen ihmisviisauden avulla pystytetty laki, jolla he ovat perustaneet maailman onnen.

Ei mikään voi olla suurempi erehdys. Ihmiset eivät ole viisaudellaan ottaneet mitään osaa sen lain säätämiseen, jonka nojalla he itsekkäisimmässä puuhissaan tulevat sittenkin toinen toistaan palvelleeksi. Se on Jumalan taloutta. Siinä vaikuttaa se sama Jumala, joka osaa kääntää kaiken muunkin pahuutemme lopulta meidän parhaaksemme.

Jos me siis tahdomme puolustaa itsekäisyyttämme sillä, että vetoamme kilpailun tuottamiin hyviin seurauksiin, niin on se samaa, kuin jos sanoisimme, että meidän on tekeminen pahaa, jotta Jumala voisi sen kääntää parhaaksemme.

Minun täytyy, jos tahdon Jumalan selvästi ilmoitettua tahtoa seurata, luopua kaikista pyrinnoista, jotka edellyttävät kilpailua ja vahingon saattamista toisille.

Mutta sen yhteiskunnallisen toiminnan ala, jolla minä olin, tekee estettä Jumalan tahdon täyttämiseksi vielä kahdesta muusta yleisestä syystä.

Ensimmäinen on se, että pyrkiessäni eteenpäin virka-uralla, minun menestykseni tulee riippuvaksi joko yksityisestä henkilöstä tai henkilöryhmästä. Ja riippuvaisuus synnyttää luonnon pakosta erityisen suhteen minun ja heidän välillensä. Jos tämä suhde ei ole puhdasta liehakoimista, niin se on vaan tavallista suosion tavoittelusta. Mutta jollei se ole sitäkään, niin se voi olla salattua vihaa pakotetun ulkonaisen kohteliaisuuden alla. Ei missään tapauksessa tätä suhdetta määrää vapaa veljesrakkaus, joka ei voi perustua muuhun kuin tietoon, että olemme syntyisin samasta Isästä. Minun on mahdoton rakastaa tällaisella vapaalla rakkaudella niitä, joiden suosiosta yhteiskunnallinen menestymiseni riippuu. Minun rakkauteni täytyy tulla riippuvaksi tästä suosiosta, ja se sammuu heti kun suosio kääntyy minusta pois tai joku nimitys tapahtuu minun ohitseni.

Toinen syy on se, että yhteiskunnallinen asema antaa minulle itselleni vallan ja ylemmyyden niiden ihmisten yli, joiden päälliköksi minä tulen. Sillä tämä minun valtani estää minua vapaasti suhtautumasta niihin, jotka ovat sen alaisia. Minä tosin voin syyttää tästä heitä itseään, koska he itse pitävät minua ylempiä arvoisenaan ja ovat valmiit minua kumartamaan ja matelemaan edessäni; minä en voi siis parhaalla tahdollanikaan laskeutua täydellisesti heidän vertaisekseen. Mutta samalla pelkään itse, että jos laskeutuisin, he ymmärtäisivät minut väärin ja alkaisivat tuttavallisesti taputella minua olalle. Jos esimerkiksi vahtimestarimme, jonka tehtävänä on muun muassa auttaa päällystäkkiä ylleni, menettelisi näin, niin ei se olisi suinkaan omiansa minussa herättämään ystävyiden ja veljeyden tunteita häntä kohtaan.—Sen vuoksi minun on mahdoton rakastaa vapaalla, Jumalan tahtoon perustuvalla veljesrakkaudella niitä, joita minun täytyy pitää arvolleni sopivan välimatkan päässä itsestäni, olkoon tämä välimatka sitten vaikka kuinkakin lyhyt ja tuntumaton.

* * * * *

Heräämiseni kautta olin näin ihan aavistamattani ja kokonaan toista tietä tullut takaisin keskelle nuoruuteni ensimmäistä ja minulle läheisintä aatetta,—tasa-arvoisuutta kaikkien ihmisten välillä.

Mutta kuinka toisellainen, kuinka paljon syvempi ja totisempi oli nyt tämä aate. Se ei ollut minun, se oli Jumalan.

Kaikki entiset yhdenvertaisuuden haaveeni, kaikki ajatukset, jotka olivat tarkoittaneet yhteiskunnan vastaista kehittämistä tasa-arvoa kohden, kaikki tieteelliset teoriiani, joilla olin oppinut näkemään sekä entisyyden historiassa tätä kehitystä että vastaisuudessa tämän kehityksen tietä,—se kaikki kadotti arvonsa. Minä olin noilla aatteillani, luottamuksellani yhteiskunnan edistykseen, uskollani sen tulevaisuuteen vaan oppinut miedosti ja silmät ummessa arvostelevaan yhteiskunnan nykyisyyttä. Ja tätä minä olin tehnyt omaksi edukseni. Sillä minähän olin ollut nuoruuteni aatteelle uskonon; olin täysin voimin antautunut yhteiskunnallisen aseman ja vallan tavoitteluun ja pyrkinyt aineelliseen varakkuuteen. Jos varhaisimmassa nuoruudessani, jolloin minulla ei ollut mitään asemaa eikä mitään rahoja, minun olikin oikeus hyökätä juuri yhteiskunnan nykyisyyden kimppuun ja julistaa kaikki siinä kelvottomaksi, niin tällainen menettely kävi yhä mahdottomammaksi mitä enemmän asemaa ja rahaa minulla joko alkoi olla taikka oli toivo vastaisuudessa saada. Jokainen olisi voinut sanoa minulle, että parasta olisi ensin ajatella omia virheitänsä ja sitten vasta korjata toisten. Sentähden minun tuli hyvin tärkeäksi ummistaa silmäni yhteiskunnalliselle nykyisyydelle, niinkuin ummistin omalleni. Tiesinhän minä, että ne elivät ja hengittivät paraikaa ne huono-osaiset, joilla usein oli nälkä ja kylmä eikä mitään toiveita; tiesin, että ne päivä päivältä kärsivät yhä samaa aineellista puutetta ja samaa henkistä pimeyttä. Samalla minä myös tiesin, että itse yhä kartutin varojani ja tietojani, söin hyvin, pukeusin lämpimästi ja asuin mukavasti, ja jos tulin itseäni työllä rasittaneeksi minulla oli aina tilaisuus virkistyksiin ja huvituksiin. Mutta minä selitin, että sekä edellinen että jälkimäinen tosiasia oli seuraus pitkällisestä historiallisesta kehityksestä. Minä tahdoin kyllä tutkia tätä kehitystä, miettiä sen syitä, ehdotella lakeja ja yleisiä toimenpiteitä epäkohdan poistamiseksi. Mutta minä olin karttuvan iän ja opin perustuksella yhä selvemmin ymmärtävinäni, että syyt eriarvoisuuteen ihmisten välillä olivat liian syvällä, liian kaukana entisyydessä, että niitä olisi voinut yhtäkkiä korjata.

Sitävastoin ymmärsin nyt, että nämä »syyt» olivat minussa, ja että niiden korjaaminen äkkiä tai vähitellen oli todellakin aivan minun omassa vallassani.

Kun ymmärsin, mitä on tasa-arvo Isän tahtona,—tasa-arvo; joka perustuu siihen, että me olemme

saman Isän lapsia, niin minun täytyi hämmästyä, kuinka kaukana juuri minä olin totuudesta. Kummallisella sokeudella olin tähän asti, valittaessani ihmisten välillä olevaa eriarvoisuutta, jättänyt ottamatta lukuun itseäni. Kun nyt käännysin itseäni, kohtasi minua täällä se odottomaton ilmiö, että, vaikka kuvailin olevani yhdenvertaisuuden lämpimin puoltaja, löysin kaikki esteet, jotka tekivät yhdenvertaisuuden mahdottomaksi ihmisten välillä, juuri itsessäni. Minähän itse pyrin pois kaikesta tasa-arvoisuudesta, kun kilpailin muiden kanssa päästäkseni heidän edelleen. Minähän itse, huolimatta ylpeistä teorioista, olin valmis kumartamaan esimieheltäni suosiota ja mieltymystä. Ja minä itse katsoin välttämättömäksi pitää alaisiani tarpeellisen välimatkan päässä.—Minähän itse, joka tein työtä silloin kuin tahdoin ja sen verran kuin tahdoin ja niiden aatteiden hyväksi kuin tahdoin,—palvelutin itseäni palkkaväellä, jotka tekivät työtä kaksitoista tuntia päivässä ilman mitään vaihtelua tai vapautta työssä ja semmoisesta paikasta, että juuri hengissä pysyivät. Suutarit, räätälit, ajurit, kyyppärit, vahtimestarit, torimyöjät, kadunlakasijat,—kaikkien näiden työ ei tarkoittanut muuta, kuin tehdä mahdolliseksi minun mukavuuttani ja vapauttani.—Ja vihdoinkin, omassa kodissanikin minä palvelutin itseäni palkatuilla palvelijoilla, joiden kanssa en olisi saattanut syödä samassa pöydässä enkä olisi voinut pakottaa itseäni kävelemään rinnakkain julkisella kadulla.

Nyt minulla ei ollut mitään keinoa, jolla olisin voinut selittää olemattomaksi tai edes lieventää tätä ristiriitaisuutta »olevien olojen» ja Isän tahdon välillä. En voinut epäillä, että minun oli juuri itsestäni hävittäminen tämä inhimillisen eriarvoisuuden perustus, ja tunnustaminen ei ainoastaan ajatuksissa vaan teossa veljikseni ja sisarikseni ne henkilöt, joiden tehtävänä oli minua palvella kantamalla ruokaa eteeni pöytään, korjaamalla jälkiäni, valmistamalla minulle saappaita, vaatteita ja niin edespäin.

Enkä olisi koskaan ennen, kuin nyt, voinut aavistaa, että herrasmaisuus oli todella siihen määrään syöpyntynyt koko minun olentooni,—minuun, joka olin pitänyt itseäni läpitsensä »kansanvaltaisena» ja »vapaamielisenä».

Niinkauan kuin oli kysymys vaan myöntämisestä, että minun velvollisuuteni oli asettua tasa-arvoiselle kannalle noiden ihmisten kanssa, oli kaikki selvää ja luonnollista. Mutta kun sitten teossa koetin palvella omaa palvelijatani, niin minun piti pakottamalla pakottaa itseäni siihen, aivan kuin johonkin kuulumattomaan nöyrytykseen, ja kun minä sain itseni pakotetuksi, niin olin siitä ilonen kuin lapsi jostakin urotyöstä!—Tai kun käskin itseni kovan pyryn aikana kadulle lunta luomaan ja siellä tapasin erään tuttavani taiteilijan, hämmennyin minä ja punastuin hänen edessään kuin olisi hän tavannut minua missä sopimattomassa paikassa tahansa.

Erittäin kuvaavana tässä suhteessa täytyy minun mainita vielä seuraava yritykseni.

Niiden veljieni joukosta, joiden herrana olin tottunut itseäni pitämään, tuntuivat minusta suutarit olevan kauimpana minusta. Tunnustan, että kun ajattelin itseni laskeutuvaksi johonkin heikäläiseen työverstaaseen pimeässä kivijalan alustassa, istuakseni heidän viereensä ja oppiakseni heidän käsityötänsä, niin tuntui kuin olisi vastaani lämähäntynyt ylipääsemätön mahdottomuuden muuri. Tuhannet vastasyt tunkivat päähäni: Sehän olisi ihan turhaa; mitä sillä voitaisiin;—järjellinen työnjako;—ihmiskunnalle on enemmän hyötyä minusta, jos kirjoitan, kuin jos valmistan saappaita;—suutarit käsittäisivät minut väärin ja nauraisivat selkäni takana; muut ihmiset selittäisivät käytökseni jonkinlaiseksi omutuisuuden tavoitteluksi, sanoisivat, että tahdon matkia Tolstoita, ja niin edespäin. Mutta minulla oli niin selvänä ja niin kirkkaana tieto siitä, että olin oikealla tiellä, että heti ymmärsin kaikki nuo vastasyt tekosyiksi ja tunsin, että jos olisin antanut niiden vaikuttaa, olisin tietten tahtoin luopunut totuudesta. Mitä mahdottomammalta minusta tuntui, sitä selvemmäksi minulle kävi, että minun täytyi astua tämä askel ja voittaa kaikki vastenmielisyys. Tämä omutuinen ristiriitaisuus vaan selvensi minulle, kuinka kauas olin jo eksynyt totuudesta.

Kun olin päätökseni tehnyt, menin heti erääseen kenkäkauppaan, jonka isännälle olin tuttu vanhana ostajana. Täällä kohtasi minua ensimmäinen koetus. Miten esittäisin asiani suutarimestarille, joka ei tietysti aavistanut mitään! Mitä hän ajattelisi minusta, kun saisi kuulla omutuisen pyyntöni!—Ja niin vahva oli minussa vielä luomani kuva entisestä itsestäni, etten voinut pakottaa itseäni sanomaan suoraan, että tahdon oppia suutarintyötä. Minä koetin puhuessa peittää hämmennystäni ja käytin semmoista puhetaapaa ja äänenpainoa, jolla luulin onnistuneeni säilyttää hänessä rikkomattomana sen kuvan, mikä hänellä, katsoen yhteiskunnalliseen arvooni, olisi pitänyt minusta olla. Sillä hän ei ällistynyt. Sanoin hänelle, että muka halusin läheisesti tutustua kaupunkilaisen käsityöläisluokan oloihin ja elämäntapoihin, ja että senvuoksi tahdoin jonkun aikaa olla läsnä heidän työverstaassaan, ja tehdessäni työtä yhdessä heidän kanssansa, keskustella ja kysellä kaikkea, mikä heitä koskee. Suutarimestari pitikin tuumaani järkevänä, enkä minä nähtävästi pudonnut hänen silmissään vakavien herraskansalaisten rivistä.

Mutta kohtalo määräsi minulle uuden koetuksen tämän näin keskeneräisen sijaan.—Suutarimestari ilmoitti, että niin mielellään kuin hän muuten suostuisikin pyyntööni, oli se hänelle mahdoton verstaassa vallitsevan ahtauden takia. Ja neuvoi puolestaan erään toisen luo, jolla olisi sijaa enemmän.

Ennen lähtöäni käänsin vielä puheen toisaanne, johonkin leikilliseen aineeseen, siten kokonaan silittääkseni mahdollisen häiriön hänen minua koskevassa ajatusjuoksussaan.—Ja sittenkin tuntui minusta kuin olisi hänen silmäyksensä seurannut minua vielä ovesta mennessäni ja arvostellut: hm, eikö tuo siis olekaan niitä! Ja etäisyys hänestä minuun ikäänkuin lyheni; hän varmaan piti nyt minua lähempänä vertaisenaan, jonka kanssa sopii käyttäytyä tuttavallisemmin. Tunsin selässäni hänen myhähdyksensä, ja se tuotti minulle todellista kärsimystä.

Mutta tämä tunteeni ei nyt enää ollut semmoinen, etten olisi voinut asettua sen ulkopuolelle ja arvostella sitä. Päinvastoin se juuri selvitti minulle, että minä paraikaa taisteloin koko entistä olemustani vastaan, että minä olin pala palalta hävittämässä tuota kuvaa, joka oli ollut entisen elämäni perustus. Kadulla ensimmäinen raikas tuulahdus puhalsi mieleni puhtaaksi ja totuus oli taas minulle kirkkaana kuin valo itse.

Viipymättä läksin toisen suutarimestarin luo. Ja hänelle sain sanotuksi yksinkertaisesti ja suoraan, että tahdon oppia suutarintyötä, ja pyysin päästä hänen verstaaseensa. Ehdot hän sai määrätä niinkuin itse tahtoi. Hän tosin kummasteli pyyntöäni, mutta ei pannut vastaan.

Kuitenkin vielä täälläkin tahdoin edes vähän parsia rikki revittyä kuvaani ja lisäsin sittenkuin olimme sopineet ehdoista, että tarkoitukseni oli samalla oppia tuntemaan työväen oloja.

—Jaa, jaa, tietysti, kyllä ymmärrän, herra on vissiin kirjailija taikka niin—?

Minä ajattelin, että varsinainen koetus alkaa kumminkin vasta tuolla verstaassa ja että siis on yhdentekevää vaikka tämä täällä jäisikin väärään käsitykseen.

Hän oli heti valmis, auttoi minulta päällystakin ja saattoi minut verstaaseensa.

Se oli pienen- ja pimeänlainen huone, jossa ensi katsaukselta näytti vallitsevan epäjärjestys ja likaisuus. Valo tuli ylhäältä, kivijalan soikeista ikkunoista. Ilma oli huoneessa tukahuttavan lämmin.

Kaikki miehet ja pojat lakkasivat heti naputtelemasta ja koputtelemasta tekeleitään, kun näkivät minut, jonka isäntä nyt toi heidän eteensä.

—Tämä herra tässä—sanoi hän heille ikäänkuin esitellen minua,—tahtoo oppia suutarin työtä. Tiironen siirtyy tänne lähemmäs Tourusta ja Sarén vähän sinnemmäs Pakkalan viereen!—komensi hän.

—Herra on niin hyvä,—sanoi hän sitten minulle kohteliaasti kumartaen ja osoittaen istumaan matalalle pallille, joka työnnettiin Tiironen ja Sarénin väliin, ja katosi samassa omalle puolelleen puotiin.

Minä istuin osoitetulle pallille.

Suutarit ryhtyivät sanaakaan sanomatta työhönsä ja syntyi kummallinen, järjetön äänettömyys, jonka kuluessa he vaan silloin tällöin katsahelivat toisiinsa lyhyillä, kysyvillä silmäyksillä, välttäen tyystin kohtaamasta minun katsettani.

Olin kuin kuumilla hiilillä. Tukalampaa asemaa lienenkö koskaan tuntenut.

Mutta samalla tiesin horjumattoman varmasti, että juuri näin pitikin olla,—että tämä vaan oli kärkeensä kehittynyt taistelu sitä entistä olemusta vastaan, jonka olin ajatuksissani jo hylännyt, ja että minun asiani oli nyt vaan voittaa.—

Vihdoin aloin keskustella heidän kanssaan. Ja he tarttuivat siihen kuumeentapaisesti, aivan kuin hekin olisivat vaan hakeneet tilaisuutta päästäkseen vaikeasta asemasta. Pian olimme tuttavavia ja pahin kankeus oli murrettu. Heidän huomiolla ja ystävyydellä ei tuntunut rajoja olevan. Enkä tiedä, kuka olisi voinut hienotunteisemmin varoa, etten minä vaan olisi epäillyt heidän minulle nauravan.

Mutta minä tiesin joka sanan mukana, ettei minun taisteluni vielä ollut lopussa. Selvästi tunsin, kuinka minä pelastuakseni koetin luoda heihin uuden kuvan itsestäni, jota he olisivat voineet ymmärtää ja asettaa tarpeellisen korkealle. Minulla oli ikäänkuin kiire antaa heille käsitys itsestäni. Tuntui niinkuin ei olisi ollut minkä päällä seisoa, ennenkuin heillä oli käsitys minusta. Sentähden minulla olikin hyvin paljon puhumista heille itsestäni ja ajatuksistani. Panin nimenomaan merkille, että tämä välttämätön tarve saada pian määrätynsi, mitä minä olin siinä uudessa maailmassa, jossa minulla ei vielä mitään kuvaa itsestäni ollut, olisi voinut antaa oman suuntansa koko minun vastaiselle kehitykselleni. Kuinka hyvin ymmärrän niitä nuoria, sivistyneestä luokasta lähteneitä »sosialisteja», jotka luopuvat entisistä elämäntavoista, antautuvat rahvaan sekaan ja koettavat omistaa sen elämäntapoja! Täällä he juuri tavallisesti eksyvätkin. He ovat luopuvinaan entisestä kuvasta, jossa ovat eläneet, mutta he samalla luovat uuden: he esiintyvät omituisissa puvuissa, he muuttavat käytintapansa, rupeavat syljeskelemään, puhuvat luonnottomalla äänenpainolla ja lausuvat heille

itselleen vieraita ajatuksia. Ja he ihmettelevät, ettei se totuus, jota he niin suurella ponnistuksella ovat koettaneet toteuttaa, annakaan heidän sydämelleen sitä rauhaa ja sitä tyydytystä, jota he olivat odottaneet. Päinvastoin heistä tuntuu kuin olisivat he rikkirevityt ja kaikkien jättämät: toverinsa he ovat itse hylänneet, yläluokka nauraa heille heidän selkänsä takana ja alaluokka ei ota uskoakseen sitä, mitä he koettavat vakuuttaa, vaan pysyy yhä sitkeästi omissa tuumissaan. Mutta kuinka hän voisikaan jäädä kokonaisuudeksi, kun hän entisen yhden kuvan sijaan nyt elää kahdessa ja kolmessakin: alaluokalle hänen pitäisi esiintyä heikäläisenä rahvaanmiehenä, tovereille yhteiskunnallisena uudistajana, ja yläluokalle jonkinlaisena intressanttina ilmiönä! Ja sentähden, jos hänen kärsimyksensä eivät jaksaa viedä häntä Jumalan luo, hän tavallisesti palaa entiseen yhteiskuntaluokkaansa, ja, melkein jonkinlaisesta kostontunteesta julistaen valheeksi kaikki, mihin oli pyrkinyt, antautuu suuremmalla vauhdilla, kuin ennen, yläluokan elämäntapaan ja on valmis puhtaalla omallatunnolla ottamaan jälleen osaa sen sortoon ja väärinkäytöksiin.

Mahdotonta on ilman Jumalaa kokonaan vapautua entisestä kuvasta.

Mahdotonta on myöskin, ilman Jumalaa, olla luomatta uutta kuvaa samassa kuin entisestä vapautui.

Sillä jos ei riipu Jumalasta, niin ei voi muuta kuin riippua ihmisistä ja olla siis heidän käsityksensä orja.

Mahdotonta on minun siis pysyväisesti asettua oikealle tasa-arvoisuuden kannalle niiden ihmisten suhteen, joita olen pitänyt luonnollisina palvelijoinani, ellen ajattele Jumalaa meidän välillämme yhdistävänä siteenä, isänä samoille veljille.

Mutta jos ajattelen Jumalaa, niin en enää voi pitää yrityksiäni heitä lähestymään minään urotyönä. Minun täytyy päinvastoin vaan hävetä, että olen ollenkaan voinut pitää itseäni parempana ja arvollisempana heitä, —hävetä sitä, että minulla voi edes syntyä urotyön ajatus, vaikka kysymys ei ole ollut muusta, kuin tunnustaa Isän edessä, että minä en ole ylempi enkä etuoikeutettu oman veljeni rinnalla.

Tässä valossa minulle muuttuvat yhä epäselvemmiksi ne syyt, jotka ennen olivat tekevinään eriarvoisuuden meidän välillämme niin luonnolliseksi.

Pääsyy oli ollut se, että yksinkertaisesti olin sivistyneempi heitä. Mutta Jumalan edessä, kuten sanoin, juuri tämä tosiasia käski minua poistamaan kaiken eriarvoisuuden minun ja muiden välillä. Sillä minun sivistykseni ei vaikuttanut, että olisin ollut heitä arvokkaampi siveellisessä suhteessa. Siis juuri siinä, missä erilaisuus olisi oikeuttanut eriarvoisuuden, ei erilaisuutta ollut olemassa, tai jos oli, niin ei ainakaan minun edukseni. Minä en tosin tavallisesti puheessa käyttänyt rumia enkä raakoja sanoja, mutta minä tiedän, että ajatukseni ja useat tekoni eivät suinkaan olleet puhtaampia kuin heidän. Minä join hienompia juomia ja käytin siihen tarkoitukseen pimeämpää vuorokauden aikaa ja paikkoja, joista räihinä ei kuulunut kadulle,—mutta minä tiedän, etten minä suinkaan juonut vähemmän enkä kuluttanut siihen vähemmän aikaa.

Mutta jos ei tämä siveellinen puoli sivistyksestäni—ja missä muussa puolessa sivistyksen merkitys olisi—ollenkaan saa tulla kysymykseen, niin voin minä eriarvoisuuteni perustaa vaan siihen, että minulla on tietoja, joita heillä ei ole, ja että minä näiden tietojen perustuksella pystyn semmoiseen työhön, johon he eivät pysty. Minä tiedän kumminkin, ettei tämä suurempi tieto ja taito suinkaan perustu siihen, että olisin ollut heitä henkisesti etevämpi, vaan yksistään siihen, että vanhemmillani on ollut varoja minua kouluttaa, jota vastoin heillä ei ole ollut mitään varoja siihen tarkoitukseen käytettävänä. Minulla itselläni ei siis ole ollut tässä asiassa mitään osaa näyteltävänä. Ainoastaan siinä tapauksessa saattaisin minäkin tulla vaa'assa jotakin merkitsemään, jos voisin todistaa, että minun työni on kysynyt suurempia ponnistuksia, suurempaa kestäväisyyttä ja väsymättömyyttä, kuin heidän. Mutta jos minä tässä suhteessa ajattelen ketä tahansa minun ijässäni olevaa työmiestä ja hänen kaksitoistatuntista työpäiväänsä, niin en voi muuta kuin hävetä. En ole tehnyt enemmän työtä kuin he, en edes niinkään paljon.

Alan joutua yhä pahemmin ymmälle.

Sekö oikeuttaisi minun eriarvoisuuteni, että minä tehdessäni työtä teen »henkistä» työtä? Vai sekö, että minun työni olisi ihmiskunnalle hyödyllisempää kuin heidän?—Mutta eihän mikään työ voi olla hyödyllisempää, kuin se työ, mikä on ihmiskunnalle välttämätön. Ja heidän työnsä on epäilemättä välttämätön, koskemme voi tulla toimeen saappaitta, vaatteita ja niin edespäin.—Vai sekö, että minun työni olisi vaikeampaa? Mutta eihän se ole vaikeampaa, koska minä sen voin suorittaa käyttämällä vähänkin tarkkuutta ja ajatuskykyä. Kuka hyvänsä heistä, joka olisi samalla tavalla koulutettu, voisi tehdä minun työtäni, ja ehkä vielä paljoa paremmin. Sekö vihdoinkin olisi antanut minulle suuremman arvon heidän rinnallaan, että minä olin heitä kauniimpi, että minulla oli sileämpi ja hienempi iho, että minulla oli aina puhdas kaulus ja sirotekoiset vaatteet? Mutta nämä kaikki edut olivat minulla

senvuoksi, että heidän yksinomaiseksi tehtäväkseen oli joutunut kaikki ruumiillinen työ ja minulle oli valmistettu tilaisuus siitä kokonaan vapautua. Minun kauneuteni, ihoni hienous ja käytökseni somuus oli etuoikeuksia, joita voin nauttia vaan sillä ehdolla, että heiltä nämät edut olivat riistetyt. Ja mitä minun puhtauteeni tulee, niin ei sekään ollut minun ansioni. Huomasinhan verstaassa enemmän kuin yhden kerran, etten ajan pitkään huolinut noudattaa tuskin niinkään suurta siisteyttä kuin he. Miksi minä olin siis verstaan ulkopuolella niin paljoa siistimmän ja puhtaamman näköinen? Siksi, että minä ostin suurimman osan siisteyttäni rahalla, ja sitä he eivät voineet tehdä. Sillä jos kaikki ne kädet, jotka korjasivat tupakintuhkaa pöydältäni ja tomua huoneestani,—jotka kiillottivat saappaani, harjasivat vaatteeni, silittivät kaulukseni, keritsivät tukkani, leikkasivat partani ja kähersivät viikseni, olisivat kieltäneet minulta palveluksensa,—luulen minä, että aivan pian olisin ollut jotenkin samannäköinen, kuin mikä rahvaan mies tahansa. Ajan pitkään minä tuskin olisin viitsinyt panna itseni hoitamiseen enemmän huolta ja vaivaa, kuin nyt ne huolelliset ja työteliäät ihmiset, joita nämä kädet eivät palvelleet.

* * * * *

Ei mikään järjen avulla keksitty peruste, jonka tarkoitus on puolustaa tai edes lievästi selittää eriarvoisuutta ihmisten välillä, voi siis pitää paikkaansa.

Päinvastoin. Kun asia vedotaan Ylimmän järjen ratkaistavaksi, menee auttamatta hajalle koko se monipuolinen, historiallinen ajatusjärjestelmä, jonka me sukupolvesta sukupolveen olemme toisiltamme perineet, siten vähitellen kasvattaen lujan ja läpipääsemättömän etuvarustuksen omaa totuudentietoamme vastaan.

Täällä meidän täytyy nähdä, että keksimillämme teorioilla ja kaikellisilla historiallisilla näkökannoilla, joilla me koetamme yhdeltäpuolen selittää keskuudessamme vallitsevaa eriarvoisuutta ja toiselta puolen uskotella, että me vähitellen yhä lähestymme tasa-arvoa, on vaan ollut tarkoituksena löytää tarpeellista viihdytystä pahalle omalletunnollemme.

Se ei ole mikään logiikka, ei mikään järjen välttämättömyys, eikä mikään jumalallinen maailmanjärjestys, että meidän keskellämme täytyy vallita eriarvoisuus. Se on yksinkertaisesti vaan meille edullista, että niin on. Meille on edullista, että me olemme ylempänä niitä, jotka ovat meitä alempana.

Enkä minä siis ollenkaan saa syyttää yhteiskuntaolojen historiallista kehitystä siitä, että minä yhä pysyn näin ylempänä niitä, jotka ovat minua alempana.

Jos syy on haettava entisyydestä, niin on ainoa ja koko syy se, että minä itse olin vähitellen luonut kuvan itsestäni, jolla tahdoin itseäni yleistää; jonka nimeen olin rakentanut tulevaisuuteni, valinnut toimialani, pyrkinyt vaikuttavaan asemaan ja yhteiskunnalliseen valtaan. Siinä on todella ollut ainoa ja ehdoton este yhdenvertaisuuden toteutumiseksi.

Tie yhdenvertaisuuteen ei siis voi olla se, että minä ensin saavutan omat tarkoitukseni ja toteutan oman tulevaisuuteni, jotta sitten vasta korkealta asemaltani muka voisin vaikuttaa aatteen hyväksi. Se on samaa kuin jos luulisin voivani aikaansaada tasaisempaa omaisuuden jakoa tulemalla ensin itse rikkaaksi.

Tie yhdenvertaisuuteen on sama kuin yleensä tie Jumalan luo:

Minun täytyy lyödä pirstaleiksi oma kuvani. Minun täytyy hävittää se tietoisuudestani, hävittää juuria myöten. Minun täytyy, kun se alituisesti pyrkii entiseksi vaikuttimeksi sydämissäni ja totuttuun asemaansa ajatuksissani, yhtä alituisesti sitä sieltä häätää, täytyy joka aamu herätä siihen tietoon, etten saa tuota kuvaa ylläpitää, en mitään ajatella enkä mitään tehdä sen vaikutuksesta.

Vasta sittenkuin olen onnistunut särkemään ja tekemään olemattomaksi tämän kuvan, vasta sitten minä olen hävittänyt yhdenvertaisuuden ensimmäisen ja todellisen esteen.

Sillä kuvani kanssa särkyy koko minun ylpeyteni ja koko maallinen elämäntarkoitukseni. Minun nyt täytyy nöyrtyä rakastamaan samoja ihmisiä, joiden huomiota ja arvonantoa olen tahtonut niin vaativaisesti taivuttaa puoleeni, sillä pienellä, vähäpätöisellä kehittymättömällä rakkauskyvyllä, joka minulla on käytettävänäni.

Mutta jos minä huomaan, etten minä ollenkaan voi rakastaa näitä ihmisiä, tai etten minä edes voi käsittää mitä tällainen rakkaus merkitsee, niin en minä ainakaan saata enää pitää tätä kykenemättömyyttä minään puolustuksena itselleni, vaan minun täytyy hävetä sitä, pitää sitä henkisenä raajarikkoisuutena, onnettomuutena, johon olen itseni saattanut ja josta minun on hakeminen pelastusta.

Minulla on silloin, kuten jo olen sanonut, vaan yksi keino jäljellä: asettua ainakin ulkonaisesti heidän suhteensa semmoiselle kannalle, kuin olisimme saman Isän lapsia.

Ja minä luulen, että pelastus silloin tulee jokaista vastaan itsestään, ennenkuin täysi askel on ennätetty ottaakaan: niinkuin kevään henki irroittaa maasta jääkahleet, niin tämä askel on ihmisessä vapauttava rakkauskyvyn. Se on avaava hänelle uuden maailman, jota hän ei ole aavistanut olevan, jonka ääriä hän ei näe, jonka rajoja hän ei tunne,— sillä se on ääretön ja rajaton Jumalan valtakunta.

17.

Tulevaisuus.

Jotkut sanovat taas tähän:

»Mutta mihin joutuisi koko meidän yhteiskuntamme, jos kaikki näin jättäisivät semmoisen toiminnan, joka sotii heidän yksityistä omaatuntoansa vastaan. Jos ei olisi sotapäällikköjä, niin ei olisi sotamiehiä, ja jos ei sotamiehiä, niin ei koko sotaväkeä. Mutta jollei olisi sotaväkeä, niin kuka tottelisi kuvernööriä, joka on ylimmäinen käskynhaltija? Mutta jollei olisi kuvernööriä, niin ei olisi kruununvoutia eikä vallesmannia, ja kuka silloin panisi tuomiot täytäntöön? Pitäisi jättää velat ryöstämättä ja pahantekijät kiinniottamatta. Ja jos ei olisi tuomareita, niin ei olisi tuomituita, ja jos ei tuomituita, niin ei vankeja, ei vanginvartijoita eikä vankiloita. Jos ei olisi syyttäjiä, niin ei olisi syytetyitä, jollei olisi poliiseja, niin ei olisi järjestystä. Ja jos ei olisi siis oikeutta eikä järjestystä; niin vallitsisi oikeudettomuus ja epäjärjestys; intohimot pääsisivät vapaasti riehumaan, petoina hyökkäisivät ihmiset toinen toisensa kimppuun, yleinen sekasorto ja hämmennys olisi ainoa seuraus.»

Taas me siis rupeamme huolehtimaan maailman tähden. Äsken me huolehdimme sitä, ettei maailma kokonaisuudessaan voi muuttua Kristuksen ihanteiden mukaiseksi, koska se voisi käydä päinsä vaan siinä tapauksessa, että kaikki yksityiset ottaisivat samalla kertaa näitä ihanteita seuratakseen. Ja nyt me taas epäilemme, että yhteiskuntamme eli yhteiset asiamme joutuisivat sekasortoon, jos me kaikki ilman muuta alkaisimme seurata näitä samoja ihanteita.

Tähän tavalliseen ja usein kuultuun arveluun on vaan vastaaminen, että intohimot, oikeudettomuus ja yleinen sekasorto eivät suinkaan ole mahdolliset semmoisten ihmisten keskuudessa, jotka kaikki ovat niin hienotunteisia, etteivät suostuisi semmoiseen toimintaan, mikä sotii heidän omaatuntoansa vastaan. Semmoiseenhan edellytykseen—»miten kävisi, jos kaikki jättäisivät»—perustuikin kuitenkin koko johtopäätös.

»Mutta,—sanotaan,—tarkoitus olikin vaan kysyä, mitä tekisimme kaikille varkaille, ryöväreille, murhaajille, pettäjille, järjestyksen rikkojille, jos me muut, jotka emme ole heidän kaltaisensa, olisimme niin hienotunteisia näitä sankareja kohtaan, ettemme rupeisi poliiseiksi, syyttäjiksi, tuomareiksi, kuvernööreiksi, emmekä pukeutuisi mihinkään sota-aseisiin vastustaaksemme väkisin yhä yltyvää pahaa?»

Tämmöisenä saa kysymys kuitenkin yhä oudomman ratkaisun. Sillä jos me kerran muutumme näin hienotunteisiksi, niin epäilemättä meidän hienotunteisuutemme tulee ilmaantumaan myöskin ja ennen kaikkea siinä, ettemme enää ajattele vaan omien lastemme kouluttamista ja sivistämistä, silloin kuin muiden lapset elävät köyhydessä ja pimeydessä; ettemme kokoo omiin käsiimme rikkauksia ja siten pidätä niitä muilta; ettemme elä ylellisyydessä, kun tiedämme, että se on ostettu muiden puutteella; ettemme ylennä itseämme ja pyri ensimmäisiksi, vaan tahdomme olla tasa-arvossa ja yhdenvertaisina jokaisen kanssa. Mutta jos hienotunteisuutemme siis ylettyisi myöskin tähän kaikkeen, niin ei murhaajia, rosvoja ja varkaita meidän keskuudessamme olisikaan. Sillä miksi kukaan enää tahtoi väkisin muilta ottaa, jos hänellä kerran itsellään olisi kylläksi sekä aineellista että henkistä ravintoa?

Kysymyksellä saattaa siis olla jotakin järkeä ainoastaan siinä tapauksessa, että sillä tahdotaan saada tietää, mimmoiseksi meidän yhteiskuntalaitoksemme muodostuisi, jos me asianomaiset, joilla on valtaa, tietoja ja varoja, muuttuisimme niinhysin yhdessä kuin toisessakin suhteessa hienotunteisiksi.

En minä sitä tiedä. Semmoiseen kysymykseen voi jokainen hakea vastausta itseltänsä, kahdenkesken. Sillä onhan se kysymys aivan sama, kuin kysymys: mimmoiseksi yhteiskuntamme muodostuisi, jos me rupeisimme noudattamaan Jumalan tahtoa. Eihän juuri mielellään voisi epäillä sitäkään, että Jumala olisi neuvoton, miten käyttää meidän hyväntahtoisuuttamme meidän parhaaksemme.

Mutta jos sittenkin minun on jotakin vastaaminen, niin en tietysti voi perustua muuhun, kuin omiin yksityisiin kokemuksiin. Ja ne minä saatan mielelläni kertoa.

Kun minä elin yksistään oman tahdon täyttämistä varten, saatoin minä hartaastikin rukoilla Jumalaa, että hän auttaisi minua tarkoituksissani. Mutta minä rukoilin turhaan. Hän ei kuullut minua, vaikka ei kyllä sysännyt luotansakaan.—Ja kun minä en siis tarvinnut Jumalaa muuta kuin omia tarkoituksiani auttamaan, ja kun hänestä näin ei ollut mitään apua, jätin minä hänet tarpeettomana syrjään.

Mutta tuli sitten aika, jolloin Kristuksen oppi antoi minulle uuden tiedon Jumalasta. Tämä oppi käski minua kääntymään Jumalan puoleen saadakseni häneltä itse elämäntarkoituksen ja osoitti ainoaksi semmoiseksi Jumalan tahdon täyttämisen. Se antoi minulle oman tulevaisuuteni sijaan uuden tulevaisuuden: Jumalan valtakunnan rakentamisen.

Ei kukaan, joka olisi nähnyt saman valon, kuin sain nähdä minä ilman vähintäkään omaa ansiotani, olisi voinut pysähtyä arvelemaan, mihin suuntaan hänen nyt olisi ollut meneminen.

Mutta ne, jotka eivät nähneet tätä valoa, eivät sentähden voineet ymmärtää menettelyäni, kun minä jätin kesken pitkälle saatetun ja suuria varoja kysyneen urani. Mitkä varoittivat, mitkä ennustivat minulle ja perheelleni täydellistä perikatoa,—ja taisi olla niitäkin, jotka epäilivät, etten ollut täysissä järjissäni.

Jos minä nyt voisin kuvata sen siunauksen laajuutta, joka tästä askeleesta oli seurauksena, niin epäilemättä todistukseni voima kasvaisi, mutta minä tarvitsisin siihen yhtä paljon paperia kuin jo nyt olen tähän kirjaan käyttänyt. Sen vaan sanon, että jos olisin edeltäpäin tiennyt nimenomaan mimmoiseksi uusi tulevaisuuteni tulisi muodostumaan, niin en olisi hetkeäkään epäillyt vaalia vanhan ja uuden välillä.

Tämmöisen tiedon kautta olisi kuitenkin koko askeleen merkitys kadonnut. Sillä minä en olisikaan enää voinut perustua vapaasti Jumalan tahtoon, vaan olisin perustunut siihen viekottimeen, mikä tässä uuden tulevaisuuden tiedossa oli.

Minunhan oli juuri kehittyminen vapaudettomuudesta vapauteen. Oltuani oman tulevaisuuteni orja minun nyt piti päästä vapaaksi tästä ulkonaisesta viekottimesta. Oman tahtoni eli oman tulevaisuuteni sijaan minun nyt piti perustua Jumalan tahtoon. Siis en minä voinut saada mitään tietää siitä, mikä minua odotti.

Mutta kun minulla nyt on personallinen kokemus siitä sanomattomasta siunauksesta, mikä seuraa Jumalan tahtoon perustumista, niin kuinka minä voisin hetkeäkään epäillä, että koko ihmiskunnankaan kävisi muuten kuin hyvin, jos se perustuisi Jumalan tahtoon?

Minä näen selvästi, että ihmiskunnankin »oma tulevaisuus» on kehittynyt yhtä toivottomaan umpisokkeloon, kuin oli kehittynyt minun yksityinen tulevaisuuteni.

Me olemme luottavinamme tähän tulevaisuuteen, siihen että kerran selviämme sota-asioistamme ja pääsemme sotaveroista vähemmälle; me kuvailemme, että kerran perustamme kansainväliset sovintotuomarit, ja me mietimme ihan tosissamme, mimmainen se valta muka pitäisi olla, jonka tehtävänä olisi valvoa tasa-arvoisuutta ihmisten välillä ja jakaa heille tavaraa yhtäpaljon jokaiselle. Mutta päivä kuluu päivän perästä ilman että me näitä hyviä tarkoituksia lähestymme nimeksikään;—päinvastoin, sotaverot yhä kasvavat, riitaisuudet kansojen välillä yhä enenevät ja tavara köyhien ja rikkaiden välillä ei ota tasaantuakseen.

Niin kurjalta kuin ihmiskunnan oma tulevaisuus siis minusta näyttääkin, uskon minä, että se juuri jouduttaa ihmiskunnan todellista parasta, sillä sen kautta luottamus tähän sen omaan tulevaisuuteen ennen tai myöhemmin täytyy auttamattomasti kadota.

Kansain päämiehet, ylimmäiset ja muut vallanpitäjät, jotka johtavat kansojen työtä ja määräävät kansojen tulevaisuutta, ovat myöskin aikoinaan alamaistensa rukousten ja siunausten kannattamina koettaneet kääntyä asioissaan Jumalan puoleen ja koettavat osaksi yhä vieläkin. Mutta meidän aikamme Jumala ei kallista enää korvaansa sota-asuun pukeutuville kansoille, jotka pyytävät hänen apuansa tarkoituksilleen, jotka sulkevat rajansa ja koettavat naapuriensa kustannuksella rikastuttaa itseänsä. Eivät mitkään kirkot, eivät mitkään juhlamenot, joissa rukoillaan siunausta näille tarkoituksille, ole voineet tuottaa apua. Jumala on läsnä, mutta hän ei kuule meitä. Ja sentähden olemme me vähitellen yhä enemmän jättäneet tämän Jumalan, josta ei ole mitään apua, ja teemme vielä viimeisiä ponnistuksia omin päin toteuttaaksemme tulevaisuutemme.

Näin kituu koko ihmiskunta omien tarkoitustensa orjuudessa.

Mutta aika on tuleva ja on jo tullut, jolloin Kristuksen oppi antaa ihmiskunnallekin uuden suhteen Jumalaan.

Silloin on ihmiskunta kehittynyt sille asteelle, jolta se menee vapauteensa,—jolloin se, oltuaan

ihmisten valtakunta, mikä on kulkenut eteenpäin hallitsijainsa ja rahamiestensä tahdon mukaan, muuttuu Jumalan valtakunnaksi, mikä elää jokaisessa ihmisessä yhtäläisesti kuuluvan Jumalan tahdon mukaan.

Ja kun ihmiskunta nyt seisoo vapautensa ääressä, niin on luonnollista, että sen tulevaisuus peittyy meidän silmiemme edestä. Ei minkään ihmisen mielikuvitus voi avata tätä salaisuutta.

Sillä vapaata ihmiskuntaa ei saa liikuttaa eteenpäin tulevaisuuden häikäsykuva, vaan ainoastaan rakkaus Jumalaan ja usko hänen tahtoonsa.

* * * * *

»Mutta—kuuluu vielä vastaväite,—ei ole kylläksi antaa ihmisille yleistä lakia, että heidän on rakastaminen toisiansa. He tarvitsevat selvää ja helposti sovitettavaa lakia, joka ilmaisee heille, miten heidän on menetteleminen jäsenenä yhteiskunnassa.»

Eikä tässäkö kohden ihmisiltä puutu johtoa Kristuksen opissa.

Päinvastoin. Juuri ne Kristuksen käskyistä, jotka lähimmin koskevat ihmisen suhdetta kansalaisiinsa, ovat annetut semmoisessa muodossa, ettei niiden sovittamistavasta voi syntyä vähintäkään epäilystä. Ne eivät nimittäin ole mitään käskyjä, miten meidän on menetteleminen, vaan ovat ainoastaan kieltoja, mitä meidän ei ole tekeminen.

Yksi kielto on muun muassa se, josta jo olen puhunut,—ettei ihmisen pidä valalla lupautua täyttämään kenenkään toisen ihmisen tahtoa, koska hän on kutsuttu täyttämään ainoastaan Jumalan tahtoa.

Mutta tärkein ja meidän kehityskauttamme ehkä läheisimmin koskeva käsky on se, joka kieltää väkivallalla vastustamista pahaa.

»Te kuulitte sanotuksi: silmä silmästä ja hammas hampaasta. Mutta minä sanon teille: älkäätkä olko pahaa vastaan.» (Neljäs käsky Vuorisaarnassa).

Yhtä uusi kuin on maailmallselle katsantotavalle Kristuksen rakkaudenoppi, joka käskee rakastamaan vierasta niinkuin omaista, yhtä uusi on myöskin tämä sen luonnollinen johtopäätös, pahan vastustamisen kielto.

Se on uusi, ja kumminkin, mikä voisi olla enemmän vanhaa ja korvillemme tutumpaa, kuin meidän oma sananlaskumme: pahaa ei ole pahalla kostaminen!—Siis ei myöskään väkivallalla.

Uutuus, ei olekaan siinä, että ensi kertaa kuulisimme sitä lausuttavan, vaan uudeksi se muuttuu vasta kun ensi kerran kuulemme vaadittavan sen toteuttamista koko laajuudessaan.

Meillä on silloin heti esillä tuhansia vastasyitä, jotka tekevät tuon opin toteuttamisen ainakin useissa tapauksissa mahdottomaksi. Meille tulee hyvin tärkeäksi todistaa, että löytyy tällaisia tapauksia. Sillä me hyvin ymmärrämme, että jokainen poikkeus yleisestä periaatteesta heikentää tätä periaatetta, rikkoo koko sen kärjen ja tekee siitä vaan kauniin lauseen, jota voi käyttää korkeintaan sananlaskuna,—jota tosin voi ehkä opettaakin, mutta jonka noudattamisessa on käytettävä kaikkea valintaa ja varovaisuutta. Me tuomme esiin esimerkkiä, toinen toistaan liikuttavampia, joilla nyt tarkoitamme osoittaa, mihin hullunkurisiin johtopäätöksiin muka tulisimme, jos tekisimme tuon opin ehdottomaksi säännöksi. Pahin esimerkki ei ole siinä, että jos sinua lyö joku oikealle poskelle, niin käännä hänelle myöskin vasempasi. Sillä kunnioituksesta Kristusta kohtaan, joka tätä vertausta käytti, me menemme sen ohi lausumatta siitä sitä tai tätä, taikka, jos varovasti myönnämme, että olisihan ylevämielistä siihen määrään hillitä itseänsä, niin kohautamme sitten olkapäämme ja sanomme: mutta me nyt olemme tavallisia kuolevaisia! Paljo pahempia ja arveluttavampia esimerkkiä me voimme keksiä. Me asetumme itse ulkopuolelle tapausta, annamme pahantekijän lyödä, ei meitä, vaan jotakin meille rakasta henkilöä, ja kysymme sitten, onko meidän nytkin seisominen kädet ristissä tai sanominen: lyö vielä toisellekin poskelle! Tai vielä pahemmin: Inhoittava murhaaja hyökkää meidän oman äitimme kimppuun pistääkseen veitsen hänen rintaansa,—pitäisikö meidän antaa hänen suorittaa loppuun katala työnsä? Veret nousevat meidän päähämme pelkästä ajatuksestakin, meidän oma oikeudentuntomme nostattaa meitä kapinaan, ja me olemme valmiit inholla syöksemään mokoman opin luotamme. Sillä me aivan oikein tiedämme, että jollei oppi pidä paikkaansa näissä esimerkeissä, niin on se samassa kelvoton miksikään yleiseksi säännöksi.

Sentähden minä tahdon koettaa osoittaa, että oppi todella pitääkin paikkansa kaikissa kohdin, ja että se näin ehdottomana sääntönä muodostaa välttämättömän eikä vähimmin tärkeän osan Kristuksen rakkaudenopista.

Epäilemättä löytyy alemmassa kehitystilassa olevia kansoja tai heimoja, joille yhä vielä tuo tuttu

käskey: ei sinun pidä tappaman, on jotakin uutta ja käsittämätöntä. Kuinka?—sanovat he,—vaaditteko todellakin, että minun pitäisi jättää henkiin sen joka on minua ja minun sukuani solvaissut? Siinä tapauksessa teillä ei ole mitään oikeudentuntoa, ja teidän moraalinne on käynyt hölläksi!

Mutta vaikka me hänet täydellisesti ymmärrämme, vaikka meitä voi miellyttää tuo hänen pyhä loukkaantumisensa, niin tiedämme kumminkin hänen olevan aivan väärässä. Meitä melkein naurattaa hänen itsepäinen pysymisensä omassa harhaluulossaan. Ja me olemme aivan vakuutetut siitä, että, jos vaan jollakin lailla voisimme saada hänelle asian selitetyksi, hänen täytyisi,—niin totta kuin hän on ihminen kuten mekin,—myöntää, että olemme oikeassa ja löytää juuri itsessään tuon moraalisen lain, joka on kaikille ihmisille yhteinen ja joka kieltää tappamasta. Vieläpä me voimme kuvailla, kuinka me häntä koettaisimme vakuuttaa ja kuinka hän vihdoinkin, pitkien miettimisten ja punnitsemisten perästä, alkaisi suostua uuteen ajatukseen. Rauhallisina hetkinä hän kenties voisi varovasti myöntää, että todella saattaa puhua semmoisesta yleisestä laista, joka kaikissa tapauksissa häntä kieltää tappamasta.

Mutta siinä myöskin kaikki.

Sillä niinpian kuin hänen mielenrauhansa tulisi häirityksi, niinpian kuin häntä tai hänen sukuansa jälleen loukattaisiin, häviäisi meidän pieni istutuksemme heti kuulumattomiin siihen sykkivän veren tulvaan, joka paisuttaisi hänen sydäntään. Hän viskaisi inholla pois meidän »hennot, humaniset haaveemme». Hän ei tahtois enää mitään niistä tietää. Hän sanoisi meille: minulla on minun omat käsitykseni ja oikeudentuntoni,—pois tieltä!

Kuinka ymmärrettävä on hänen raivostumisensa, ja samalla kuinka eksynyt hän on, kun menee tappamaan lähimmäistään!

Me ymmärrämme, että jos he vaan tunnustaisivat tuon moraalisen lain, ja alkaisivat sitä seurata, niin heidän onnensa olisi sillä luotu. He voisivat jättää heimolaiselämänsä, heidän hajooneet sukunsa voisivat yhtyä kansaksi, he voisivat ryhtyä rauhalliseen maanviljelykseen, sivistys orastaisi heidän joukossaan, syntyisi kouluja ja yliopistoja, tulisi mahdolliseksi taide, tiede,—kaikki, mikä nyt antaa sisältöä meidän elämällemme.

Me sen ymmärrämme, sillä meillä on kaikki nuo siunaukset, ja me tiedämme, että ne ovat meillä juuri sen vuoksi, että olemme tunnustaneet tuon lain yleiseksi ja sitä noudattamme. Me olemme kirjoittaneet ja julistaneet semmoisen lain, että tappaminen on jokaiselle kaikissa tapauksissa kielletty.

Mutta nyt on tosin kiusansa meilläkin.

Näyttäisi, että kaikki on järjestyksessä. Näyttäisi, että onnestamme ei puutu mitään. Mutta sittenkin meitä jokin painaa. Onko se se tieto, että meidän joukossamme veriset sodat riehuvat, että me tuomitsemme ihmisiä kuolemaan tai elinkautiseen vankeuteen, että toisilla meistä on rajaton valta toisten yli, tai että toiset voivat olla joukossamme upporikkaita ja toiset ryysykerjäläisiä,—vai mitkä yhteiskunnalliset epäkohdat lienevätkään meitä painamassa? Me tosin koetamme vakuuttaa, että ilo riippuu sisällisestä tyytyväisyydestä eikä ulkonaisista seikoista. Mutta kuitenkin jääpi jäljelle kysymys: mistäs sisällinen tyytyväisyys riippuu? Eikö siihen ollenkaan voi vaikuttaa tieto ulkopuolella olevasta vääryydestä ja erehdyksestä? Tai eikö sillä ole mitään tekemistä toisten ilon ja surun kanssa?

Mutta mitenköp me voisimme päästä sodista ja tuomioistuimista ja mestauksista ja vankeuksista. Täytyyhän meidän torkua vihollisen hyökkäystä, täytyyhän meidän tuomita pahantekijät ja vangita rauhanrikkokat.

Vai eikö pitäisi? Kuka sanoo, ettei pitäisi? Niin, se on totta, se on tuo vanha juttunne, ettei saa vastustaa pahaa! Mutta onhan yhtä vanha totuus, ettei sääntönne pidä kaikissa tapauksissa paikkaansa. Sillä ettehan toki väitä, että meidän olisi seisominen kädet ristissä, jos esimerkiksi inhoittava murhaaja hyökkäisi oman äitimme kimppuun!

Siinä se nyt on se esimerkki, aivan samoilla sanoilla kuin villin, jolle koetettiin vakuuttaa, että tappaminen on kaikissa tapauksissa kielletty.

Meille on noin kaksi tuhatta vuotta sitten ilmoitettu, että jos me emme tyydy sen valtakunnan oloihin, jossa elämme, niin meidän keskuuteemme voi tulla perustetuksi toinen valtakunta, onnellisempi ja suurempi, joka lupaa vapautta ja yhdenvertaisuutta kaikille. Mutta tämä toinen valtakunta edellyttää uutta yleistä lakia. Se laki kieltää väkivaltaisesta vastustamasta pahaa. Ja tämä uusi laki on ilmoitettu tavalla, joka ei voi olla meihin vaikutusta tekemättä. Kristus ei ole ainoastaan sanoilla lausunut sitä, vaan hän on omalla kuolemallaan tahtonut saada sen ikuisiksi painumaan meidän mieleemme. Hän oli siinä määrässä meidän pahuuttamme vastustamatta, että salli meidän esteettä itseään rääkätä ja ristinpuuhun itsensä naulita, ja vielä sieltäkin tyynesti kuuli herjauksemme, kun me hänelle, täynnä ivaa, huusimme: tules nyt alas sieltä, jos olet Jumalan poika!

Mutta tähän istutukseen me suhtaudumme samalla tavalla kuin äskeinen villi suhtautui omaansa. Rauhallisesti ajatellessamme uskonnollisia asioita tai ollessamme muuten tieteilevällä tuulella, me kenties joskus varovasti myönnämme, että todella voi puhua semmoisesta yleisestä laista, joka kaikissa tapauksissa kieltää vastustamasta pahaa. Se alkaa silloin tuntua joltakin tutulta, meissä itsessämme olevalta.—Mutta meidän on mahdoton ajatella sitä käytännössä toteutetuksi. Me sanomme, ettemmehän ole kaikki enkelejä. Tai me alamme luetella esimerkkejä, joissa vähitellen kadotamme tyyneytemme ja kiivastumme yhä enemmän. Ja vihdoin olemme valmiit inholla viskaamaan luotamme koko »teorian».

Ne esimerkit, joita me luettelemme ja joita kuvailemme ottavamme aivan sattumalta sieltä täältä elämän eri suhteista, ovat kuitenkin kaikkea muuta kuin satunnaisia. Niissä kaikissa piilee sama syy, joka ne tekee meille sopiviksi. Niissä on nimittäin kaikissa kysymys siitä, että jokin meille rakas henkilö, meidän äitimme tai oma lapsemme on joutunut jonkun »inhoittavan murhaajan» raadeltavaksi. Se on, me asetamme tahallisesti vastakkain rakastetun ja vihatun henkilön, ja annamme tuon vihatun henkilön mitä julmimmalla tavalla rääkätä rakastettua henkilöä.

Nyt selviää kuitenkin meille, jotka ymmärrämme, mitä laki merkitsee, ja siis myöskin mitä moraalinen laki merkitsee,—ettemme saa näin, lain edessä, tehdä mitään erotusta henkilöjen välillä. Meillähän on Kristuksen rakkaudenopissa nimenomaan semmoinen laki, ettemme saa tehdä erotusta ihmisten välillä,—että meidän on rakastaminen vieraita niinkuin omaisiamme, kaikkia ihmisiä erotuksetta niinkuin saman Isän lapsia. Kielto väkisin vastustamasta sitä, joka on paha, on ainoastaan tämän suuren rakkaudenlain käytännöllinen sovittaminen niihin oloihin, joissa tähän asti on vallitsevana lakina ollut silmä silmästä ja hammas hampaasta!

Sanon vieläkin, että syyt, miksi meistä tuo laki ja sen sovittaminen näyttävät niin mahdottomilta, perustuvat aivan samaan kuin ne syyt, jotka villien kansain mielestä tekevät heille mahdottomaksi noudattaa lakia: ei sinun pidä tappaman.

Ja aivan samalla tavalla kuin villit kansat eivät voi saavuttaa semmoista onnellisempaa elämän tilaa, joka on meille mahdollinen nykyisessä yhteiskunnassamme, elleivät he omista tätä lakia,—aivan samalla tavalla me puolestamme emme voi saavuttaa sitä vapauden valtakuntaa, joka meille hämöittää ja johon me pyrimme yhdeltä puolen kartuttamalla sota- ja poliisivoimiamme ja teroittamalla lakien ankaruutta ja toiselta puolen panemalla toimeen dynamiittiräjähdyksiä ja verisiä vallankumouksia,—ellemme tunnusta yleiseksi sitä uutta lakia, joka on meihin istutettu.

Ja vertausta voi vielä jatkaa tähän suuntaan:

Villi saattaa arvella, että heidän olonsa voisivat parantua korkeintaan siinä tapauksessa, että kaikki villit samalla kertaa ottaisivat noudattaakseen heille uutta lakia, ja ettei se mitään auttaisi, jos hän vaan yksin sitä alkaisi seurata. Samalla perustuksella olemme mekin valmiit hylkäämään oman uuden lakimme: emme voi, kun eivät kaikki tahdo yhtäikää. Ja tällöin me unohdamme, että olemme haaveksineet vapauden valtakuntaa, sillä tämmöiseen valtakuntaan täytyy tiekin olla vapaa. Sinne ei voi tulla minkään inhimillisen lain tai yleisen tahdon pakotuksesta. Se voi siis syntyä ainoastaan niin, että ihmiset tulevat sinne yksitellen omasta tahdostaan.

Isä meidän, lähestyköön sinun valtakuntasi!

18.

Usko.

Uskon merkitys ei ole siinä, että minä uskon jotakin järjen kannalta ylikuonnollista; vaan usko saapi sisällyksensä siitä, minkä verran siinä on luottamusta ja uskallusta.

Usko Kristukseen, Jumalan poikaan, on, kuten hän itse sanoo, yhtä kuin usko siihen, joka hänet lähetti, se on Isään. Mutta usko Isään ei ole ollenkaan yhtä kuin usko Jumalan olemassaoloon. Jeesuksen opetuslapsi Jaakob sanoo, tästä asiasta puhuessaan, hyvin sattuvasti: »Sinä uskot, että yksi Jumala on; sen sinä oikein teet: perkeleet myös sen uskovat, ja vapisevat. Mutta tahdotkos tietää, sinä turha ihminen, että usko ilman töitä kuollut on? Eikö Abraham töiden kautta vanhurskautetuksi osoitettu, koska hän poikansa Isaakin alttarille uhrasi?» Jokainen muistaa tuon liikuttavan kertomuksen siitä, kuinka Jumala käski Abrahamin uhrata poikansa, kuinka Abraham jo ojensi veitsensä tappaakseen tämän, mutta kuinka enkeli sitten pidätti hänen kätensä ja ilmaisi Jumalan mielisuosion hänen uskonsa vahvuuteen.—Kristuksen jälkeen meillä on tosin paremmat tiedot siitä, mikä Jumalan tahto on; mutta uskon merkitys ja sisällys on yhä sama kuin Abrahamin päivinä. Nytkin seuraa elävää uskoa Isään

välttämättä usko hänen tahtoonsa, hänen tahtonsa täyttämisen mahdollisuuteen ja kutsumukseen.

Senvuoksi ylimeno uskottomuudesta uskoon ei ole sitä, että oltuani uskomatta joihinkin henkisiin asioihin, minä jostakin hetkestä asti nyt rupean uskomaan niiden todellisuutta. Jos niin olisi, niin voisi usko pesiä ihmissydämeen vaikuttamatta mitään näkyvää muutosta hänen elämänsä kulkuun. Niin ei ole kumminkaan asian laita, vaan seuraa uskoa aina samalla täydellinen uudestasntyminen.

Tämä ylimeno ei ole oikeastaan siirtyminen uskottomuudesta uskoon, vaan on uskojen vaihtaminen,— semmoisten uskojen, joista kumpikin voi antaa oman suuntansa elämälle. Tahdon sillä sanoa, että jos minulla ennen ei ollut uskoa mihinkään Jumalaan tai vielä vähemmän mihinkään Jumala-Isään, niin en siltä ollut ilman mitään uskoa. Päinvastoin, minulla oli silloinkin semmoinen usko, joka ohjasi elämäntäni, tekojani ja ajatuksiani.

En tarkoita uskoa ihanteihin, tieteeseen, taiteeseen, sosialistisiin aatteihin tai muuhun sellaiseen. Tällöinen usko on aina enemmän tai vähemmän omatekoista teoriiaa, jota voi itse arvostella, muodostella mielin määrin, ja joka voi eri aikajaksoina muuttua toisesta toiseen.

Siitä uskosta, joka johti minua ja jota tässä tarkoitan, ei minulla ollut silloin aavistusta. En ollut siitä itsetietoinen. Vasta sitten kuin olen ruvennut toisiin uskomaan, näen nyt, että minulla oli usko ennenkin. Se usko oli syntynyt minuun ilman omaa valintaani; sen olin perinyt semmoisenaan maailmalta; maailma oli sen itse minuun painanut. Se kuului niin vereni ja lihani ja luonteeni ominaisuuksiin, etten voinut asettua sen ulkopuolelle, aivan niinkuin en voinut asettua ulkopuolelle itseäni.

Jos lyhyesti tahtoisin merkitä, mikä tuo entinen uskoni oli, niin pitäisi minun sanoa, että se oli usko itseäni.

Taikka, että luulin olevani oman elämäni herra. Uskoin horjumattomasti siihen, että elämäni tarkoitus oli minun oma menestykseni, että minä siis saatoin hallita tulevaisuuttani, että kaikki siellä riippui siitä, mitä minä tahdoin ja kuinka minä menettelin.

Jos joku olisi siihen aikaan sanonut minulle, että minulla on tällöinen usko, että minä tämän uskoni voimasta puhun, ajattelen ja toimin, että tämä usko määrää koko minun elämäni laadun ja värin, olisin minä pitänyt hänen puhettansa mielettömytenä, ei siksi, ettei se olisi ollut totta, vaan siksi, että hän sanoi sitä »uskoksi», sitä, mikä on luonnollisin asia maailmassa, mikä ei voi olla muuten.

Nyt sitä vastoin en voi tuossa entisessä elämäkäsitelyssä nähdä muuta kuin vahvan, syvälle juurtuneen uskon. Siinä oli uskon tavallisimmat tunnusmerkit. Päättunusmerkki on, että se, niinkuin jokainen muukin usko, ei ottanut mitään vaikutusta järjen päätelmistä, joilla voi todistaa sitä vastaan, sen mahdottomuutta. Kuten jokainen elävä usko, niin tämäkin oli ehdottomassa yhteydessä varsinaisen elämänviejätyksen kanssa; kaikki todistukset sitä vastaan tuntuivat vihollismielisiltä, ikäänkuin ne olisivat tahtoneet riistää pois eläältä juuri sen, mikä siinä oli viehättävää. Sentähden mitä voimakkaammat ja selvemmat todistukset olivat, sitä vastenmielisemmät ne olivat uskolle ja sitä vähemmän se niistä tahtoi tietää.

Nyt, kun selvästi ja itsetietoisesti näen tuon oman entisen uskoni, en voi kyllin ihmetellä sen sitkeyttä. Sillä ne todistukset, jotka sitä vastaan puhuivat, ja joita tässä etupäässä tarkoitan, eivät olleet suinkaan mitään keksittyjä filosofillis-teoloogillisia todistuskappaleita, vaan olivat luonnollisinta tietoa ja jokapäiväisintä kokemusta. Niin, melkein voin sanoa, että koko minun elämäni, sen lukemattomat tapaukset ja monenlaiset muodostukset eivät muuta tarkoittaneet kuin todistaa minulle tuon uskoni mahdottomuutta.

Uskoin omaan tulevaisuuteeni ja kumminkin tiesin, ettei ainoakaan asia elämässäni ollut mennyt niinkuin olin aikonut, ettei yksikään haaveeni ollut toteutunut. Tiesin sen, se oli jokapäiväinen kokemukseni, mutta minä uskoin sittenkin, että ne aikeet, jotka eivät vielä olleet ennättäneet mennä mitättömiksi, tulisivat kyllä toteutumaan niinkuin ajattelin. Sitäpaitsi tiesin kaikista niistä ihmisistä, joita tunsin perinpohjin, että heidän elämänsä oli muodostunut ihan toiseksi kuin he olivat aikoneet; joskus tuntui, että kohtalo menetteli säälimättömästi ja julmasti ohjattaessaan heidän elämänsä täydelliseen vastakohtaan kaikesta siitä, mitä he olivat nuoruudessaan haaveksineet. Ja kumminkin, kun näen heitä jo sortuneina ja nolattuina elämän koulussa, ei minua ollenkaan kummastuta kuulla heidän yhä puhuvan tulevaisuudestaan ja yhä koettavan siitä innostua, kuin puhaltaakseen hehkua sammuvaan hiillokseen. Mitäpä heillä muuta olisi tehtävääkään!

Uskoin omaan tulevaisuuteeni ja elin sitä varten, ja kumminkin tiesin, että kuolema minä hetkenä tahansa voi keskeyttää kaikki ne puuhut, joilla tulevaisuuttani rakensin. Minä sentähden en tahtonut ajatella kuolemata enkä ollut siitä tietääkseniäkään. Kun kuulin kerrottavan, että joku oli kompastunut liukkaalla kadulla, särkenyt pääkallonsa ja kuollut siihen paikkaan, oli se minusta jotakin erikoista, joka ei koskaan voisi minulle tapahtua. Kaikki muut saattoivat olla tuommoisen sattumuksen oikun alaisia,

vaan en minä. Minun tulevaisuuteni ja aikeeni tuntuivat olevan ylempänä sattumusta. Ja vaikka jokapäivä näin, että minun ijässäni ja asemassani olevat ihmiset saattoivat kuolla kesken aikeitansa, usein niinkin, että kuolivat juuri silloin, kuin olivat voittaneet kaikki esteet ja vastukset, mitkä olisivat olleet heidän aikeittensa tiellä, niin ei se minuun mitään vaikuttanut: Minä uskoin sittenkin, että elämäni tarkoitus oli minun aikeitteni toteutuminen;—uskoin, että olen oman elämäni herra.

Voiko ajatella vahvempaa ja sitkeämpää uskoa!

Tätä uskoa ei voi ottaa ihmiseltä pois mikään järki, mikään logiikka, mikään filosofia. Sillä siihen on yhdistynyt hänen elämänsä koko viehätys.

Tämän ihmeen voi aikaansaada ainoastaan toinen usko, joka tulee entisen sijaan ja tarjoaa suurempaa elämänviehätystä kuin entinen.

Ja semmoinen toinen, aivan vastakohtainen usko on usko siihen Isään, joka meille on itsensä ilmoittanut Jeesuksen kautta. Se usko tarjoaa uuden elämänviehätysten vanhan sijaan. Ja sentähden se—ja ainoastaan se—voi juurineen hävittää tuon vanhan sitkeän maailmanuskon.

Palaan siihen mistä aloin. Uskon sisällys ei ole siinä, että voin uskoa asioita, jotka minusta tuntuvat yliluonnollisilta ja sotivan järkeäni vastaan, vaan usko saa merkityksensä siitä, minkä verran siinä on luottamusta, uskallusta. (Toinen asia on, että tämä luottamus sitten avaa silmät näkemään paljon semmoista, johon järki sitä ennen ei ole voinut ulottua.)

Ainoa »yliluonnollinen», johon sinun on uskominen ennenkuin voit uskoa, että sinun on noudattaminen Isän tahtoa, on se, että sinulla on Isä.

Mutta ei tämäkään ole mikään kuiva tosiasia.

Eikä se ole ollenkaan sen yliluonnollisempaa, kuin se usko, joka sinua on johtanut elämässäsi ja joka on ollut kaiken toimintasi vaikuttimena.

Sinähän itse olet uskonut rakkauteen—ja sehän on kokonansa henkinen asia. Sinä olet uskonut, että ihmiset tulevat sinua rakastamaan, että he tulevat sinua kunnioittamaan, että sinun nimesi tulee olemaan heidän huulillansa, että he tulevat antamaan sinulle tietä, missä kulkenetkin, ja että sinä vielä kuoltuasikin olet pitävä vallassasi suuren osan heidän ajatuksistaan,—että kukaties tulet heidän ajatuksissaan kuolemattomaksi. Ja usko siihen, että sinä voit tämän kaiken tehdä, on ollut sinussa niin sitkeä, ettei mitkään pettymykset ole voineet sitä hävittää. Sinä olet pettymistäsi pettynyt, mitä vanhemmaksi olet tullut. Vihdoin olet ruvennut vihaamaan yhä enemmän ihmisiä ja ihmisryhmiä; mitkä ovat sinusta tyhmiä, mitkä aivan mitättömiä, mitkä muuten vastenmielisiä. Ja kumminkin sinä uskot, että nämä samat ihmiset jossakin vastaisuudessa rupeavat sinua rakastamaan ja sinä muutut heidän ajatustensa esineeksi!

Onko se usko luonnollisempi kuin usko, että sinulla on henkinen Isä, joka sinua rakastaa, (jota uskoa sinulle antaakseen ja sinussa vahvistaakseen Kristus on elänyt ja kuollut)?

Sillä usko Isään on usko siihen, että hän sinua rakastaa.

Nyt minä sanoin, että uskon merkitys riippuu kokonaan siitä, minkä verran siinä on luottamista, uskallusta ja antautumista.

Mutta meidän luottamus ei lähde ensiksi liikkeelle, vaan luottamuksen lämpimyys tulvahtaa jo meitä vastaan sieltä ennenkuin me olemme ennättäneet saada silmämme oikein auki.

Onko vaikea luottaa siihen, joka sinua rakastaa?

Vai onko todellakin niin, että sinun on mahdoton uskoa, että löytyy mitään olentoa, joka sinua rakastaa?

Se ei ole totta.

Joko sinä uskot, että ihmiset sinua rakastavat tai tulevat rakastamaan, taikka sinä et sitä usko; ja silloin sinä uskot, että löytyy jokin henkinen olento, joka sinua rakastaa tai tulee sinua rakastamaan ainakin sinun kuolemasi jälkeen. Sinä voit sanoa, ettet usko,—voit nauraa koko tälle puheelle ja ehkä todella itsekin kuvailla, ettet usko. Mutta sydämmesi syvimmässä sinä sittenkin uskot, että on jokin, joka sinua rakastaa. Jos sinä sydämmessäsi tätä asiaa epäilisit, niin sinä olisit todellinen pessimisti, joka ei eläisi päähän tätäkään päivää; vaan tappaisi itsensä heti. Mutta nyt sinä et ole mikään pessimisti. Tai jos olet, niin olet niitä, jotka kyllä puhuvat elämän arvottomuudesta, mutta teossa todistavat toista, kun jäävät elämään. Semmoinen pessimisti oli nykyaikaisten pessimistien isä. Hän oli kyllä kadottanut uskonsa siihen, että ihmisten puolelta koskaan voisi odottaa semmoista itsekkyydestä vapaata

rakkautta, lämpöä ja hienoutta, mikä voisi tehdä tämän elämän elettäväksi; mutta oikeastaan hän kaikessa hiljaisuudessa kypsytti vaan uutta uskoa itsessään, että on Jumala, josta hän on kotosin ja josta ovat rakkaus, lämpö ja hienous löydettävät. Sentähden hänenkään pessimisminsä ei ollut sen vaarallisempi, kuin että hän sanoissa neuvoi ihmiskunnalle itsemurhaa, mutta itse jäi elämään.—Niitä on kyllä todellisia pessimistejä, mutta ne eivät ole filosoofeja eikä semmoisia, joilla vielä on halua ja voimaa mietiskellä filosofisia kysymyksiä. Ne ovat tavallisia, »jokapäiväisiä» ihmisiä, useimmiten semmoisia, jotka ovat kasvaneet ja kasvatetut ahtaihin porvarillisiin käsityksiin siitä, mikä on sopivaa ihmisten edessä, mikä hankkii ihmisten kunniaa ja mikä langettaa heidän tuomionsa. Sanotaan, että esimerkiksi taloudelliset seikat olivat syynä jonkun itsemurhaan. Mutta itse asiassa hän oli vaan ymmärtänyt, ettei hän taloudellisen skandaalinsa jälkeen voi enää esiintyä sinä, minä ihmiset ovat häntä pitäneet ja miksi hän oli heidän silmissään kohonnut. Se on tämä hänen kuvansa täydellinen konkurssi, joka vie hänet itsemurhaan,—pelko, että häneltä otetaan ikuisiksi pois ihmisten arvonanto, johon hän jo osaksi oli päässyt, ja johon hän yhä edelleen oli pyrkinyt, ja että hän sijaan saisi samojen ihmisten joko halveksimisen tai ivan. Sanalla sanoen, hän on kadottanut sen uskon, joka häntä on ylläpitänyt.—Toiset taas tekevät itsemurhan siitä syystä, että heistä näyttää, ettei Jumala heitä rakasta. He ovat mielestensä niin arvottomia ja niin ilettäviä, ettei heitä Jumala voi rakastaa. Tästä sanotaan tavallisesti, että uskonnollinen epäily tai mielenhäiriö oli ollut itsemurhaan syynä. Mutta suuri erehdys olisi luulla, että heidän epäilynsä tai miettimisensä koskisi jotakin uskonkappaletta,—että he siksi surisivat, että heidän on mahdoton uskoa Jumalan olemassaoloa ja senvuoksi myöskin hänen rakkauttaan. Jos niin olisi, niin todellakin voisi syyttää Jumalaa siitä, ettei hän ole kyllin selvästi ilmoittanut itseänsä ja todistanut, että hän meitä rakastaa.

Ei kukaan ihminen voi syyttää järkeänsä siitä, että hänen muka on mahdotonta uskoa. Jokainen rehellinen ihminen tietää, jos kerran tulee näitä asioita ajatelleeksi, ettei hänen järkensä tässä asiassa tee mitään estettä.

Jokainen voi uskoa, että noin kaksi tuhatta vuotta sitten eli ihminen, nimeltä Jeesus.

Jokainen voi myöskin uskoa, että tämä mies opetti jotenkin niin, kuin hänestä on kirjoitettu, pääasiallisesti henkisestä Isästä, jota ihmisten pitäisi tunnustaa ja kuulla.

Miksi ei voisi uskoa, että hän Getsemanessa, Pietarin, Johanneksen ja Jaakopin seurassa, kun tiesi, että hänen vainoojansa olivat jo tulossa, rukoili tätä Isäänsä näillä sanoilla:

»Minun Isäni, jos mahdollista on, niin menköön pois minulta tämä kalkki. Ei kuitenkaan niinkuin minä tahdon, vaan niinkuin Sinä.»

Ja sitten uudestaan rukoiltuansa:

»Minun Isäni, ellei tämä kalkki taida mennä pois minulta, muutoin jos en minä sitä juo, niin tapahtukoon sinun tahtosi!»

Jotka sanat ilmaisevat, että hän oman tahtonsa mukaan olisi suonut käyvän toisin, kuin mihin osoitti se tahto, jonka hän sitten täytti, ja että hän tällä ratkaisevalla hetkellä taisteli jättiläistaistelua oman tahtonsa ja tuon toisen tahdon välillä.

Ei ole myöskään vaikea uskoa, että hän todella antautui vastarinnatta vainoojiensa käsiin, ja että nämät, rääkättyänsä häntä, naulitsivat hänet ristinpuuhun.

On ainoastaan yksi mahdollisuus jäljellä, se on, epäillä, että kaikki tyyni, kaikki Jeesuksen puheet Isästä ja rukoukset tämän Isän puoleen olivat hänen mielikuvitustansa,—että hän ei kuullut mitään Isän ääntä, vaikka luuli kuulevansa,—että »Isän tahto» toisin sanoen oli sulaa erehdyistä hänen puoleltaan.

Mutta semmoinen epäilijä voi epäillä mitä hyvänsä, siis omaa järkeänsäkin. Järjen kannalta sitävastoin on helpompi olla epäilemättä, kuin selittää tällaisen mielikuvituksen mahdollisuus.

Jos nyt siis täytyy myöntää, että Jeesus teki tekonsa sen hänessä asuvan hengen tahdosta, jota hän sanoi Isäksensä, niin voipi vaan enää kysyä: mikä tarkoitus oli tällä isällä, joka antoi pojallensa—ainoalle tahtonsa täyttäjälle—käskyn mennä kuolemaan.

Ja mitä rehellisemmin sinä kysyt ja mitä rehellisemmin sinä odotat vastausta, sitä selvemmin ja voimakkaammin tulvaa sinulle vastaus, tuhansista lähteistä samalla kertaa: rakkaudesta; että sinäkin uskoisit tähän samaan Isään, ja eläisit ikuisesti.

Mutta sittenkään ei uskosi merkitys ole siinä, että sinä vaan myönnät näin olevan; ei siinä, että teet sopimuksen järkesi kanssa, ettei se enää vaivaa sinua turhilla vastaväitteillä, eikä edes siinä, että sinä hurmaannut siitä ajatuksesta, että tuo sinun oma Isäsi, jonka äänen sinä kuulet niin kotoisena kuin se olisi sinun oma parempi itsesi, on samalla kaikkien tähtitaivaitten ja koko maailman Luoja ja elävä

henki.

»Usko ilman töitä on kuollut».

Ei se ole usko lääkäriin, että minä tiedän hänen eteväksi, vaan se, että minä uskon henkeni hänen haltuunsa.

Abrahamilla oli usko, kun hän aikoi uhrata oman poikansa. Jeesus uskoi, kun seurasi Isän tahtoa omaan kuolemaansa asti.

Elävä usko on se usko, joka voi tehdä Isän tahdon teon vaikuttimeksi.

Mutta mimmoisena kohtaa tämä uskon kysymys meitä, jotka olemme eksyneet harhaan totuuden tieltä,—jotka olemme eläneet ilman Jumalata, ja vasta kesken elämätämme heräämme totuuden ymmärrykseen?

Yhä ja yhä samana.

Me olemme koko ikämme puuhanneet omissa tarkoituksissamme, toteuttaaksemme vaan oman tahtomme. Me olemme rakentaneet itsellemme tulevaisuuden, olemme tahtoneet ylentää itseämme niin monen nähtäväksi kuin mahdollista, olemme aikoneet koota itsellemme tavaraa ja aikaa myöten rikastua.

Ja nyt kohtaa meitä yhtäkkiä uusi oppi: Elääksenne teidän on tekeminen teidän Isänne tahto, joka on taivaissa, eikä omaanne.

Eikö ole mitään keskitietä, jonka voisi valita pelastuakseen äärimmäisyyksistä?

»Ei kenkään voi palvella kahta herraa: sillä taikka hän tätä vihaa, ja toista rakastaa: taikka hän tähän suostuu, ja toisen ylenkatsoo. Ette voi palvella Jumalata ja mammonata.»

Mitä merkitsevät meille nämä sanat?

Jos me rakennamme tulevaisuuttamme, emmekö silloin voi palvella Jumalata? Emmekö voi rukoilla Jumalan apua omia tarkoituksiamme varten? Emmekö voi pyytää Jumalalta tarkkuutta, ahkeruutta, kärsivällisyyttä, hyvyyttä, jos huomaamme, ettemme ilman näitä ominaisuuksia voi omia tarkoituksiamme saavuttaa? Eikö tuhannet ihmiset tänäkin päivänä tavoittele omaa menestystänsä, otsa hiessä puuhaa asioitansa, mutta samalla myöskin palvele Jumalaa ja notkistetuin polvin rukoile hänen siunausta pyrinöillensä?

Järkähtämätön vastaus kuuluu: Te ette voi palvella yhtäkaa Jumalata ja mammonata.

Selitys onkin aivan käsillä:

Yhtä vähän kuin orja palvelee herraansa sillä, että pyytää häneltä jotakin, yhtä vähän ihminen palvelee Jumalaa sillä, että notkistaa polvensa hänen edessään ja rukoilee häntä.

Jeesus kyllä rukoili Jumalaa, silloin kuin hän sanoi: Isä, ota pois minulta tämä kalkki. Mutta ei hän silloin palvellut Jumalata.

Aivan niinkuin orja palvelee herraansa ainoastaan silloin, kuin täyttää hänen käskyjensä, aivan samaten voi Jumalaa palvella ainoastaan sillä, että tekee hänen tahtonsa.

»Ette voi palvella Jumalata ja mammonata», merkitsee siis, ettemme voi yhtäkaa täyttää Jumalan tahtoa ja ajaa omia tarkoituksianne.

Meille, jotka olemme eläneet eksyksissä, omia tarkoituksiamme varten, esiintyy nyt uskon kysymys siinä, onko meillä kylläksi uskallusta ja luottamusta, voidaksemme vaihtaa oman tahtomme Isän tahtoon.

Voimmeko jättää kaikki ne aiheet, joiden tiedämme tarkoittaneen oman tahtomme täyttämistä? Voimmeko jättää kaikki ne tulevaisuuden suunnitelmat, jotka tiedämme luoneemme oman tahdon täyttäminen mielessä? Voimmeko jättää kaikki ne puuhut, joiden tiedämme tarkoittavan tavaran kokoomista itsellemme ja omalle perheellemme, joilla olemme tahtoneet turvata toimeentulomme tai taata itsellemme vanhuutemme päivien suruttomuuden? Jättää tämä kaikki, ja ruveta noudattamaan Isän tahtoa, vaikka sen noudattaminen näyttäisi menevän aivan ristiriitaan kaikkien entisten pyrintöjemme kanssa ja uhkaavan heittää meidät sokean kohtalon kylmiin käsiin, ehkä leivättömiksi, nälkää näkemään. Jättää tämä kaikki sillä luottamuksella, että »kyllä Isämme tietää meidän tarvitsevan sekä ruokaa että vaatteita ja suojaa», tai sillä luottamuksella, että Isä ei voi saattaa häpeään sitä, joka hänen tahtonsa perustuu.

Lapsellista uskoa ei mitata sillä, minkä verran voin uskoa asioita, jotka minusta näyttävät yliluonnollisilta, vaan ainoastaan sillä, kuinka suuri luottamus minulla on mahdollisuuteen noudattaa tätä Isän tahtoa näin vastoin kaikkia inhimillisiä epäilyksiä.

Ja meitä, jotka jo täysikäisinä tai ikämme lopulla heräämme Kristuksen sanomaa ymmärtämään, kohdanee siis uskon kysymys aina siinä muodossa, että Jumalan tahdon täyttäminen esiintyy meille ristiriitaisena koko sen elämänrakennuksen kanssa, jota olemme kokeneet pystyttäväksi, ja vaatii meitä palvelukseensa ilmoittamatta meille tuumankaan vertaa siitä uudesta tulevaisuudesta, joka nyt on meidän edessämme.

Meidän uskomme on juuri luottamus siihen, että, noudattamalla jokaisena nykyhetkenä Isän tahtoa, näistä nykyhetkistä muodostuu itsestään elämänketju, jonka suunta, tarkoituserä ja päämäärä on äärettömän paljoa korkeammalla sitä tulevaisuutta, jonka olimme itsellemme osanneet haaveksia, ja että tämä ketju ei voi, kuten meidän entiset omat aikeemme, kuoleman kautta kesken katketa, vaan jatkuu ikuisuuteen.

Helsingissä, lokakuussa 1894.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HERÄÄMISENI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the

terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90

days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.